

6. OSAAMINEN – UTBILDNING OCH KULTUR

6.1. Opetustoimi – Utbildningsväsendet

6.1.1. Perusopetuksen alueellinen saavutettavuus

Johdanto

Perusopetusta järjestävät Länsi-Suomessa lähes yksinomaan kunnat. Yksityisiä kouluja on läänissä 13 ja valtion omistamia normaalikouluja neljä. Kuntien perusopetuksen järjestämisvelvollisuudesta on säädetty perustuslain lisäksi erityisesti perusopetuslain 4 ja 6 §:ssä ja koulukuljetusten järjestämisen osalta perusopetuslain 32 §:ssä.

Näihin säännöksiin liittyvää perusopetuksen alueellista saavutettavuutta lääninhallitus on arvioinut jo useana vuonna lähes samanlaisin mittarein ja tilastolähtein, joten vuosikohtaisessa arvioinnissa on ollut käytettävissä luotettavaa vertailutietoa aikaisemmilta vuosilta.

Ennakointi

Oppivelvollisten ikäluokkien kääntyminen nousuun ensi vuosikymmenellä ja meneillään oleva kunta- ja palvelurakennemuutos edellyttävät pitkäjänteisyyttä ja monipuolisuutta eikä vain vuosikohtaisten taloudellisten tekijöiden huomioonottavaa kuntien palveluverkon suunnittelua. Yhteistyö eri hallintokuntien välillä kasvaa. Perusopetuksen kouluista muodostuu laajempia toimintakeskuksia. Kunnissa muodostuu uusia yhteistyö- ja hallintomalleja mm. kansalaisten elinkaariajattelun kautta. Kuntalaiset osallistuvat aktiivisesti kuntien perusopetuspalvelujen arviointiin.

Verkostoina toimiminen mm. tietoverkkojen kautta yleistyy, fyysinen oppimisympäristö tulee muuttumaan, ja tätä kautta monipuolisten opetuspalvelujen tasa-arvoinen saavutettavuus paranee. Perusopetukseen muodostuu lisää yhtenäiskouluja, ja kyläkouluja yhdistyy keskustan kouluihin. Koulukuljetusverkon kehittyminen joustavammaksi tukee opetuspalvelujen saavutettavuutta.

Kuntien välinen yhteistyö perusopetuspalvelujen järjestämisessä kasvaa.

Eryistä tukea saavien oppilaiden palvelut ja niissä tehtävä hallintokuntien oppilashuollollinen ym. yhteistyö korostuvat.

Johtopäätökset	Toimenpide-ehdotukset
<p>1. Perusopetuksen alueellinen saavutettavuus on keskimäärin hyvä ja kaikissa kunnissa vähintään tyydyttävä. Tilanne ei ole juurikaan huonontunut kouluverkon harvenemisesta huolimatta. Kieliryhmien välillä oleelliset erot ovat 13–15-vuotiaiden opetuksen saavutettavuudessa.</p> <p>Kuntien esittämän arvion mukaan Länsi-Suomen läänin 38 kunnassa tulee tapahtumaan PARAS-hankkeen myötä muutoksia esiopetuksen, perusopetuksen tai erityisopetuksen saavutettavuudessa vuoteen 2013 mennessä.</p> <p>2. Opetuksen järjestäminen muualla kuin koulussa on suhteessa koko ikäluokkaan edelleen vähäistä. Ruotsinkielisessä opetuksessa muussa kunnassa käyvien oppilaiden määrä on jonkin verran vähentynyt.</p> <p>3. Vuoteen 2020 mennessä 7–12-vuotiaiden määrä kasvaa kahdella prosentilla. Kasvu tapahtuu erityisesti Pirkanmaalla. Sitä vastoin 13–15-ikäluokkien määrä laskee vuoteen 2020 mennessä, jyrkimmin Etelä-Pohjanmaalla ja Satakunnassa. Vähiten ikärakennemuutos koettelee Pirkanmaata. Kuntakohtainen tarkastelu osoittaa, että ikärakennemuutos koskettaa suurta osaa kuntia.</p> <p>4. Koulujen lakkauttaminen tai yhdistäminen jatkuu edelleen, ja niitä koskeviin valtuustojen päätöksiin haetaan usein muutosta hallinto-oikeuksista. Merkittävää on 1-9 luokkien koulujen määrän kasvu.</p> <p>5. Kuljetettavien oppilaiden lukumäärä ja %-osuus on hieman vähentynyt vuoteen 2007 verrattuna. Edellisten vuosien kasvusuunta on siis pysähtynyt. Erityisoppilaiden määrä ja kuljetustarve on kuitenkin kasvanut läänissä edelleen.</p> <p>6. Perusopetuslain 32 §:ssä säädetyn koulumatka-ajan ylittävien kuntien lukumäärä on pienentynyt, mutta sitä vastoin niiden oppilaiden määrä, joiden matka-aika ylittää lakisääteisen ajan, on kasvanut. Ylitykset johtuvat pidentyneistä matkoista ja kuljetusyhteyksien vaikeuksista odotuksineen.</p>	<p>1. Kuntien välistä yhteistyötä tulee lisätä osana kunta- ja palvelurakennemuudistusta sekä toimivan lähikouluverkon että laadukkaiden kuljetuspalvelujen turvaamiseksi. Erityisopetuksen palveluverkon kehittäminen on tässä suhteessa keskeisin osa-alue.</p> <p>2. Kuntien kouluverkkosuunnitelmat tulee tehdä riittävän pitkällä aikajänteellä ottaen jo tässä vaiheessa huomioon myös ensi vuosikymmenelle ennustettu ikäluokkien määrän kääntyminen nousuun.</p> <p>3. Laadukkaiden opetuspalvelujen turvaamiseksi lähipalveluna tarvitaan uudenlaisia pedagogisia ja hallinnollisia ratkaisumalleja. Koulujen toimimista kaikkien ikäluokkien monipalvelukeskuksina tulee lisätä.</p> <p>4. Kuntien palveluverkon kehittämistä on jatkuvasti arvioitava yhdessä kuntalaisten kanssa.</p> <p>5. Kuljetusjärjestelyjä tai/ja koulujen alkamis- ja loppumisaikoja on edelleen tarkistettava kunnissa, joissa lakisääteiset kuljetusajat ylittyvät. Kuljetusta odottaville oppilaille on varattava laissa säädetty mahdollisuus ohjattuun toimintaan.</p>

Arviointiasetelma

Arviointi-kriteerit	Arviointi-kysymykset	Arviointimittarit (Indikaattorit)	Palvelutaso-tavoitteet / hyvä palvelutaso
Perusopetuksen saavutettavuus	<p>Mitä muutoksia perusopetuksen alueellisessa saavutettavuudessa on tapahtunut vuoteen 2002 ja 2007 verrattuna?</p> <p>Mitä muutoksia kunta- ja palvelurakenteen uudistamishanke aiheuttaa koulutuksen saavutettavuuteen vuoteen 2013 mennessä?</p>	<p>Koulusta 5 km säteellä asuvien 7–12- ja 13–15-vuotiaiden osuus koko ikäluokasta ja niiden muutos</p> <p>Sivistystoimenjohtajien esittämät arviot</p>	Saavutettavuus on säilynyt vuoden 2007 tasolla (suhteutettuja oppilasikäluokkien muutokseen)
	Miten perusopetuksen koulujen ja oppilaiden määrä on muuttunut verrattuna vuosiin 2002 ja 2007? Miten ikäluokkien on ennustettu muuttuvan?	Koulujen lukumäärä, oppilasmäärät, muualla kuin koulussa järjestetyssä opetuksessa olevien määrä ja muutos, oppilasmäärien ennustettu muutos	
	Miten esi- ja perusopetuksen kuljetusoppilaiden määrä ja osuus on muuttunut vuosiin 2004 ja 2007 verrattuna? (Esiopetuksessa mukana päivähoidon esiopetus)	Kuljetusoppilaiden määrä ja osuus, muutos vuosiin 2004 ja 2007 verrattuna	
	Kuinka monella esi- ja perusopetuksen kuljetusoppilaalla koulumatka-aika odotuksineen ylitti säädösten mukaisen enimmäisajan?	Koulumatka-aikojen säädöstenmukaisuus. Muutos vuosiin 2005 ja 2007 verrattuna?	Perusopetuslain 32 §:n mukaiset enimmäisajat eivät ylity (2,5 h esiopetuksessa ja 1–6 vuosiluokilla ja 3 h 7–9 vuosiluokilla ja erityisopetuksessa)

Arviointitulokset

Muutokset perusopetuksen alueellisessa saavutettavuudessa vuosiin 2002 ja 2007 verrattuna ja erot saavutettavuudessa maakuntien kuntien ja kieliryhmien välillä

Perusopetuksen alueellinen saavutettavuus on keskimäärin hyvä ja kunnissakin vähintään tyydyttävä, vaikka joissakin kunnissa saavutettavuus on heikentynyt. Kieliryhmien välillä oleelliset erot ovat 13–15-vuotiaiden opetuksessa ja lisäksi kuntien välillä esiintyy merkittäviä eroja.

Perusopetuksen alueellinen saavutettavuus on vuoteen 2007 verrattuna jonkin verran heikentynyt kaikissa maakunnissa. Poikkeuksena on Etelä-Pohjanmaa, jossa 7–12-ikäluokkien saavutettavuus on parantunut kahdella prosenttiyksiköllä.

Perusopetuksen saavutettavuus on heikentynyt tai pysynyt ennallaan kaikissa maakunnissa 13–15-vuotiaiden kohdalla.

Taulukko 1. Viiden kilometrin säteellä koulusta asuvien suomenkielisten 7–12-vuotiaiden ja 13–15-vuotiaiden prosenttiosuudet maakunnittain vuosina 2002, 2007 ja 2008

Maakunta	2002		2007		2008		Muutos 2002/2008		Muutos 2007/2008	
	7–12	13–15 v	7–12 v	13–15 v	7–12 v	13–15 v	7–12 v	13–15 v	7–12 v	13–15 v
Varsinais-Suomi	95	74	96	82	93	80	-2	6	-3	-2
Satakunta	96	77	95	81	93	79	-3	2	-2	-2
Pirkanmaa	96	81	96	84	95	84	-1	3	-1	0
Keski-Suomi	92	74	91	75	90	75	-2	1	-1	0
Etelä-Pohjanmaa	94	63	90	65	92	65	-2	2	2	0
Pohjanmaa	91	77	93	84	91	84	0	7	-2	0
Keski-Pohjanmaa	94	72	93	76	91	74	-3	2	-2	-2
Länsi-Suomi	94	75	94	79	93	78	-1	3	-1	-1

Kuntakohtaisesta aineistosta ilmenee, että kuntien väliset erot ovat suuret, eivätkä nämä erot ole oleellisesti tasoittuneet. Saavutettavuuden vuosimuutoksen tarkastelu osoittaa, että pienikin absoluuttinen muutos ikäluokassa aiheuttaa huomattavan suhteellisen muutoksen oppilasmäärältään pienissä kunnissa.

Lähempi asutuksen sijoittumisen, tiestön ja yhteistyökuntien koulujen sijainnin tarkastelu osoittaa, että niissäkin kunnissa, joista puuttuu omakielinen koulu, oppilaiden koulumatkat ovat järjestettävissä keskimäärin kohtuullisessa ajassa eikä maksimikuljetusaikoja ole tehdyn kuntakyselyn mukaan ylitetty. Perusopetuksen saavutettavuus on siis arvioitavissa näissäkin kunnissa vähintään tyydyttäväksi.

Varsinais-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien saavutettavuuserot kieliryhmien välillä ovat luokkien 1–6 opetuksessa pienet, mutta luokkien 7–9 opetuksessa erot ovat huomattavat suomenkielisten eduksi.

Kunta- ja palvelurakenteen uudistamishankkeen koulutuksen saavutettavuuteen vuoteen 2013 aiheuttamat muutokset

Taulukko 2. Kuntien arvio kunta- ja palvelurakenteen uudistamishankkeen myötä opetuksen saavutettavuudessa vuoteen 2013 tapahtuvista muutoksista oppilaiden kannalta

Maakunta	muutoksia esiopetuksen saavutetta- vuudessa		muutoksia 1–6 luokkien saavutetta- vuudessa		muutoksia 7–9 luokkien saavutetta- vuudessa		muutoksia erityisopetuksen saavutetta- vuudessa		Vastan- neita kuntia
	kyllä, lkm	%	kyllä, lkm	%	kyllä, lkm	%	kyllä, lkm	%	lkm
Varsinais-Suomi	7	14	7	14	3	6,9	4	8	50
Satakunta	3	12	3	12	0	0	0	0	25
Pirkanmaa	3	10,7	4	14,3	1	3,6	6	21,4	28
Keski-Suomi	4	14,8	5	18,5	1	3,7	3	11,1	27
Etelä-Pohjanmaa	3	11,5	3	11,5	0	0	2	7,7	26
Pohjanmaa	0	0	0	0	0	0	0	0	13
Keski-Pohjanmaa	1	8,3	1	8,3	1	8,3	3	25	12
Länsi-Suomi	21	11,6	23	12,7	6	3,3	18	9,9	181

Kuntien sivistystoimen johtajille tehdyn kyselyn mukaan 38:ssa Länsi-Suomen läänin kunnassa tulee tapahtumaan PARAS-hankkeen myötä muutoksia esiopetuksen, perusopetuksen tai erityisopetuksen saavutettavuudessa vuoteen 2013 mennessä. Eniten muutoksia odotetaan tapahtuvan vuosiluokkien 1–6 ja esiopetuksen saavutettavuudessa. Näistä 38 kunnasta 20 kunnassa tapahtui kuntaliitos 1.1.2009. Ominaista näille kunnille on kunnan pieni väestömäärä, erityisesti Varsinais-Suomessa. Väestöennustekin on monessa kunnassa varsin epäsuotuisa, erityisesti Keski-Suomessa ja Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla.

Ominaista osalle näistä kunnista on maakuntaansa verrattuna keskimäärin heikompi kunnan talouden vuosikate. Saavutettavuuden muutosta arvioineille Keski-Suomen ja Pirkanmaan kunnille on ominaista myös se, että niissä on samassa kunnassa useita alle 40 oppilaan kouluja.

Saavutettavuudessa tapahtuvia muutoksia ennakoivista 38 kunnasta 23 on sellaisia, joissa vuosiluokkien 1–6 oppilaiden saavutettavuus oli vuonna 2008 läänin keskiarvoa (93 %) heikompi.

Sivistystoimen johtajille tehdyn kyselyn mukaan saavutettavuudessa tapahtuvien muutosten yleisimmät syyt arvellaan olevan koulujen lakkauttamiset, kuntaliitokset ja ikäluokkien pieneneminen. Myös kuljetusjärjestelyissä odotetaan tapahtuvan muutoksia.

Opetus järjestetty muussa paikassa kuin koulussa

Kyselytuloksen mukaan yhteensä 52 kunnassa on oppilaita, joiden opetus on järjestetty muualla kuin koulussa. Näitä oppilaita oli läänissä yhteensä 99, mikä on vain 0,05 prosenttia läänin koko oppilasmäärästä. 50 oppilaan kohdalla kunta on järjestänyt opetuksen muualla kuin koulussa ja 49 oppilaan kohdalla huoltaja tai joku muu on vastannut opetuksesta. Eniten oppilaita, joiden opetus on järjestetty muussa paikassa kuin koulussa, on Pirkanmaalla (17 oppilasta) ja Keski-Suomessa (12 oppilasta). Pohjanmaalla ja Keski-

Pohjanmaalla on kyselyn mukaan vain muutaman oppilaan opetus järjestetty muualla kuin koulussa.

Verrattaessa vuotta 2008 vuoden 2007 vastaaviin tietoihin ei läänin luvuissa ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Voidaan kuitenkin todeta, että muualla kuin koulussa opetusta järjestäviä kuntia oli jonkin verran vähemmän, mutta oppilaita kyseisessä opetuksessa sen sijaan enemmän.

Kunnassa asuvat oppilaat, jotka käyvät ruotsinkielisessä opetuksessa muussa kunnassa

Kunnassa asuvien oppilaiden määrä, jotka käyvät ruotsinkielisessä opetuksessa muussa kunnassa, oli läänissä vuonna 2008 yhteensä 314 oppilasta. Tämä on 0,2 prosenttia läänin kaikista oppilaista. Vuonna 2007 vastaavia oppilaita oli 362.

Koulujen määrän muuttuminen vuosiin 2002 ja 2007 verrattuna ja 1–9-luokkien määrän kehitys verrattuna vuoteen 2002

Suomenkielisiä peruskouluja oli läänissä vuonna 2008 yhteensä 1 065. Luokat 7–9 käsittäviä alle sadan oppilaan kouluja on läänissä 10. Yksityisiä perus- ja lukioasteen kouluja on kaksi. Luokka-asteet 1–9 käsittäviä kouluja on nykyisin 69, ja niiden määrä on 2,5-kertaistunut kuudessa vuodessa. Yhdistettyjen koulujen määrä on miltei kaksinkertaistunut vuosien 2007–2008 välillä. Yhdistymisiä on tapahtunut erityisesti Satakunnassa ja Keski-Suomessa.

Suomenkielisiä kouluja on lakkautettu ja yhdistetty vuodesta 2002 yhteensä 238 yksikköä, eli koulujen lukumäärä on vähentynyt 17,5 prosenttia. Samana aikana oppilasmäärä on vähentynyt läänissä 5,7 prosenttia.

Taulukko 3. Suomenkielisten koulujen määrät ilman erityiskouluja maakunnittain vuosina 2002, 2007 ja 2008

Maakunta	luokat 1–6			luokat 7–9			luokat 1–9		
	2002	2007	2008	2002	2007	2008	2002	2007	2008
Varsinais-Suomi	200	179	175	42	35	33	6	17	20
Satakunta	145	125	116	30	26	25	4	7	8
Pirkanmaa	218	185	180	44	40	38	7	14	16
Keski-Suomi	175	139	128	36	27	26	4	12	13
Etelä-Pohjanmaa	209	158	153	25	24	21	3	4	7
Pohjanmaa	44	39	39	10	8	8	2	3	3
Keski-Pohjanmaa	53	45	43	12	11	11	1	2	2
Länsi-Suomi	1 044	870	834	199	171	162	27	59	69

Taulukko 4. Suomenkieliset 1–6-luokkien koulut oppilasmäärän mukaan vuosina 2002, 2007 ja 2008

Oppilasmäärä	alle 10	10–20	21–30	31–49	yli 50	Yhteensä
2002	1	49	171	202	621	1 044
2007	0	38	104	180	548	870
2008	2	36	93	178	525	834
Muutos 2002/08	1	–13	–78	–24	–96	–210

Taulukon 4 mukaan kolmenkymmenen oppilaan kouluja ja sitä pienempiä suomenkielisiä kunnallisia peruskouluja on läänissä 131. Suhteessa eniten pieniä kouluja on Keski-Suomessa ja vähiten Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla.

Taulukko 5. Suomenkieliset 7–9- ja 1–9-luokkien koulut oppilasmäärän mukaan vuosina 2002, 2007 ja 2008

	alle 20	20–49	50–99	100–299	300–499	500–999	Yhteensä
7–9 luokkien koulut							
2002	0	2	17	95	70	15	199
2007	0	1	13	72	60	25	171
2008	0	1	9	67	66	19	162
Muutos 2002/2008	0	–1	–8	–28	–4	4	–37
1–9 luokkien koulut							
2002	0	2	3	9	9	4	27
2007	1	1	5	23	13	16	59
2008	0	2	5	29	13	20	69
Muutos 2002/2008	0	0	2	20	4	16	42

Peruskouluja on yhdistetty ja lakkautettu sekä absoluuttisesti että suhteellisesti eniten Etelä-Pohjanmaalla, Keski-Suomessa ja Pirkanmaalla ja vähiten Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla. Uusia kouluja on perustettu koko läänissä vuosina 2002–2008 18, joista yli puolet Varsinais-Suomessa. Vuonna 2008 lakkautettiin ja yhdistettiin yhteensä 37 koulua. Hallinto-oikeudet ovat ratkaisseet vuoden 2008 aikana 6 koulun lakkauttamista koskevaa kunnallisvalitusta, joissa yksikään ei ollut kumoavia päätöksiä. Lisäksi hallinto-oikeuksissa on vielä 7 koulujen lakkauttamista koskevaa valitusta ratkaisematta. Valitusten kokonaismäärä on pienempi kuin edellisvuonna.

Taulukko 6. Lakkautetut, toiseen kouluun yhdistetyt ja uudet suomenkieliset peruskoulut vuosina 2007 ja 2008

Maakunta	Lakkautetut		Yhdistetyt		Uudet	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Varsinais-Suomi	2	2	5	3	0	1
Satakunta	2	4	0	5	0	0
Pirkanmaa	7	1	2	4	1	0
Keski-Suomi	6	6	1	4	0	0
Etelä-Pohjanmaa	8	3	2	2	0	0
Pohjanmaa	0	1	0	0	0	1
Keski-Pohjanmaa	0	2	0	0	0	0
Länsi-Suomi	25	19	10	18	1	2

Oppivelvollisten määrän muuttuminen väestöennusteiden mukaan vuosina 2006–2020. Kuntien varautuminen muutoksiin

Koko läänissä oppivelvollisten (7–15-ikäluokat) määrä vähenee vuoteen 2020 noin prosentilla ja väheneminen koskee kaikkia muita paitsi Pirkanmaan maakuntaa. Nopeimmin oppilaiden määrä vähenee Satakunnassa.

Taulukko 7. Ennuste perusopetusikäisten määristä maakunnittain vuosina 2010 ja 2020, vertailu vuoteen 2006

Maakunta	7–12-vuotiaiden ikäluokat			Muutos 2006–2020		13–15-vuotiaiden ikäluokat			Muutos 2006–2020	
	yhteensä					yhteensä				
	2006*	2010	2020		%	2006*	2010	2020		%
Varsinais-Suomi	30 913	28 983	30 164	-749	-2,4	16 321	15 768	14 862	-1 459	-8,9
Satakunta	15 307	13 827	14 161	-1 146	-7,5	8 232	7 812	7 164	-1 068	-13,0
Pirkanmaa	31 452	30 489	35 372	3 920	12,5	16 836	16 012	17 054	218	1,3
Keski-Suomi	18 520	17 430	18 928	408	2,2	10 154	9 545	9 365	-789	-7,8
Etelä-Pohjanmaa	13 897	13 277	13 775	-122	-0,9	7 801	6 952	6 750	-1 051	-13,5
Pohjanmaa	12 468	11 958	12 997	529	4,2	6 890	6 382	6 369	-521	-7,6
Keski-Pohjanmaa	5 459	5 122	5 430	-29	-0,5	2 932	2 810	2 672	-260	-8,9
Länsi-Suomi	128 016	121 086	130 827	2 811	2,2	69 166	65 281	64 236	-4 930	-7,1

Taulukon 7 mukaan 7–12-vuotiaiden määrä kasvaa vuoteen 2020 mennessä kahdella prosentilla. Kasvua tapahtuu erityisesti Pirkanmaalla. Sitä vastoin 13–15-ikäluokkien määrä laskee vuoteen 2020 mennessä, jyrkimmin Etelä-Pohjanmaalla ja Satakunnassa. Vähiten ikärakennemuutos koettelee Pirkanmaata. Kuntakohtainen tarkastelu osoittaa, että ikärakennemuutos koskettaa suurta osaa kuntia.

Kuljetusoppilaiden osuuden muuttuminen vuosiin 2004 ja 2007 verrattuna

Kuljetettavien oppilaiden määrä ja osuus kaikista oppilaista on pysynyt lähes samana (ks. taulukko 8). Lakisääteiset maksimikuljetusajat ovat ylittyneet 57 oppilaalla, eniten Pirkanmaalla, Satakunnassa ja Keski-Suomessa. Ylitykset ovat vähentyneet merkittävästi vuoteen 2006 verrattuna, mutta kasvaneet vuoteen 2007 verrattuna. Eniten ylitykset ovat kasvaneet Pirkanmaalla ja Keski-Suomessa (ks. taulukko 10).

Taulukko 8. Kuljetusedun piirissä olevien peruskoulujen oppilaiden määrät ja osuus kaikista oppilaista 2004, 2007 ja 2008

Maakunta	2004		2007			2008			Muutos 2007/2008		Muutos 2004/2008		
	lkm	%	oppilaita	lkm	%	oppil.	lkm	%	oppil.	lkm	%		
Vars.-Suomi	11 767	24,3	48 437	12 242	25,7	47 716	11 829	25,2	46 883	-413	-3,4	62	0,5
Satakunta	5 948	23,2	25 683	5 578	23,4	23 862	5 623	24,1	23 319	45	0,8	-325	-5,5
Pirkanmaa	10 948	21,8	50 190	10 894	22	49 624	10 751	21,9	49 011	-143	-1,3	-197	-1,8
Keski-Suomi	8 119	26,6	30 530	7 908	27	29 307	7 992	27,8	28 710	84	1,1	-127	-1,6
Etelä-Pohj.	6 823	29,1	23 430	7 096	31,8	22 323	7 152	32,5	22 002	56	0,8	329	4,8
Pohjanmaa	6 081	29,4	20 686	6 035	30,5	19 810	5 754	29,4	19 595	-281	-4,7	-327	-5,4
Keski-Pohj.	2 072	23	9 018	1 972	23	8 566	1 983	23,5	8 450	11	0,6	-89	-4,3
Länsi-Suomi	51 758	24,9	207 974	51 725	25,7	201 208	51 084	25,8	197 970	-641	-1,2	-674	-1,3

Läänin molempien kieliryhmien esi- ja perusopetuksen yhteinen oppilasmäärä on 197 970 vuonna 2008, vähennystä vuoteen 2004 on 10 004 oppilasta. Kuljetettavien oppilaiden määrä on pysynyt vuosina 2004–2008 lähes samana. Samoin kuljetettavien osuus kaikista oppilaista on pysynyt lähes samana. Osassa maakuntia kuljetusoppilaiden määrä on laskenut ja osassa noussut. Maakuntien väliset erot kuljetettavien osuudessa kaikista oppilaista ovat jonkin verran kasvaneet. Etelä-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla on prosentuaalisesti eniten kuljetusoppilaita ja Pirkanmaalla vähiten.

Taulukko 9. Kuljetusedun piirissä olevien erityisopetukseen siirrettyjen tai otettujen peruskoulujen oppilaiden määrät ja osuus erityisopetuksen oppilaista vuosina 2004, 2007 ja 2008

Maakunta	2004		2007			2008			Muutos 2007/2008		Muutos 2004/2008		
	lkm	%	oppilaita	lkm	%	oppil.	lkm	%	oppil.	lkm	%		
Vars.-Suomi	999	42,4	2 354	1 262	45,5	2 775	1 337	48,1	2 780	75	5,9	338	33,8
Satakunta	497	47,3	1 051	603	49,2	1 226	569	45,1	1 269	-34	-5,6	72	14,5
Pirkanmaa	782	42,6	1 834	955	44,6	2 142	940	41,8	2 247	-15	-1,6	158	20,2
Keski-Suomi	446	27,2	1 640	553	30,1	1 839	516	28,7	1 798	-37	-6,7	70	15,7
Etelä-Pohj.	493	47,3	1 042	564	46,8	1 206	584	48,7	1 198	20	3,5	91	18,5
Pohjanmaa	299	33,3	897	402	35,1	1 146	434	36,0	1 206	32	8,0	135	45,2
Keski-Pohj.	137	34,3	400	141	29,9	472	168	36,4	461	27	19,1	31	22,6
Länsi-Suomi	3 653	39,6	9 218	4 480	41,5	10 806	4 548	41,5	10 959	68	1,5	895	24,5

Erityisoppilaiden määrä on kasvanut vuosien 2004–2008 välillä noin 1 741 oppilaalla ja kuljetusedun piirissä olevien erityisoppilaiden määrä 895 oppilaalla. Kasvua on kaikissa maakunnissa. Maakuntien väliset erot kuljetusoppilaiden osuudessa kaikista erityisoppilaisista ovat merkittävät.

Kuljetusoppilaat koulumatkan mukaan

Läänin esiopetuksessa olevista kuljetusedun saavista oppilaista 48 prosentilla koulumatkan pituus yhteen suuntaan on alle 5 km. Vuosiluokkien 1–6 oppilaista 34 prosentilla ja vuosiluokkien 7–9 oppilaista 3 prosentilla koulumatkan pituus on alle 5 km. Erityisopetuksen oppilaista 29 prosentilla koulumatkan pituus yhteen suuntaan on alle 5 km.

Oppilaiden koulumatkaan käyttämän ajan säästösten mukaisuus

Taulukko 10. Lakisääteisen koulumatkaan käytettävän maksimiajan ylitykset Länsi-Suomen läänissä (suomenkielinen perusopetus)

Maakunta	kuntia, joissa ylityksiä			oppilaita, joiden matka-aika ylittyy		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Varsinais-Suomi	8	3	2	42	11	8
Satakunta	1	1	1	5	4	13
Pirkanmaa	10	2	2	23	5	20
Keski-Suomi	1	1	3	1	2	13
Etelä-Pohjanmaa	1	2	0	2	6	0
Pohjanmaa	2	1	0	7	1	0
Keski-Pohjanmaa	0	1	1	0	1	3
Länsi-Suomi	23	11	9	80	30	57

Lakisääteinen koulumatkaan käytettävä aika ylittyy vähintään yhtenä päivänä viikossa 9 eri kunnassa. Lakisääteisen ajan ylittävien kuntien lukumäärä on pienentynyt, mutta sitä vastoin niiden oppilaiden määrä, joiden matka-aika ylittää lakisääteisen ajan, on kasvanut. Oppilaiden matka-aikojen ylitykset ovat yleisimpiä Pirkanmaalla, Satakunnassa ja Keski-Suomessa. Etelä-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla ei ollut lakisääteisten matka-aikojen ylityksiä.

Yleisimpinä syinä ylipitkiin koulumatkoihin ovat olleet pitkä koulumatka kilometreissä ja kuljetusyhteyksien vaikeudet odotuksineen. Myös muutamissa tapauksissa koulun lukujärjestys ja kerhojärjestelyt ovat aiheuttaneet koulumatka-ajan pitkittymistä.

Hallinto-oikeuksien aineistosta ilmenee, että koululaiskuljetuksia koskevat valitukset olivat opetusasioiden suurin yksittäinen asiaryhmä. Koulumatka-asioihin liittyviä valituksia tuli vireille ja ratkaistiin läänissä vuonna 2008 yhteensä 87 eli vain 2 tapausta enemmän kuin vuonna 2007. Kuljetusaikojen ylitys ei ollut perusteena yhdessäkään valituksessa. Kumoavia päätöksiä hallinto-oikeudet tekivät yhteensä 6 valituksen kohdalla.

Arviointiryhmä

Sivistystoimentarkastaja, KM, Pentti Nikkinen (teemavastaava)
Yksikön päällikkö, FM, Matti Kangasoja
Erikoissuunnittelija, KTM, Raija Kinnunen
Osastosihteeri, yo-merkonomi, Sirkka Puttonen
Inspektör för bildningsväsendet, PeM, Gunilla Sandler

Tietolähteet

Perusopetuslaki (628/1998)

Sivistyslautakunnille ja vastaaville osoitettu Perusopetuksen alueellinen saavutettavuus 2008 -kysely. Kysely 29.9.2008. Vastausprosentti 100.

Peruspalvelut Länsi-Suomen läänissä 2007. Länsi-Suomen lääninhallituksen julkaisuja 1/2008.

Tilastotietoa Länsi-Suomen läänin yleissivistävästä koulutuksesta 2008. Länsi-Suomen lääninhallituksen julkaisuja 6/2008.

Koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset 2007. Koulutus 2008.

Peruskoulutilastolomakkeella 2008 kerätyt tiedot, taulut 4, 5 ja 6. Tilastokeskus.

Aaltonen Juho, Kirjavainen Tanja & Moisio Antti 2006: Efficiency and Productivity in Finnish Comprehensive Schooling 1998–2004. VATT-tutkimuksia 127, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.

6.1.1. Den regionala tillgången till svenskspråkig grundläggande utbildning

Slutsatser

Av de svenskspråkiga 7–12 åringar bor 85 procent inom fem kilometers avstånd från en svenskspråkig skola. Motsvarande siffra för ålderskategorin 13–15 år är 46 procent. Tillgången till svenskspråkig grundläggande utbildning har för de lägre årskurserna försämrats något. För de högre årskurserna har ingen nämnvärd förändring skett under de senaste åren. Det svenskspråkiga skolnätet är glesare både i jämförelse med det finskspråkiga skolnätet i länet och i landet i genomsnitt. En klart större andel av länets finskspråkiga barn i motsvarande åldersgrupper (93 % och 78 %) bor inom en fem kilometers radie från finskspråkig skola.

År 2008 skrevs det in närmare nio procent färre elever i de svenskspråkiga skolorna i årskurs 1 jämfört med 2007. Det totala elevantalet inom den grundläggande utbildningen har minskat med ca två procent.

Under perioden 2007–2008 har två skolor dragits in, en skola med årskurserna 1–5 och den andra en specialskola, båda skolorna var belägna i Österbotten.

37 procent av eleverna inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen har rätt till skolskjuts i kommuner med svenskspråkig skola. Andelen skjutsberättigade elever i förhållande till det totala elevantalet har bibehållits oförändrad jämfört med 2007.

Åtgärdsförslag

Den grundläggande utbildningen för de svenskspråkiga eleverna bör garanteras som närservice så att eleverna har kvalitetsmässigt goda och jämlika möjligheter till utbildning oberoende av boningsort. Indikatorer som berör tillgången till grundläggande utbildning bör utvecklas och följderna av strukturella förändringar i skolnätet fortgående följas upp.

En "utlokalisering" av elever från de stora centralskolorna i kommunerna till de små perifera skolorna för att garantera ett lokalt heltäckande skolnät, som ger synergieffekter i form av mindre elevgrupper, inga extra kostnader för nybyggen och en levande landsbygd.

Samarbete över kommungränserna beträffande elevupptagningsområden bör utökas för att kunna erbjuda eleverna en så ändamålsenlig skolgång som möjligt.

Utvärderingsuppdrag

Länsstyrelsen har på uppdrag av undervisningsministeriet utrett om tillgången till grundläggande utbildning förändrats jämfört med 2007 samt huruvida skjutsberättigade elevers skolresor inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen med inberäknade väntetider hålls inom ramen för vad lagen om grundläggande utbildning påbjuder. Den aktuella utredningen omfattar även förändringar i utbudet av och tillströmningen till svenskspråkig grundläggande utbildning under perioden 2001–2008. Vidare utreds i rapporten ordnandet av grundläggande utbildning för omhändertagna barn i läropliktsålder.

Den senare utvärderingsuppgiften hänför sig till undervisningsministeriets nationella uppföljning. Länsstyrelsen har utvärderat tillgången till svenskspråkig grundläggande utbildningen åren 2002 och 2004–2007. Skjutsberättigade elevers skolresor har tidigare utvärderats åren 2005, 2006 och 2007.

Kriterier	Frågeställningar	Indikatorer	God servicenivå
Tillgången till svenskspråkig grundläggande utbildning.	Har det skett förändringar i tillgången till svenskspråkig grundläggande utbildning?	Andelen 7–12 och 13–15 åringar, som bor inom en 5 km:s radie från skolan i förhållande till hela åldersklassen.	Tillgången till svenskspråkig grundläggande utbildning har inte försämrats jämfört med 2007
	Vilka förändringar har skett i antalet skolor och antalet elever inom den grundläggande utbildning?	Antalet skolor och förändringar i elevantalet jämfört med 2007.	
	Uppfylls de i lagen om grundläggande utbildning stadgade tiderna för skolresans längd i tid mätt för elever inom förskoleundervisning och grundläggande utbildning	Antalet skjutsberättigade elever för vilka skolresans längd överstiger de lagstadgade tiderna.	Skolresornas längd i tid mätt uppfyller de i lagen om grundläggande utbildning 32 § stadgade gränserna

Inledning

Att trygga jämbördiga utbildningsmöjligheter betonas i de centrala utbildningspolitiska strategidokumenterna. Enligt regeringsprogrammet för statsminister Vanhanens andra regering skall man säkerställa att den grundläggande utbildningen är tillgänglig som närservice. Det skall inte finnas hinder för skolgång över kommungränserna. I den av statsrådet fastställda utvecklingsplanen för utbildning och forskning för åren 2009–2011 betonas även att förskoleundervisning och grundläggande utbildning skall garanteras i form av närservice även om åldersklasserna minskar. Enligt regeringsprogrammet skall de resurser som frigörs när åldersklasserna minskar användas till att utveckla utbildningens kvalitet.

Kriterier för god tillgång till grundläggande utbildning har inte definierats. Undervisningsministeriets verksamhets- och ekonomiplan åren 2009–2012 omfattar dock indikatorer för uppföljning av tillgång till jämlika utbildningsmöjligheter. Tillgången till förskoleundervisning och grundläggande utbildning mätt i avståndet till skolan skall bibehållas på nuvarande nivå.

Tillgången till svenskspråkig grundläggande utbildning har mätts i andelen svenskspråkiga 7–12 åringar och 13–15 åringar, som bor inom en fem kilometers radie från svenskspråkig skola för respektive åldersgrupp. Utredningen omfattar även förändringar i skolnätet och elevantalet. Uppgifterna grundar sig på Statistikcentralens material. Situationen år 2008 jämförs med uppgifter som gäller för åren 2007 och 2001. Uppgifterna som berör elevernas skolresor baserar sig på en enkät, som sändes ut till utbildningsanordnarna hösten 2008. Utredningen omfattar inte specialskolorna.

Utmaningar i verksamhetsmiljön

De finlandssvenska regionerna är kraftigt differentierade. Nyland är starkt påverkad av metropol-expansionen, Åboland av sin skärgård medan Österbotten till stora delar representerar landsbygd. Att garantera en lokalt och regionalt heltäckande och högklassig utbildning för varje elev så nära hemmet som möjligt är en jämlikhetsfråga. Skolnätet inom den svenskspråkiga utbildningen har glesnat under de senaste åren på grund av att årsklasserna minskat. Orsaken till detta är dels en nedgång i nativiteten, dels en följd av flyttningsrörelserna, där trenden går från glesbygd till centrum. Om elevantalet fortsätter att sjunka i de kommuner, som upprätthåller många små skolor, kan man förvänta sig fortsatta indragningar av skolor med ett fåtal elever. En annan framtidsbild kunde vara att man i kommunerna "utlokaliserar" elever från de stora centralskolorna till de små perifera skolorna, för att kunna garantera ett lokalt heltäckande skolnät, som ger synergieffekter i form av mindre elevgrupper, inga extra kostnader för nybyggen och en levande landsbygd. Det är en förlust för alla när byskolan försvinner. Inte bara för barnen och byn utan också för pedagogiken. Invandringen har ökat och bedöms öka ytterligare i framtiden när de allmänna ekonomiska konjunkturerna svänger uppåt. Inom den svenskspråkiga förskoleundervisningen och grundläggande utbildningen bör man ta i beaktande det växande antalet barn med invandrarbakgrund genom att stöda ett jämlikt utbud av undervisning, som förbereder för den grundläggande utbildningen och undervisning i det egna modersmålet och i svenska som andra språk.

Utvärderingsresultat

Tillgången till svenskspråkig grundläggande utbildning

Det svenskspråkiga skolnätet är glesare både i jämförelse med det finskspråkiga skolnätet i länet och i landet i genomsnitt. Tillgången till svenskspråkig grundläggande utbildning har för de lägre årskurserna försämrats något. För de högre årskurserna har ingen nämnvärd förändring skett under de senaste åren.

Under 2008 har tillgängligheten för de svenskspråkiga eleverna i årskurserna 1–6 försämrats något, speciellt i Egentliga Finland märks en tydlig nedgång. Andelen svenskspråkiga 7–12 åringar i länet, i förhållande till den totala svenskspråkiga åldersklassen, vilka bor inom en fem kilometers radie från skolan är ca 85 procent. Motsvarande siffra för ålderskategorin 13–15 är 46 procent. Skillnaderna i förhållandena mellan Österbotten och Egentliga Finland är dock märkbara. Hösten 2008 bodde 93 procent av de finskspråkiga 7–12 åringarna och 78 procent av 13–15 åringarna i länet inom en fem kilometers radie från en finskspråkig skola.

I Österbotten är ca 91 procent av antalet 7–12 åringar bosatta inom en fem kilometers radie från skolan mot endast 69 procent av samma ålderskategori i Egentliga Finland. En orsak till att förhållandena är så olika i olika delar av länet beror delvis på att många 7–12 åringa barn i Egentliga Finland med svenska som registrerat modersmål är bosatta i finskspråkiga kommuner, vilka saknar svenskspråkig skola inom den grundläggande utbildningen. Detta gäller särskilt kommunerna runt Åbo. En annan bidragande orsak är även de speciella geografiska förhållandena, vilka karakteriserar skärgårdskommunerna i landskapet. Också variationerna i elevunderlaget kommunerna emellan påverkar förhållandena mellan landskapen.

Beträffande tillgången till svenskspråkig grundläggande utbildning för elever i åk 7–9 kan konstateras att skolnätet för deras del är betydligt glesare, endast 46 procent av de svenskspråkiga eleverna i länet bor inom en fem kilometers radie från skolan. För

Österbottens del är procenten 42 medan motsvarande procent för Egentliga Finland är 61. Att skolnätet för Österbottens del är glesare kan bl.a. förklaras med att många av de österbottniska kommunerna är geografiskt vidsträckta och att man koncentrerat undervisningen av eleverna i åk 7–9 till en enda skolenhet. I vissa fall omfattar elevupptagningsområdet elever från flera kommuner. Av länets enspråkigt svenska och tvåspråkiga kommuner saknar fem kommuner en egen enhet för undervisning av eleverna i åk 7–9. I såväl Inlö, Korpo som Nagu har man inrättat s.k. enhetsskolor för årskurserna 1–9

På uppdrag av undervisningsministeriet har även utbildningsanordnarna i en till dem riktad förfrågan ombetts uppge hur skolgången är ordnad för de omhändertagna barn i läropliktsåldern, vilka är placerade på en barnskyddsanstalt eller i ett familjehem beläget i kommunen. Enligt utbildningsanordnarnas uppgifter berör detta totalt 28 svenskspråkiga elever. Dessa barn går i huvudsak i den kommunala skolan i respektive kommun. I Svenskfinland finns endast ett svenskspråkigt skolhem, där utbildning ordnas för de svenskspråkiga eleverna i hela landet. Skolhemmet är beläget i Österbotten.

Tabell 1. Antalet svenskspråkiga 7–12 och 13–15 åringar i Västra Finlands län år 2007 och 2008, samt andelen som bor inom 5 km från en svenskspråkig skola

Åldersgruppen	Egentliga Finland		Österbotten		Mellersta Österbotten		Övriga landskap sammanlagt*		Länet sammanlagt	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
7–12 åringar										
åldersgruppen sammanlagt	1858	1814	6887	6676	520	508	245	223	9510	9221
bor inom 5 km från skolan, antal	1334	1254	6272	6096	480	461	64	64	8150	7874
bor inom 5 km från skolan, %	72	69	91	91	92	91	26	29	86	85
13–15 åringar										
åldersgruppen sammanlagt	903	905	3717	3723	247	261	116	138	4983	5027
bor inom 5 km från skolan, antal	556	554	1525	1548	166	180	31	42	2278	2324
bor inom 5 km från skolan, %	62	61	41	42	67	69	27	30	46	46

* Satakunta, Birkaland, Södra Österbotten, Mellersta Finland

Källa: Statistikcentralen

Elevunderlaget och skolnätet

År 2008 skrevs det in närmare nio procent färre elever i de svenskspråkiga skolorna i årskurs 1 jämfört med 2007. Det totala elevantalet inom den grundläggande utbildningen har minskat med ca två procent. Elevutvecklingen varierar regioner och kommuner emellan.

Hösten 2008 hade de svenskspråkiga skolorna i Västra Finlands län sammanlagt 15 197 elever i årskurserna 1–9, en minskning med 299 elever eller närmare två procent jämfört med året innan. Samtidigt har antalet elever i åk 1–6 minskat med ca fyra procent medan däremot elevantalet i årskurserna 7–9 har ökat med cirka en procent. År 2008 skrevs det in närmare nio procent färre elever i de svenskspråkiga skolorna i årskurs 1 jämfört med 2007. Elevantalet har sjunkit i alla regioner utom Karleby.

Jämfört med år 2001 har det totala elevantalet reducerats med 778 elever eller fem procent. Samtidigt har antalet elever sjunkit med ca 11 procent i årskurserna 1–6 medan elevantalet i årskurserna 7–9 ökat med åtta procent. I Åbo ekonomiska region kan man

se en ökning av det totala antalet elever inom den grundläggande utbildningen under perioden 2001–2008 med närmare tre procent. I Sydösterbottens region har elevantalet inom den grundläggande utbildningen under samma period sjunkit med närmare 17 procent och i Vasaregionen med sju procent. De svenskspråkiga skolorna i Mellersta Österbotten har under hela perioden haft ett relativt stabilt elevunderlag.

Verkningarna av de minskade ålderklasserna är ännu marginella i skolorna med årskurserna 7–9 eftersom största delen av skolorna med de högre åldersklasserna har haft ett elevantal, som redan från början varit större än i de skolor som ger förskoleundervisning och grundläggande utbildning i årskurserna 1–6. Enligt statistikcentralens uppgifter beräknas antalet elever, som påbörjar svenskspråkig grundläggande utbildning de närmaste åren att ytterligare sjunka för att från och med år 2011 återigen öka något. Sammanlagt beräknas antalet barn i åldern 7–15 år med svenska som registrerat modersmål att sjunka med ca 10 procent mellan åren 2008–2015. Förändringarna baserar sig på Statistikcentralens uppgifter om antalet 0–15 åringar registrerade enligt språk år 2008 och beaktar inte eventuella flyttningsrörelser till eller från länet eller mellan landskapen. Den svenskspråkiga grundläggande utbildningen i hela landet har fått ett elevtillskott motsvarande 6–12 procent i förhållande till antalet barn med svenska som registrerat modersmål. I Västra Finlands län var denna andel ca nio procent 2008. En av orsakerna till detta är att tvåspråkiga familjer valt svensk skola för sina barn men även invandrarelevanterna bidrar till ökningen.

Tabell 2. Antal svenskspråkiga skolor och antalet elever i åk 1–9 enligt ekonomisk region i Västra Finlands län åren 2001, 2007 och 2008

Ekonomisk region	Antal skolor			Förändring 2001– 2008	Förändring 2007– 2008	Antal elever			Förändring 2001– 2008		Förändring 2007– 2008	
	2001	2007	2008			2001	2007	2008	n	%	n	%
	n	n	n			n	n	n	n	%	n	%
Åboland	25	19	19	-6	0	1653	1712	1686	33	2,0	-26	-1,5
Åbo	3	3	3	0	0	1090	1126	1123	33	3,0	-3	-0,3
Vasa	46	43	43	-3	0	4865	4655	4528	-337	-6,9	-127	-2,7
Sydösterbottens kustregion	23	17	17	-6	0	1603	1373	1336	-267	-16,7	-37	-2,7
Jakobstadsregionen	45	46	45	0	-1	5393	5261	5160	-233	-4,3	-101	-1,9
Karleby	9	8	8	-1	0	919	906	908	-11	-1,2	2	0,2
Övriga regioner sammanlagt	4	4	4	0	0	452	463	456	4	0,9	-7	-1,5
Salo	1	1	1	0	0	17	13	16				
Björneborg	1	1	1	0	0	238	207	199				
Tammerfors	2	2	2	0	0	197	230	227				
*Jyväskylä		1*	1*				13	14				
Västra Finlands län	155	140	139	-16	-1	15975	15496	15197	-778	-4,9	-299	-1,9
Samtliga svenska skolor i Finland	287	267	263	-24	-4	32361	31591	31122	-1239	-3,8	-469	-1,5

* Svenskspråkig undervisningsgrupp i finskspråkig skola

Uppgifter för hela landet omfattar även Uleåborgs och Östra Finlands län

Antalet skolor omfattar inte specialskolorna

Antalet elever omfattar samtliga elever inom svenskspråkig grundläggande utbildning i åk 1–9

Källa: Statistikcentralen

Under perioden 2007–2008 har två skolor dragits in, en skola med årskurserna 1–5 med 38 elever och den andra en specialskola med fyra elever, båda skolorna var belägna i Österbotten.

Per 1.8.2008 fanns det inklusive specialskolorna sammanlagt 142 skolor som gav svenskspråkig grundläggande utbildning i Västra Finlands län. Av dessa ordnar 116 skolor undervisning för årskurserna 1–6 och 18 skolor för årskurserna 7–9. Antalet skolor med årskurserna 1–9 är sammanlagt fyra till antalet. I länet finns fyra specialskolor, en i Egentliga Finland och tre i Österbotten. Under perioden 2001–2008 har 20 skolor (inklusive en specialskola) dragits in eller sammanslagits med annan skola. Indragningarna och sammanslagningarna har berört skolor med ett elevantal mellan 4 och 50 elever. Drygt 38 procent av alla svenskspråkiga skolor inom den grundläggande utbildningen i länet har ett elevantal under 50. I dessa skolor går 11 procent av alla elever. Av samtliga svenskspråkiga elever går 75 procent i skolor med över 100 elever. Andelen skolor enligt elevmängd är närmast oförändrad jämfört med följande år. Det har skett en förskjutning i andelen elever, som går i skolor med över 300 elever jämfört med 2001. Det här beror närmast på elevökningen i årskurserna 7–9.

I skärgårdskommunerna där åldersklasserna inom den grundläggande utbildningen varit små har man grundat skolor med årskurserna 1–9 för att förbättra tillgången till grundläggande utbildning.

Tabell 3. Antalet svenskspråkiga skolor och deras storlek enligt elevantalet inom den grundläggande utbildning, åren 2001, 2007 och 2008

Elevantal/skola	Västra Finlands län						Hela landet	
	2001		2007		2008		2008	
	Skolor	Elever	Skolor	Elever	Skolor	Elever	Skolor	Elever
Under 50	63	1928	51	1596	53	1607	85	2714
50–99	37	2406	34	2243	33	2218	68	4599
100–299	45	7850	44	7238	42	6943	84	14432
över 300	10	3747	11	4327	11	4335	26	10116
Sammanlagt	155	15931	140	15404	139	15103	263	31861

Uppgifter om elevantalet enligt skola omfattar eleverna 1 åk 1–9.

Uppgifterna omfattar ej specialskolorna

Källa: Statistikcentralen

Tabell 4. Andelen svenskspråkiga skolor och andelen elever enligt skolornas storlek inom den grundläggande utbildningen, åren 2001, 2007 och 2008

Elever/skola	Västra Finlands län						Hela landet	
	Andel år 2001, %		Andel år 2007, %		Andel år 2008, %		Andel år 2008, %	
	Skolor	Elever	Skolor	Elever	Skolor	Elever	Skolor	Elever
Under 50	40,6	12,1	36,4	10,4	38,1	10,6	32,3	8,5
50–99	23,9	15,1	24,3	14,6	23,7	14,7	25,9	14,4
100–299	29	49,3	31,4	47	30,2	46	31,9	45,3
över 300	6,5	23,5	7,9	28,1	7,9	28,7	9,9	31,8
Sammanlagt	100	100	100	100	100	100	100	100

Uppgifter om elevantalet enligt skola omfattar eleverna i åk 1–9.

Uppgifterna omfattar ej specialskolorna

Källa: Statistikcentralen

Elevernas skolskjutsar och de lagstadgade tiderna för skolresans längd

Totalt 6029 elever inom den svenskspråkiga förskoleundervisningen och grundläggande utbildningen har rätt till skolskjuts i de kommuner, som har svenskspråkig skola. Andelen elever, vilka är berättigade till skolskjuts var 37 procent. Andelen skjutsberättigade elever i förhållande till det totala elevantalet har bibehållits oförändrad jämfört med 2007.

Eleven har rätt till fri skolskjuts om skolvägen är längre än fem kilometer eller om vägen med beaktande av elevens ålder eller andra omständigheter är alltför svår, ansträngande eller farlig. Elevens dagliga skolresa med väntetider inberäknade får ta högst två och en halv timme i anspråk. Om eleven när läsåret börjar har fyllt 13 år eller om eleven får specialundervisning i specialklass eller -skola, får skolresan ta högst tre timmar i anspråk. Elever som väntar på transport skall ha möjlighet till handledd sysselsättning. Om skolvägen är längre än fem kilometer för en elev som får förskoleundervisning har eleven på motsvarande sätt rätt till fri transport.

En läropliktig kan också söka in som elev till en annan än den av kommunen bestämda närskolans. Om eleven på initiativ av vårdnadshavarna antas som elev till en s.k. sekundär skolan, är kommunen inte skyldig att ersätta transportkostnaderna. Om skolresan för en elev i grundläggande utbildning, påbyggnadsundervisning eller sådan förskoleundervisning som omfattas av förlängd läroplikt inte kan ordnas på det sätt som bestäms i lagen om grundläggande utbildning har eleven rätt till avgiftsfri inkvartering och helpension.

Enligt den enkätförfrågan som gjordes till utbildningsanordnaren har totalt 6 029 elever eller ca 37 procent av eleverna inom den svenskspråkiga förskoleundervisningen och grundläggande utbildningen rätt till skolskjuts i kommuner med svenskspråkig skola. Andelen skjutsberättigade elever i förhållande till det totala elevantalet har bibehållits oförändrad jämfört med 2007. Resultatet blir till en del missvisande eftersom undersökningen omfattar enbart kommuner med svenska skolor. Uppgifter om de elevers skolresor, vilka är registrerade som svenskspråkiga men är bosatta i finskspråkiga randkommuner och går i svenskspråkig grundläggande utbildning, finns inte med i resultatet.

Speciellt i början av varje hösttermin gör vårdnadshavarna relativt många förfrågningar till länsstyrelsen angående ordnandet av skolskjuts för eleverna inom den grundläggande utbildningen. Under dessa diskussioner har vårdnadshavarna ofta tagit till tals sin oro

angående säkerheten beträffande skolskjutsarrangemangen, missnöje med väntetider och disciplinära problem i skolbussen. Dessutom klagar vårdnadshavarna på bristande information om vilka kriterier som gäller då kommunen avgör om en väg är farlig eller inte samt bristande information om kommunala beslut, där man slår fast vilka kriterier som gäller för att få skolskjuts.

I en kommun, i Egentliga Finland (en elev), överskrider man den lagstadgade tiden för elevens skolresor med inberäknade väntetider åtminstone en dag i veckan. Som orsak till de tidsmässigt överlånga skolresorna uppger kommunen att det handlar om en elev från yttre skärgården, som är beroende av förbindelsebåtens tidtabell.

Utvärderingsgrupp

Inspektör för bildningsväsendet, PeM, Gunilla Sandler
 Avdelningssekreterare Anna-Lisa Häggkvist
 Specialplanerare, KTM, Raija Kinnunen
 Avdelningssekreterare Margareta Strömman

Källor

Finlands grundlag 731/1999
 Lag om grundläggande utbildning 628/1998
 Opetusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelma 2009–2012. Opetusministeriön julkaisu 2008/4
 Regeringsprogrammet för statsminister Matti Vanhanens andra regering
 Utbildning och forskning 2007–2012. Utvecklingsplan. Undervisningsministeriet 2007
 Basservicen i Västra Finlands län 2007, Länsstyrelsens i Västra Finlands län publikationer 1/2008
 Lääninhallitusten keskeiset arviot peruspalvelujen tilasta 2007. Valtiovarainministeriön julkaisu 23/2008
 Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmäraportit 2008. Opetushallitus 2008
 Antal 0–15 åringar enligt registrerat språk år 2007. Statistikcentralen 2008
 Befolkningsuppgifter. Statistikcentralen 2008
 Grundade, nedlagda och sammanslagna skolor inom grundläggande utbildning åren 2001–2008. Statistikcentralen 2001–2008
 Preliminära uppgifter om elevantalet inom grundläggande utbildning enligt årskurs 2008 (20.9). Statistikcentralen 2008
 Skolornas elevantal inom grundläggande utbildning åren 2001, 2007 och 2008. Statistikcentralen Utbildningsstyrelsens rapporteringstjänst WERA
 Enkät till utbildningsanordnarna i Västra Finlands län

6.1.2. Toisen asteen koulutuksen alueellinen saavutettavuus

Ennakointi

Tavoitteena on, että kaikille on taattu mahdollisuus koulutukseen, ja kaikille työelämään haluavilla nuorilla on mahdollisuus ammatilliseen koulutukseen. Opetuspisteiden sijainnin ohella keskeistä on koulutuspaikkojen riittävyys. Aikuiskoulutus toimii, ja sen tarjoamat mahdollisuudet tunnetaan. Koulutustarjontaa pohditaan yhteistyössä eri tahojen kanssa. Tarjonnan ennakoinnissa otetaan huomioon työelämän tarpeiden ohella myös nuorten omat toiveet. Opetussuunnitelmatyö on yhteisesti jaettava. Perusopetuksessa tiedetään minkä tason osaamista toisen asteen koulutuksessa menestyminen edellyttää. Samoin toisella asteella tunnetaan korkea-asteen koulutuksen lähtötason vaatimukset.

Koulutusta tarjotaan joustavasti erilaisille oppijoille. Oppilaitoksille asetetut tavoitteet tukevat erilaisia oppimispolkuja. Eri oppilaitosmuodot ja työssä oppiminen ovat mahdollisuuksia, ja oppisopimuskoulutus on aidosti vaihtoehto perinteiselle kouluopetukselle. Työssäoppimista on runsaasti ja se on yksilöllistä. Etä- ja verkko-opiskelua hyödynnetään tehokkaasti. Oppilaitoksissa tarjotaan myös niin kutsuttuja kasvatuspalveluja. Opinto-ohjaus koetaan tärkeäksi, ja se nähdään koko oppilaitokselle kuuluvana asiana. Nuorille tarjotaan realistinen käsitys eri koulutusohjelmista ja eri ammanteista. Tutkinnot ja ammatinimitykset ovat tuttuja. Myös eri opiskeluvaihtoehtoista tarjotaan tietoa. Koulutuspolkunsu valinnoita nuoria tuetaan ja kannustetaan erityisesti opintojen alkuvaiheessa. Opiskelijat perehdytetään hyvin opiskeluun. Poissaoloja seurataan, ja niihin puututaan systemaattisesti. Keskeyttämisen syitä tutkitaan, ja keskeyttämissiin puututaan.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkkoa muokkaavat niin kutsuttu ammattiopistostrategia sekä kunta- ja palvelurakennemuutos. Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkkoa uudistetaan rakenteellisesti. Tavoitteena on riittävän vahvan rakenteellisen ja taloudellisen perustan muodostaminen ammatillisen koulutuksen järjestämiselle alueilla ja eri alojen koulutuksessa sekä koulutuksen vaikuttavuuden ja tehokkuuden lisääminen.

Johtopäätökset	Toimenpide-ehdotukset
<p>1. Sekä ammatillista että lukiokoulutusta on opetuspisteen sijainnin mukaan hyvin tarjolla peruskoulun päättäville nuorille. Lukiokoulutuksen saavutettavuus on luonnollisesti parempi suhteessa ammatilliseen peruskoulutukseen.</p> <p>2. Nuoren asuinalue vaikuttaa saavutettavuuteen. Paras tilanne on kaupungeissa asuvilla, joille lukiokoulutusta on tarjolla 10 kilometrin etäisyydellä noin 96 prosentille nuorista ja ammatillista peruskoulutusta noin 93 prosentille nuorista. Tilanne on heikompi maaseutumaisissa kunnissa, joissa lukiokoulutusta on tarjolla samalla etäisyydellä asuvista 56 prosentille ja ammatillista peruskoulutusta 29 prosentille nuorista. Maakunnalliset erot ovat pieniä vertailtaessa kaupunkialueita, mutta maaseutumaisten kuntien vertailussa eroja on etenkin ammatillisen koulutuksen tarjonnassa, jossa paras saavutettavuus on Keski-Pohjanmaalla ja huonoin Satakunnassa.</p> <p>3. Kun tarkastellaan ammatillisen koulutuksen tarjontaa vähintään kolmella alalla, maakunnalliset erot maakuntien välillä ovat suurempia. Saavutettavuus oli paras Varsinais-Suomessa ja Pohjanmaalla ja heikoin Keski-Suomessa ja Satakunnassa.</p> <p>4. Suurin osa lukion aloittavista opiskelijoista tulee suoraan perusopetuksesta. Ammatilliseen koulutukseen hakee selkeästi enemmän aiemmin perusopetuksen suorittaneita, 41 prosenttia hakijoista. Suoraan perusopetuksen jälkeen koulutukseen hakeutuvista tulee valituksi suurin osa, lukioon hieman useampi kuin ammatilliseen koulutukseen.</p>	<p>1. Koulutuksen saatavuudessa opetuspisteen sijaintia keskeisempi asia on koulutuspaikkojen riittävyys ja oikea jakauma nuorten ja aikuisten koulutuspaikoiksi. Näitä seikkoja tulee seurata.</p> <p>2. Ohjauksen saatavuus tulee turvata. Opintojen ohjauksen tulee kuulua yhteisesti koko oppilaitosyhteisölle ja jatkua koko opintojen ajan.</p> <p>3. Yhteistyötä tulee lisätä joka taholla: koulutuksen järjestäjien kesken ja myös oppilaitosten ja työelämän välillä.</p> <p>4. Oppilaitosten tulee luoda erilaisille oppijoille ja eri alueilla asuville nuorille joustavampia koulutusmalleja.</p>

Arviointiasetelma

Kriteerit	Arviointikysymykset	Indikaattorit	Palvelutavoitteet / hyvä palvelutaso*)
Toisen asteen koulutuksen alueellinen saavutettavuus	1. Millä etäisyydellä alueen 16-vuotiaille on tarjolla lukiokoulutusta?	Enintään 10 km ja 30 km etäisyydellä lähimmästä lukion opetuspisteestä asuvien 16-vuotiaiden osuus maakunnittain maaseutumaisissa, taajaan asutuissa ja kaupunkimaisissa kunnissa.	
	2. Millä etäisyydellä alueen 16-vuotiaille on tarjolla ammatillista koulutusta?	Enintään 10 km ja 30 km etäisyydellä lähimmästä ammatillisen oppilaitoksen opetuspisteestä asuvien 16-vuotiaiden osuus maakunnittain maaseutumaisissa, taajaan asutuissa ja kaupunkimaisissa kunnissa.	
	3. Millä etäisyydellä alueen 16-vuotiaille on tarjolla ammatillista koulutusta vähintään kolmella eri koulutusalueella?	Niiden 16-vuotiaiden osuus, joille on tarjolla vähintään kolme ammatillisen koulutuksen koulutusalue 10 km ja 30 km etäisyydellä maakunnittain maaseutumaisissa, taajaan asutuissa ja kaupunkimaisissa kunnissa.	
Määrällinen saavutettavuus	4. Kuinka moni yhteishaussa hakenut oli päättänyt perusopetuksen hakuvuonna ja kuinka moni ennen hakuvuotta ja kuinka moni näistä ryhmistä pääsi koulutukseen?	Yhteishaussa lukioon ja ammatilliseen koulutukseen hakeneiden ja sijoittuneiden määrät eriteltynä suoraan perusopetuksesta hakeviin ja aiemmin perusopetuksen päättäneisiin.	
Alueelliset opiskelijavirrat	5. Kuinka suuret olivat määrältään alueelliset opiskelijavirrat toisen asteen koulutuksessa maakunnittain tarkasteltuna?	Omassa asuinmaakunnassa ja muualla aloittaneet uudet opiskelijat sekä muualta tulleet uudet opiskelijat maakunnittain lukio ja ammatillisessa koulutuksessa.	

*) Palvelutavoitteita ei ole ollut johdettavissa säädöksistä eikä koulutuspoliittisista linjauksista.

Johdanto

Lääninhallituksen tehtävänä oli arvioida toisen asteen koulutuksen alueellista saavutettavuutta. Arviointi koski nuorten lukiokoulutusta ja toisen asteen ammatillisiin perustutkintoihin johtavaa koulutusta. Arvioinnissa eivät olleet mukana ammatilliset erityisoppilaitokset.

Tarkastelu on tehty käyttäen Tilastokeskuksen kuntaryhmäjaottelua.

Lainsäädännöllinen ja koulutuspoliittinen perusta

Toisen asteen koulutuksen riittävää alueellisen ja määrällisen saavutettavuuden turvaamista ei ole määritelty minkään tahon tehtäväksi, mutta koulutuksen järjestäjien toimintaa ohjaavat monet säädökset. Toimintaa ohjaavat lukiolaki ja laki ammatillisesta koulutuksesta. Myös Suomen perustuslaki säätelee koulutustoimintaa. Perustuslain (PL 731/1999) mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta ja kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä.

Valtioneuvoston hyväksymän Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman 2007–2012 mukaan koulutuspoliittisena lähtökohtana on, että koko peruskoulun ja lukion päättävälle ikäluokalle varataan mahdollisuus ammatillisesti suuntautuneen tai korkea-asteen koulutuksen suorittamiseen ja että koulutustarjonnan alueellista tasa-arvoa parannetaan. Kehittämissuunnitelmassa todetaan, että lukioverkkoa ei kehitetä suoranaisesti lähialueella vaan ottaen huomioon laajempi koulutustarve ja -tarjonta. Lukioiden keskinäistä verkostoitumista sekä ammatillisen koulutuksen ja lukioiden alueellista yhteistyötä tuetaan koulutuksen saavutettavuuden varmistamiseksi.

Laki kunta- ja palvelurakennemuutoksesta (169/2007) ohjaa koulutuksen hallinnointia, mutta ei koulutuksen tarjonnan järjestämistä. Kuntien yhdistämisen myötä myös oppilaitosverkko muuttuu. Laki lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta (48/1997) määrittelee, että koulumatkatukea voidaan myöntää, jos yhden-suuntaisen koulumatkan pituus on vähintään kymmenen kilometriä eikä matka ylitä sataa kilometriä. Toisen asteen koulutuksen järjestäjällä ei ole velvollisuutta järjestää opiskelijoille kuljetusta eikä majoitusta. Paras-hankkeessa ammatilliselle peruskoulutukselle on asetettu väestöpohjatavoitteeksi 50 000 asukkaan yhteistoiminta-alue.

Arviointiaineisto

Arviointiaineistona käytettiin Tilastokeskukselta saatuja väestötietoja, koulutukseen haikutumis- ja sijoittumistietoja, Opetushallituksen ylläpitämän Oppilaitostietokannan ja Wera-web-raportointipalvelun koulutustietoja sekä lääninhallituksen ylläpitämiä opetuspisteiden paikkakoordinaattitietoja. Maantieteellistä saavutettavuutta arvioitiin karttamenetelmällä, jossa kuvattiin, kuinka moni alueen 16-vuotiaista asui enintään kymmenen kilometrin etäisyydellä ja kuinka moni enintään 30 kilometrin etäisyydellä lähimmästä lukion tai ammatillisen oppilaitoksen opetuspisteestä. Karttamenetelmässä käytetty laskentatapa ottaa huomioon myös muussa maakunnassa tai läänissä kuin nuoren asuinalueella sijaitsevan koulutuksen. Lisäksi tarkasteltiin, kuinka monelle oli tarjolla ammatillista koulutusta vähintään kolmella eri koulutusalueella näillä samoilla etäisyyksillä. Tuloksia arvioitaessa tulee ottaa huomioon, että matkat on mitattu suorina etäisyyksinä ja että maanteitse matkat ovat pitemmät. Julkinen liikenne ei harvaan asutuilla alueilla myöskään aina ole riittävää päivittäisiä opiskelumatkoja varten, yhteydet joko puuttuvat kokonaan tai ne ovat ajallisesti huonosti sopivia.

Määrällistä saavutettavuutta arvioitiin tarkastelemalla hakuvuonna perusopetuksen päättäneiden ja aiemmin koulunsa päättäneiden hakeutumista ja pääsyä koulutukseen. Lisäksi tarkasteltiin maakuntaan tulevia ja sieltä lähteviä opiskelijavirtoja.

Arviointitulokset

Lukiokoulutuksen tarjonta alueen 16-vuotiaille

Länsi-Suomen läänin alueella lukioiden saavutettavuus 16-vuotiaille on pääsääntöisesti hyvä. Kaupunkimaisissa kunnissa lähin lukio on enintään 10 kilometrin päässä 96 prosentille nuorista. Taajaan asutuissa kunnissa vastaava luku on 84 prosenttia ja maaseutumaisissa kunnissa 56 prosenttia. Kaikissa eri kuntamuodoissa lukio löytyy 30 kilometrin etäisyydellä asuinpaikasta noin 99 prosentille nuorista. Lukioiden saavutettavuudessa ei juuri ole maakunnallisia eroavaisuuksia.

Taulukko 1. Lukion opetuspisteestä enintään 10 kilometrin ja enintään 30 kilometrin sekä yli 30 kilometrin etäisyydellä asuvien 16-vuotiaiden osuudet vuosina 2007 ja 2008

Maakunta Kuntaryhmä	Enintään 10 km etäisyydellä lukion opetus- pisteestä asuvien 16-vuotiaiden %-osuus		Enintään 30 km etäisyydellä lukion opetus- pisteestä asuvien 16-vuotiaiden %-osuus		Yli 30 km etäisyydellä asuvien 16-vuotiaiden %-osuus		16-vuotiaiden lukumäärä	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
VARSINAIS-SUOMI								
Kaupunkimainen	96,4	96,7	97,7	97,5	2,3	2,5	2 769	2 813
Taajaan asuttu	89,2	92,0	99,3	99,3	0,7	0,7	1 357	1 481
Maaseutumainen	51,9	46,8	97,9	97,8	2,1	2,2	1 315	1 189
SATAKUNTA								
Kaupunkimainen	96,2	96,6	99,0	98,7	1,0	1,3	1 356	1 427
Taajaan asuttu	83,0	79,2	99,5	98,8	0,5	1,2	819	854
Maaseutumainen	55,9	55,8	99,3	98,8	0,7	1,2	571	570
PIRKANMAA								
Kaupunkimainen	94,7	95,9	99,2	99,5	0,8	0,5	3 875	4 288
Taajaan asuttu	88,7	81,8	99,5	99,1	0,5	0,9	807	671
Maaseutumainen	67,1	63,9	99,4	99,0	0,6	1,0	859	770
KESKI-SUOMI								
Kaupunkimainen	97,3	96,4	98,7	98,2	1,3	1,8	1 345	1 372
Taajaan asuttu	71,1	75,5	99,4	99,3	0,6	0,7	1 089	1 194
Maaseutumainen	54,1	54,0	99,4	99,2	0,6	0,8	943	897
ETELÄ-POHJANMAA								
Kaupunkimainen	95,9	95,2	98,5	98,9	1,5	1,1	411	438
Taajaan asuttu	86,5	89,0	99,3	99,5	0,7	0,5	1 245	1 125
Maaseutumainen	63,3	62,8	99,7	99,6	0,3	0,4	953	1 082
POHJANMAA								
Kaupunkimainen	97,1	97,6	99,5	99,5	0,5	0,5	966	946
Taajaan asuttu	68,9	72,1	99,8	97,4	0,2	2,6	424	344
Maaseutumainen	57,7	55,9	99,9	99,8	0,1	0,2	930	1 002
KESKI-POHJANMAA								
Kaupunkimainen	97,3	96,2	98,6	98,7	1,4	1,3	437	448
Taajaan asuttu	85,6	83,0	97,9	100,0	2,1	0,0	97	88
Maaseutumainen	60,8	55,2	99,8	99,8	0,2	0,2	436	444

Ammatillisen koulutuksen tarjonta alueen 16-vuotiaille

Ammatillisen koulutuksen osalta saavutettavuus on heikompaa suhteessa lukiokoulutukseen. Läänin alueella kaupunkimaisissa kunnissa asuville 16-vuotiaille on tarjolla ammatillista koulutusta 10 kilometrin säteellä 93 prosentille. Taajaan asutuilla alueilla vastaava luku on 71 prosenttia, mutta maaseudulla ainoastaan 29 prosenttia. Kuitenkin 30 kilometrin etäisyydellä ammatillista opetusta on tarjolla lähes 99 prosentille kaupunkimaisten ja taajaan asuttujen alueiden nuorista. Maaseudullakin luku on 91 prosenttia. Suhteessa vuoteen 2007 saavutettavuuteen ei ole tullut suuria muutoksia.

Kaupunkimaisissa kunnissa tilanne on hyvä kaikissa maakunnissa. Alhaisin määrä nuoria 10 kilometrin säteellä oppilaitoksesta on Etelä-Pohjanmaalla (87 %) ja korkein Pohjanmaalla (98 %). Maaseudulla asuville nuorille paras tilanne on Keski-Pohjanmaalla, jossa 52 prosenttia 16-vuotiaista asuu 10 kilometrin säteellä. Heikoin tilanne maaseudulla on Satakunnassa, jossa vastaava luku on vain vajaat neljä prosenttia. Yli 30 kilometriä lähimpään ammatilliseen oppilaitokseen on pääsääntöisesti korkeintaan muutamilla kymmenillä nuorilla. Huonoin tilanne on tässä suhteessa Keski-Suomessa, jossa maaseutumaisilla alueilla asuvista 16-vuotiaista jopa lähes 35 prosentilla on yli 30 kilometriä lähimpään ammatilliseen oppilaitokseen. Vuosien 2007 ja 2008 tilastoissa ei ole nähtävissä yksiselitteistä kehityssuuntaa.

Taulukko 2. Ammatillisen koulutuksen opetuspisteestä enintään 10 kilometrin ja enintään 30 kilometrin sekä yli 30 kilometrin etäisyydellä asuvien 16-vuotiaiden osuudet vuosina 2007 ja 2008

Kuntaryhmä	Enintään 10 km etäisyydellä ammatillisen koulutuksen opetuspisteestä asuvien 16-vuotiaiden %-osuus		Enintään 30 km etäisyydellä ammatillisen koulutuksen opetuspisteestä asuvien 16-vuotiaiden %-osuus		Yli 30 km etäisyydellä asuvien 16-vuotiaiden %-osuus		16-vuotiaiden lukumäärä	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
VARSINAIS-SUOMI								
Kaupunkimainen	96,5	96,6	97,7	97,5	2,3	2,5	2 769	2 813
Taajaan asuttu	82,1	83,8	99,3	99,3	0,7	0,7	1 357	1 481
Maaseutumainen	20,2	18,7	96,4	96,3	3,6	3,7	1 315	1 189
SATAKUNTA								
Kaupunkimainen	93,7	93,8	99,0	98,7	1,0	1,3	1 356	1 427
Taajaan asuttu	72,6	69,4	97,7	97,0	2,3	3,0	819	854
Maaseutumainen	4,0	3,5	89,7	87,5	10,3	12,5	571	570
PIRKANMAA								
Kaupunkimainen	90,6	91,2	99,2	99,5	0,8	0,5	3 875	4 288
Taajaan asuttu	88,1	81,2	99,5	99,1	0,5	0,9	807	671
Maaseutumainen	47,6	44,2	98,4	97,7	1,6	2,3	859	770
KESKI-SUOMI								
Kaupunkimainen	89,8	88,0	98,7	98,2	1,3	1,8	1 345	1 372
Taajaan asuttu	43,5	47,5	99,4	99,2	0,6	0,8	1 089	1 194
Maaseutumainen	27,3	24,0	70,7	65,2	29,3	34,8	943	897
ETELÄ-POHJANMAA								
Kaupunkimainen	85,9	87,4	96,6	97,3	3,4	2,7	411	438
Taajaan asuttu	77,8	79,7	99,3	99,3	0,7	0,7	1 245	1 125
Maaseutumainen	14,0	22,7	93,6	93,1	6,4	6,9	953	1 082
POHJANMAA								
Kaupunkimainen	97,1	97,6	99,5	99,5	0,5	0,5	966	946
Taajaan asuttu	47,9	40,7	99,3	98,5	0,7	1,5	424	344
Maaseutumainen	41,8	43,5	98,0	98,8	2,0	1,2	930	1 002
KESKI-POHJANMAA								
Kaupunkimainen	97,3	96,2	98,6	98,7	1,4	1,3	437	448
Taajaan asuttu	85,6	85,2	97,9	100,0	2,1	0,0	97	88
Maaseutumainen	56,0	52,3	96,1	96,2	3,9	3,8	436	444

Vähintään kolmella eri koulutusalueella tarjolla ammatillista koulutusta alueen 16-vuotiaille

Valinnan mahdollisuuksia tarkasteltiin selvittämällä, kuinka monelle nuorelle on tarjolla ainakin kolmen eri ammatillisen koulutuksen vaihtoehtoa 10 kilometrin ja 30 kilometrin etäisyydellä. Kaupunkimaisilla alueilla asuvista 16-vuotiaista kolme alaa on tarjolla 84 prosentille koko läänin alueella. Taajaan asutuilla alueilla vastaava luku on 56 prosenttia ja maaseudulla ainoastaan yhdeksän prosenttia. Korkeintaan 30 kilometrin etäisyydellä opetuspisteistä asuu kaupungeissa ja taajamissa noin 98 prosenttia, mutta maaseudulla vain 78 prosenttia.

Kaupunkialueista maakunnittaisessa vertailussa pärjää parhaiten Pohjanmaa, jossa 98 prosenttia nuorista asuu 10 kilometrin säteellä kolmesta eri koulutusalueesta. Heikoiten pärjää Pirkanmaa, jossa vastaava luku on 72 prosenttia. Taajaan asutuilla alueilla suurin mää-

rä nuoria 10 kilometrin säteellä on Etelä-Pohjanmaalla (68 %). Heikoimmalta maaseutujen osalta tilanne vaikuttaa Keski-Suomessa ja Keski-Pohjanmaalla. Keski-Suomessa peräti 60 prosenttia maaseutujen 16-vuotiaista asuu yli 30 kilometrin etäisyydellä kolmesta eri koulutusalaista. Keski-Pohjanmaalla vastaava luku on 35 prosenttia.

Taulukko 3. Vähintään kolmen eri alan ammatillisen koulutuksen opetuspisteistä enintään 10 kilometrin ja enintään 30 kilometrin sekä yli 30 kilometrin etäisyydellä asuvien 16-vuotiaiden osuudet vuosina 2007 ja 2008

Kuntaryhmä	Enintään 10 km etäisyydellä ammatillisen koulutuksen opetuspisteistä asuvien 16-vuotiaiden %-osuus		Enintään 30 km etäisyydellä ammatillisen koulutuksen opetuspisteistä asuvien 16-vuotiaiden %-osuus		Yli 30 km etäisyydellä asuvien 16-vuotiaiden %-osuus		16-vuotiaiden lukumäärä	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
VARSINAIS-SUOMI								
Kaupunkimainen	96,0	96,3	97,7	97,5	2,3	2,5	2 769	2 813
Taajaan asuttu	60,1	63,9	98,5	98,2	1,5	1,8	1 357	1 481
Maaseutumainen	9,9	7,9	88,7	92,1	11,3	7,9	1 315	1 189
SATAKUNTA								
Kaupunkimainen	83,3	85,1	99,0	98,7	1,0	1,3	1 356	1 427
Taajaan asuttu	50,7	48,7	97,6	96,5	2,4	3,5	819	854
Maaseutumainen	1,4	1,1	83,9	82,3	16,0	17,7	571	570
PIRKANMAA								
Kaupunkimainen	74,0	71,7	99,1	99,4	0,9	0,6	3 875	4 288
Taajaan asuttu	54,0	63,0	99,5	99,1	0,5	0,9	807	671
Maaseutumainen	23,7	17,4	90,0	89,7	1,0	10,3	859	770
KESKI-SUOMI								
Kaupunkimainen	87,1	84,9	98,7	98,2	1,3	1,8	1 345	1 372
Taajaan asuttu	39,3	44,0	98,7	98,0	1,3	2,0	1 089	1 194
Maaseutumainen	0,3	0,2	37,9	39,9	62,1	60,1	943	897
ETELÄ-POHJANMAA								
Kaupunkimainen	85,9	87,2	94,9	94,7	5,1	5,3	411	438
Taajaan asuttu	64,6	67,7	99,3	99,2	0,7	0,8	1 245	1 125
Maaseutumainen	0,8	8,5	81,5	82,2	18,5	17,8	953	1 082
POHJANMAA								
Kaupunkimainen	97,1	97,6	99,5	99,5	0,5	0,5	966	946
Taajaan asuttu	40,8	40,1	96,9	98,0	3,1	2,0	424	344
Maaseutumainen	16,2	19,9	81,0	84,0	19,0	16,0	930	1 002
KESKI-POHJANMAA								
Kaupunkimainen	97,0	95,5	98,6	98,7	1,4	1,3	437	448
Taajaan asuttu	0,0	0,0	97,9	96,6	2,1	3,4	97	88
Maaseutumainen	6,4	5,4	69,5	65,5	30,5	34,5	436	444

Perusopetuksen päättäneiden sijoittuminen yhteishaussa

Lukiokoulutukseen hakeutuvista lähes kaikki ovat päättäneet samana vuonna perusopetuksen. Lukioon heistä valitaan suurin osa. Vähiten perusopetuksesta suoraan hakevista on tullut valituksi Pirkanmaalla, 89 prosenttia hakijoista. Muiden kuin peruskoulun samana vuonna päättäneiden hakijoiden osalta tilanne vaihtelee melko suuresti maakunnittain. Satakunnassa valituksi tulee hakijoita enemmän, mutta esimerkiksi Varsinais-Suomessa vain vajaat 62 prosenttia muista hakijoista tulee valituksi.

Taulukko 4. Lukioskoulutukseen suoraan perusopetuksesta ja perusopetuksen ulkopuolelta hakeneiden osuudet sekä näistä ryhmistä valittujen osuudet vuosina 2007 ja 2008

Hakijan kotimaakunta	Lukioon hakeneet						Lukioon valitut					
	Hakijoita		Perus-opetuksesta hakevien %-osuus		Muiden hakijoiden %-osuus		Valittuja		Perus-opetuksesta hakevista valittu %		Muista hakijoista valittu %	
			2007	2008	2007	2008			2007	2008	2007	2008
Varsinais-Suomi	2 804	2 808	97,3	98	2,7	2	2 660	2 647	95,8	94,9	62,3	61,8
Satakunta	1 433	1 333	98,7	98,6	1,3	1,4	1 401	1 307	98,4	97,9	52,6	100
Pirkanmaa	2 824	2 669	97,5	97,1	2,5	2,9	2 377	2 356	84,6	88,9	65,7	67,9
Keski-Suomi	1 659	1 628	98	96,9	2	3,1	1 477	1 558	89,5	96,5	66,7	70,6
Etelä-Pohjanmaa	1 296	1 230	98,5	98,9	1,5	1,1	1 309	1 234	101,2	100	89,5	84,6
Pohjanmaa	1 126	1 051	98,5	98,4	1,5	1,6	1 119	1 086	99,2	100	111,8	76,5
Keski-Pohjanmaa	502	472	98	97,7	2	2,3	494	455	98,8	97,2	80	63,6
Länsi-Suomen lääni	11 644	11 191	97,9	97,8	2,1	2,2	10 837	10 643	93,6	95,6	69,4	71,7

Lukioihin valituista vajaat 60 prosenttia on naisia. Eroja eri maakuntien välillä ei juuri ole. Eniten naisia uusista lukio-opiskelijoista on Satakunnassa (62 %) ja vähiten Keski-Suomessa (56 %).

Ammatilliseen koulutukseen hakevista samana vuonna on päättänyt perusopetuksen noin 60 prosenttia hakijoista. Heistä valituksi tulee suurin osa, koko läänin alueella 88 prosenttia hakijoista. Muiden hakijoiden osuus kaikista hakijoista on noin 40 prosenttia. Heistä valituksi tulee keskimäärin hieman yli puolet.

Taulukko 5. Ammatilliseen koulutukseen suoraan perusopetuksesta ja perusopetuksen ulkopuolelta hakeneiden osuudet sekä näistä ryhmistä valittujen osuudet vuosina 2007 ja 2008

Hakijan kotimaakunta	Ammatilliseen koulutukseen hakeneet						Ammatilliseen koulutukseen valitut					
	Hakijoita		Perus-opetuksesta hakevien %-osuus		Muiden hakijoiden %-osuus		Valittuja		Perus-opetuksesta hakevista valittu %		Muista hakijoista valittu %	
			2007	2008	2007	2008			2007	2008	2007	2008
Varsinais-Suomi	4 273	4 361	56,6	58,2	43,4	41,8	3 011	3 117	90	88	45,1	48,4
Satakunta	2 331	2 216	62,1	62,6	37,9	37,4	1 724	1 725	90,7	92,2	46,4	53,7
Pirkanmaa	4 699	4 611	56,4	56,6	43,6	43,4	3 034	3 418	79,6	87,2	45,1	57,1
Keski-Suomi	3 151	3 126	54	54,4	46	45,6	1 993	2 100	81,1	82,9	42,3	48,4
Etelä-Pohjanmaa	2 035	2 052	64,1	66,2	35,9	33,8	1 474	1 599	88,9	89,6	43	55,1
Pohjanmaa	1 928	1 724	62,6	64,7	37,4	35,3	1 439	1 399	90	93,5	49	58,5
Keski-Pohjanmaa	816	796	61,9	62,3	38,1	37,7	646	597	95,4	86,7	52,7	55,7
Länsi-Suomen lääni	19 233	18 886	58,4	59,3	41,6	40,7	13 321	13 955	86,4	88,2	45,2	52,9

Uusista ammattiin opiskelevista hieman yli puolet (53 %) on miehiä. Myöskään ammatillisella puolella ei maakuntien välillä ole suuria eroja. Eniten naisia uusista opiskelijoista on Pirkanmaalla, (49 %), ja vähiten Pohjanmaalla, (40 %).

Tiedot hakeneista perustuvat Opetushallituksen toisen asteen yhteishakuaineiston tietoihin. Tiedot uusista opiskelijoista perustuvat Tilastokeskuksen oppilaitoksilta keräämiin tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijatietoihin. Opiskelijatiedoissa ei ole mukana peruskoulun lisäopetuksessa, maahanmuuttajien valmistavassa koulutuksessa, vammaisten valmentavassa ja kuntouttavassa koulutuksessa, talouskoulukoulutuksessa, ohjaavassa ja valmistavassa koulutuksessa tai ammattistartissa opiskelleiden tietoja. Tiedot yhteishakuun kuulumisesta perustuvat Opetushallituksen toisen asteen yhteishakuaineiston tietoihin.

Alueelliset opiskelijavirrat toisen asteen koulutuksessa maakunnittain tarkasteltuna

Lukiokoulutukseen jäädään ammatillista koulutusta useammin omaan maakuntaan. Lähes kaikki uudet lukio-opiskelijat ovat edellisvuonna asuneet samassa maakunnassa. Toiseen maakuntaan siirtyy vain vähän opiskelijoita. Eniten opiskelijoita menettää Etelä-Pohjanmaa, 26 henkeä. Vastaavasti eniten uusia lukio-opiskelijoita ottaa vastaan Pirkanmaa, 79 henkeä.

Ammatillisessa koulutuksessa opiskelijoiden liikkuvuus on suurempaa. Ammattikoulutusta ei ole tarjolla lähes joka kunnassa kuten lukiokoulutusta. Myöskään kaikkia aloja ei ole kaikkialla tarjolla. Eniten opiskelijoita menettää Varsinais-Suomi, 126 henkeä. Eniten uusia opiskelijoita puolestaan ottavat vastaan Keski-Pohjanmaa, 111 henkeä, ja Pirkanmaa, 110 henkeä.

Taulukko 6. Alueelliset hakijavirrat maakunnittain vuonna 2008

Koulutuksen sijainti- maakunta	Ammatillinen koulutus					Lukiokoulutus					
	Aloitta- neet yhteensä	Samasta				Netto- virta	Aloitta- neet yhteensä	Samasta			
		maa- kunnasta tulleet	Muual- ta tulleet	Muual- le menneet	Muual- le menneet			maa- kunnasta tulleet	Muual- ta tulleet	Muual- le menneet	Netto- virta
Vars.-Suomi	3 755	3 363	392	518	-126	2 776	2 705	71	63	8	
Satakunta	2 221	1 842	379	300	79	1 352	1 302	50	64	-14	
Pirkanmaa	4 405	3 618	787	677	110	2 663	2 516	147	68	79	
Keski-Suomi	2 694	2 251	443	463	-20	1 644	1 527	72	84	-12	
Etelä-Pohjanmaa	2 040	1 671	369	287	82	1 269	1 212	57	83	-26	
Pohjanmaa	1 603	1 439	164	277	-113	1 195	1 149	46	43	3	
Keski-Pohjanmaa	843	561	282	171	111	480	429	51	59	-8	

Arviointiryhmä

Sivistystoimentarkastaja, YM Lea Goyal (teemavastaava)
Sivistystoimentarkastaja, KM Harri Haarikko
Erikoissuunnittelija, HM Marko Muotio
Erikoissuunnittelija, insinööri Reino Myllymäki
Harjoittelija, YM Tuija Kautto

Tietolähteet

Koulutus ja tutkimus 2007–2012. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriön julkaisu
2008
Opetusministeriön toiminta ja taloussuunnitelma 2008–2011.
Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998)
Laki kunta- ja palvelurakennemuutoksesta (169/2007)
Laki lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta
(48/1997)
Lukiolaki (629/1998)
Opetushallituksen Oppilaitostietokanta OPTI
Opetushallituksen ylläpitämä WERA-web-raportointitietokanta
Suomen perustuslaki (731/1999)
Tilastokeskus. Ammatillisten oppilaitosten ja lukioiden opetuspisteiden koordinaatit
Tilastokeskus. Koulutustilastot
Tilastokeskus. Väestöruutuaineisto (31.12.2006)
Tilastokeskus. Väestöennuste 2007 iän ja sukupuolen mukaan 2006–2040.
Tilastokeskus: Väestötiedot
Tilastokeskus: Oppilaitostiedot

6.1.2. Den regionala tillgången till svenskspråkig utbildning på andra stadiet

Slutsatser

Tillgängligheten till utbildning på andra stadiet är fortsättningsvis sämre för de svenskspråkiga 16-åringarna än för de finskspråkiga i länet. Detta gäller både tillgängligheten till en yrkesutbildning överlag och i synnerhet till yrkesutbildning inom minst tre utbildningsområden. Skillnaderna i tillgängligheten har dock utjämnats i någon mån mellan språkgrupperna.

Även tillgängligheten till gymnasieutbildning är sämre för de svenskspråkiga än för 16-åringarna totalt sett. Jämfört med år 2007 har inga nämnvärda förändringar skett i tillgängligheten.

Ungdomarna har i princip tillgång till någon form av svenskspråkig yrkesutbildning även om utbildningsutbudet på många orter är snävt. Tillgängligheten och avståndet till utbildningsenheten är i sig dock inte alltid avgörande för val av utbildning. I vissa fall väljer de unga en mer avlägset belägen utbildning om de antar att de inte kommer att få en plats i en närbelägen utbildning med många sökande. Den närmaste läroanstalten erbjuder heller inte alltid sådan utbildning som de unga är intresserade av.

Svenskspråkiga ungdomar väljer dock helst en fortsatt utbildning, som ordnas i den egna regionen. Om de söker sig till utbildning i ett annat landskap beror det oftast på att utbildning inom just det utbildningsområdet inte ordnas i hemlandskapet. Också om ett utbildningsprogram ordnas endast på en ort i Svenskfinland påverkar detta inte i högre grad studerandeströmmarna, de flesta studerande kommer det oaktat från det landskap där utbildningen ordnas. Trenden är densamma som tidigare år.

Ur rapporten framgår också, att cirka 60 procent av de ungdomar, som hade avslutat sin grundläggande utbildning under tidigare år och som nu sökte till en yrkesutbildning, blev antagna. I jämförelse med år 2006 hade flera ungdomar, som avslutat sin utbildning tidigare, blivit antagna. Ur statistiken framgår inte om de ungdomar, som blev utan en studieplats, eventuellt senare inledde någon annan utbildning, jobbade eller stod utanför arbetsmarknaden. Det finns dock en viss risk för att en del av dessa ungdomar, kan bli marginaliserade.

Åtgärdsförslag

Ett möjligast heltäckande svenskspråkigt utbildningsutbud inom såväl gymnasieutbildningen som den grundläggande yrkesutbildningen bör garanteras. Utbildningsanordnarna bör få tillräckliga resurser för att utveckla ett mångsidigt samarbete mellan de olika utbildningsstadierna men också mellan kommunerna och regionerna. Resurser för utvecklingsarbete borde i högre grad än för närvarande ingå i statsandelsfinansieringen. I dag är utvecklingsarbetet i alltför hög grad beroende av tillfälliga projektmedel.

Eftersom avståndet till utbildning i många fall är längre för svenskspråkiga än för finskspråkiga unga bör utbildningsanordnarna satsa på ett tryggt internatboende. Ett utökad samarbete mellan utbildnings- och trafikmyndigheterna för att förbättra trafikförbindelserna bör också stödas. För att förbättra tillgängligheten bör flexibla undervisningsarrangemang fortsättningsvis utvecklas och effektiveras. Inte minst den nätbaserade undervisningen kan utvecklas till att bli en mera användarvänlig undervisningsmetod. Men

också den fria bildningens möjligheter att erbjuda undervisning kan utnyttjas i högre grad än vad nu är fallet inom utbildningen på andra stadiet.

För dem, som avslutar den grundläggande utbildningen, skall en studieplats inom fortsatt utbildning tryggas. Men också de, som under tidigare år avslutat grundläggande utbildning, bör kunna beredas plats i en fortsatt utbildning. Detta bör beaktas då utbildningsutbudet och antagningsprinciperna fastställs för såväl ungdoms- som vuxenutbildningen. För att motverka marginalisering förutsätts en effektiviserad handledning vid efterhandsvalet till utbildningsområden med lediga studieplatser. Dessutom behövs ett styrsystem för överföring av outnyttjade studieplatser till regioner där platserna inte räcker till.

Utvärderingsuppdrag

Länsstyrelsens uppdrag var att utvärdera den regionala tillgängligheten till utbildning på andra stadiet. Utvärderingen gäller både gymnasieutbildningen och den grundläggande yrkesutbildningen och är en fortsättning på den utvärdering, som gällde år 2007.

Tillgängligheten geografiskt sett bedömdes utgående från hur stor andel av regionens svenskspråkiga 16-åringar som år 2008 bodde på ett avstånd om högst 10 km respektive 30 km från närmaste gymnasium eller yrkesutbildningsenhet. Utöver detta granskades även hur stor andel av 16-åringarna som hade tillgång till yrkesutbildning inom minst tre utbildningsområden. Avstånden från ungdomarnas bostadsort till utbildningsenheten har räknats fågelvägen, vilket betyder att avstånden i verkligheten oftast är betydligt längre. Tidsmässigt kan resorna dessutom förlängas p.g.a. dåliga trafikförbindelser. Eftersom målen för en god servicenivå inte har fastställts på riksnivå gjordes i denna utredning endast jämförelser med utredningen för år 2007 samt med situationen bland alla 16-åringar i Västra Finlands län. Specialyrkesläroanstalterna ingår inte i utredningen.

Den kvantitativa tillgängligheten utvärderades genom att granska hur de, som år 2007 avslutade sin grundläggande utbildning samma år och de, som avslutat den tidigare, sökte och placerade sig i fortsatt utbildning. Vidare granskades studerandeströmmarna mellan landskapen. I yrkesutbildningen ingår endast den läroplansbaserade utbildningen.

Kriterier	Frågeställningar	Indikatorer	Mål för servicenivån *)
Utbildningens regionala tillgänglighet	På vilket avstånd finns gymnasieutbildning tillgänglig för regionens 16-åringar?	Andelen 16-åringar per region som bor på ett avstånd om högst 10 km respektive 30 km från det närmast belägna gymnasiet.	----
	På vilket avstånd finns grundläggande yrkesutbildning tillgänglig för regionens 16-åringar?	Andelen 16-åringar per region som bor på ett avstånd om högst 10 km respektive 30 km från den närmast belägna läroanstalten som ordnar grundläggande yrkesutbildning	----
	På vilket avstånd finns yrkesutbildning inom minst tre utbildningsområden tillgänglig för regionens 16-åringar?	Andelen 16-åringar per region som har tillgång till grundläggande yrkesutbildning inom minst tre utbildningsområden på ett avstånd om högst 10 km respektive 30 km från hemmet.	----

Kriterier	Frågeställningar	Indikatorer	Mål för servicenivån *)
Utbildningens efterfrågan och antagning till utbildning	Hur många av dem, som inledde utbildning på andra stadiet, har avslutat den grundläggande utbildningen under ansökningsåret och hur många har avslutat den tidigare?	Antalet sökande till och placerade i gymnasie- och yrkesutbildning av dem, som avslutade den grundläggande utbildningen samma år, och motsvarande antal av dem som avslutat den tidigare.	----
Regionala studerande-strömmar	Hur många studerande har inlett studier i det egna landskapet och hur många har inlett dem i ett annat landskap?	Antalet nya studerande i gymnasie- respektive grundläggande yrkesutbildning i hemlandskapet och i andra landskap.	----

* Målen för servicenivån har inte fastställts i stadganden eller i utbildningspolitiska linjedragningar

Inledning

År 2008 avslutade sammanlagt 1 629 elever svenskspråkig grundläggande utbildning i Västra Finlands län. Eleverna fördelade sig landskapsvis enligt följande:

Tabell 1. Svenskspråkiga elever, vilka avslutade grundläggande utbildning i Västra Finlands län år 2007

	Antal elever	Andel (%)
Egentliga Finland	297	18,3
Österbotten	1 216	74,7
Mellersta Österbotten	79	4,9
Birkaland	26	1,5
Satakunta	11	0,6
Västra Finlands län	1 629	100,0

I Västra Finlands län fanns 17 svenskspråkiga gymnasier, av dessa fanns 11 i Österbotten, tre i Egentliga Finland samt vardera ett i Birkaland, Mellersta Österbotten och Satakunta. Inga ändringar har skett i gymnasienätet. Grundläggande yrkesutbildning gavs av nio utbildningsanordnare med sammanlagt 18 yrkesutbildningsenheter samt av fyra folkhögskolor.

År 2008 fanns det totalt 2 902 nybörjarplatser inom andra stadiet, vilket betyder att det fanns ett tillräckligt antal platser i förhållande till årsklassen.

I Utvecklingsplanen för utbildning och forskning 2007–2012 och i regeringsprogrammet för statsminister Matti Vanhanens andra regering poängteras målsättningen att alla unga som avslutar den grundläggande utbildningen skall garanteras en studieplats samt tillräcklig studiehandledning och stödåtgärder.

Förändringar i verksamhetsmiljön

I enlighet med lagen om kommun- och servicestrukturreformen (169/2007) och Yrkesinstitutstrategin sker fortsättningsvis förändringar i yrkesutbildningens ägarstruktur. Under år 2008 gick flera svenskspråkiga läroanstalter samman och Ab Axxell bildades. Men ytterligare sammanslagningar genomförs ännu detta år. Hittills har reformen främst gällt förvaltningen och större enheter har bildats men på sikt kommer utbildningsutbudet antagligen att förändras. Sammanslagningarna möjliggör ändringar i fördelningen av utbildningsplatserna dels mellan olika utbildningsområden, dels mellan utbildningsenheterna.

Den pågående recessionen, om den blir långvarig, kommer eventuellt att påverka utbildningsutbudet främst inom sådana utbildningsområden där sysselsättningen minskar. Detta gäller främst inom industrin och byggnadsbranschen medan t.ex. social- och hälsovårdsbranschen fortsättningsvis har behov av ny arbetskraft.

Årsklasserna minskar ännu några år framöver, vilket innebär fortsatta utmaningar för utbildningsanordnarna. I regeringsprogrammet konstateras, att nätet av läroanstalter anpassas till befolkningsutvecklingen så att tillgången till utbildning tryggas i landets alla delar. Den förändrade åldersstrukturen förutsätter att utbildningssystemet effektivteras, bl.a. bör genomströmningen inom utbildningen höjas och övergången mellan utbildningsstadierna underlättas. Ekvationen, att erbjuda en kvalitativt god utbildning till ett ekonomiskt hållbart pris samtidigt som årsklasserna minskar och att dessutom tillgodose behovet av svenskspråkig arbetskraft i regionerna, är svår att lösa. Här krävs en bättre samordning gällande utbildningsutbudet utbildningsanordnarna emellan.

Utvärderingsresultat

I rapporten har Västra Finland indelats i regionerna Egentliga Finland, Österbotten, Mellersta Österbotten och övriga landskap (Satakunta, Birkaland, Mellersta Finland och Södra Österbotten). Uppdelningen i övriga landskap grundar sig på att endast ett fåtal svenskspråkiga 16-åringar bor där.

De flesta svenskspråkiga 16-åringarna bor relativt nära ett gymnasium

Tabell 2. Andelen (%) svenskspråkiga 16-åringar, som åren 2007–2008 bodde högst 10 km respektive 30 km från ett svenskspråkigt gymnasium

	16-åringar som bor högst 10 km från ett gymnasium		16-åringar som bor högst 30 km från ett gymnasium		16-åringar som bor över 30 km från ett gymnasium		Antal 16-åringar	
	År 2007	År 2008	År 2007	År 2008	År 2007	År 2008	År 2007	År 2008
Egentliga Finland	69,9	73,1	92,2	91,9	8,1	8,1	309	297
Österbotten	62,7	62,3	97,8	98,2	1,8	1,8	1 253	1211
Mellersta Österbotten	82,1	84,8	97,4	97,5	2,5	2,5	78	79
Övriga landskap	43,6	47,6	58,9	69,0	31,0	31,0	39	42
Västra Finlands län	64,5	65,0	95,9	96,3	3,7	3,7	1 679	1629
Västra Finlands län fi+sv	81,4	83,0	98,7	98,9	1,1	1,1	23 004	23443
Södra Finlands län	79,0	80,7	97,6	97,5	2,5	2,5	1 701	1744

År 2008 bodde 65 procent av de svenskspråkiga 16-åringarna i Västra Finlands län inom ett avstånd om 10 km från ett gymnasium och ca 96 procent inom ett avstånd om 30 km. Ca fyra procent av de unga bodde över 30 km från ett gymnasium. Jämfört med andelen unga totalt sett i länet var tillgängligheten för de svenskspråkiga klart sämre än för de finskspråkiga ungdomarna. Situationen var ungefär densamma som år 2007.

Det svenskspråkiga gymnasienätet är fortsättningsvis relativt heltäckande geografiskt sett men observeras bör att det fanns skillnader i tillgängligheten mellan landskapen. I Österbotten bodde endast 62 procent av 16-åringarna i omedelbar närhet till ett gymnasium. I Egentliga Finland bodde hela åtta procent över 30 km från närmsta gymnasium.

De unga har rätt att söka till vilket gymnasium som helst. Detta har lett till en ökad rörlighet mellan kommunerna men samtidigt också betytt att kommunens egna ungdomar inte alltid har fått en studieplats i hemortens gymnasium. I synnerhet i de större städerna är detta märkbart.

Majoriteten av 16-åringarna har tillgång till yrkesutbildning men utbudet är begränsat

Tabell 3. Andelen (%) svenskspråkiga 16-åringar, som åren 2007–2008 bodde högst 10 km respektive 30 km från en yrkesutbildningsenhet med svenskspråkig utbildning

	16-åringar som bor högst 10 km från en yrkesutbildningsenhet		16-åringar som bor högst 30 km från en yrkesutbildningsenhet		16-åringar som bor över 30 km från en yrkesutbildningsenhet		Antal 16-åringar	
	År 2007	År 2008	År 2007	År 2008	År 2007	År 2008	År 2007	År 2008
Egentliga Finland	70,2	72,7	92,2	90,9	7,8	9,1	309	297
Österbotten	59,9	62,2	97,0	99,0	3,0	1,0	1 253	1 211
Mellersta Österbotten	87,2	84,8	98,7	98,7	1,3	1,3	78	79
Övriga landskap	0,0	0,0	2,6	2,4	97,4	97,6	39	42
Västra Finlands län	61,7	63,6	94,0	95,0	6,0	5,0	1 679	1 629
Västra Finlands län fi+sve								
Södra Finlands län	65,3	65,9	94,9	94,4	5,1	5,6	1 701	1 744

Merparten av de svenskspråkiga 16-åringarna i länet hade tillgång till grundläggande yrkesutbildning inom en radie om högst 10 km respektive 30 km från hemmet. Fortsättningsvis bodde drygt fem procent av ungdomarna längre än 30 km från närmaste yrkesutbildningsenhet.

Tillgången till yrkesutbildning varierade mellan landskapen. I Egentliga Finland bodde nio procent över 30 km från en yrkesutbildningsenhet jämfört med endast en procent i Österbotten och Mellersta Österbotten. För 16-åringarna i de "övriga landskapen" var tillgången till svenskspråkig yrkesutbildning närmast obefintlig. Mellan åren 2007 och 2008 har inga nämnvärda förändringar skett i tillgängligheten.

Observeras bör att det här endast är fråga om ett utbildningsområde, vilket i praktiken betyder att de ungas valmöjligheter är synnerligen begränsade om de vill studera i närheten av hemmet.

Tillgängligheten till yrkesutbildning inom minst tre utbildningsområden är sämre för svenskspråkiga än för finskspråkiga ungdomar

Tabell 4. Andelen (%) svenskspråkiga 16-åringar, som åren 2007–2008 hade tillgång till svenskspråkig grundläggande yrkesutbildning inom minst tre utbildningsområden på ett avstånd om högst 10 km respektive 30 km från hemmet

	16-åringar som har tillgång till yrkesutbildning inom minst tre utb.områden högst 10 km från hemmet		16-åringar som har tillgång till yrkesutbildning inom minst tre utb.områden högst 30 km från hemmet		16-åringar som har tillgång till yrkesutbildning inom minst tre utb.områden över 30 km från hemmet		Antal 16-åringar	
	År 2007	År 2008	År 2007	År 2008	År 2007	År 2008	År 2007	År 2008
Egentliga Finland	55,7	60,9	81,9	79,8	18,1	20,2	309	297
Österbotten	43,7	44,3	87,0	90,1	13,0	9,9	1 253	1 211
Mellersta Österbotten	0,0	0,0	61,5	74,7	38,5	25,3	78	79
Övriga landskap	0,0	0,0	2,6	0,0	97,4	100,0	39	42
Västra Finlands län	42,8	44,1	82,9	85,1	17,1	14,9	1 679	1 629
Västra Finlands län fi+sve							23 004	23 443
Södra Finlands län	42,2	43,6	85,5	90,0	14,5	10,0	1 701	1 744

Utb.områden = utbildningsområden

År 2008 hade 44 procent av 16-åringarna i Västra Finlands län tillgång till svenskspråkig grundläggande yrkesutbildning inom minst tre utbildningsområden på ett avstånd om högst 10 km och 85 procent av ungdomarna på ett avstånd om högst 30 km från hemmet. Närmare 15 procent av ungdomarna bodde längre än 30 km från utbildningsenheter med utbildning inom minst tre utbildningsområden. Situationen hade förbättrats något mellan åren 2007 och 2008.

En jämförelse med alla 16-åringar i länet visar att tillgängligheten till utbildning fortsättningsvis var betydligt sämre för de svenskspråkiga. Andelen svenskspråkiga 16-åringar var hela 14 procentenheter mindre bland dem, som hade tillgång till minst tre utbildningsområden inom en radie på högst 10 km från hemmet, och drygt åtta procentenheter mindre bland dem, som hade motsvarande tillgång till utbildning inom en radie på högst 30 km från hemmet. Skillnaderna var ungefär desamma som år 2007.

Att analysera tillgången till svenskspråkig grundläggande yrkesutbildning utgående från hur nära ungdomarnas hem den finns är dock inte ändamålsenligt. Det svenskspråkiga utbildningsutbudet bör naturligtvis vara mångsidigt och svara på arbetsmarknadens krav. Samtidigt borde utbildningen finnas så nära de studerandes hem som möjligt men med tanke på det begränsade elevunderlaget kan alla utbildningar inte ordnas i samtliga regioner. Avståndet har heller ingen betydelse vad gäller tillgängligheten om det utbildningsutbud, som erbjuds nära hemmet, inte intresserar den unga.

De flesta inleder fortsatt utbildning samma år som den grundläggande utbildningen har avslutats

År 2007 hade hela 90 procent av dem, som inledde studier på andra stadiet, avslutat sin grundläggande utbildning samma år. I fråga om gymnasieutbildningen var andelen ännu högre. Inom yrkesutbildningen var motsvarande andel 80 procent.

Tabell 5. Ansökningsförfarande och placering i utbildning på andra stadiet bland svenskspråkiga studerande, som avslutade den grundläggande utbildningen samma år, samt bland studerande, som avslutat den under tidigare år (studier som inlettis år 2007)

	Studeranden som under ansökningsåret avslutat grundl. utb.			Studeranden som tidigare avslutat grundl. utb.			Studeranden som under ansökningsåret avslutat grundl. utb.			Studeranden som tidigare avslutat grundl. utb.		
	Sökt till yrkes-utb	Placerat sig i yrkes-utb	%*)	Sökt till yrkes-utb	Placerat sig i yrkes-utb	%*)	Sökt till gymn	Placerat sig i gymn	%*)	Sökt till gymn	Placerat sig i gymn	%*)
Egentliga Finland	143	138	96,5	43	21	48,8	171	158	92,4	<5**	<5**	50,0
Österbotten	586	563	96,1	216	143	66,2	555	586	105,6	8	6	75,0
Mellersta Österbotten	36	29	80,6	17	7	41,2	42	42	100,0	<5**	<5**	100,0
Övriga län	7	7	100,0	11	7	63,6	24	23	95,8	0	0	0,0
Västra Finlands län	765	730	95,4	287	178	62,0	792	809	102,1	12	9	75,0
Södra Finlands län	567	532	93,8	231	137	59,3	1 095	1 000	91,3	43	29	67,4

*) Andel placerade av andelen sökande

***) Av sekretesskäl kan exakt antal inte uppges

Med sökande avses förstahandssökande

År 2007 antogs en betydligt större andel av länets ungdomar, som avslutat den grundläggande utbildningen under ansökningsåret, till utbildning samma år än bland de unga, som avslutat den tidigare. Detta var speciellt märkbart inom yrkesutbildningen, hela 95 procent av dem som sökte samma år som de avslutade den grundläggande utbildningen, påbörjade sina studier i fortsatt utbildning. Motsvarande andel bland dem som avslutat den grundläggande utbildningen tidigare var 62 procent. Trenden var densamma år 2006 även om andelen antagna både bland dem som avslutat grundläggande utbildning samma år och bland dem som avslutat den tidigare ökade. En av orsakerna var att fördelningen mellan andelen sökande till gymnasie-respektive yrkesutbildningen var jämnare än år 2006 medan antalet studieplatser var oförändrat.

Ur statistiken framgår inte om de personer, som blev utan en studieplats, eventuellt senare inledde någon annan utbildning, jobbade eller stod utanför arbetsmarknaden. Det finns dock en viss risk för att en del av dessa ungdomar kan bli marginaliserade.

I Österbotten antogs flera studerande än andelen förstahandssökande till gymnasieutbildning, vilket är förklaringen till att andelen som påbörjat gymnasiestudier samma år som de avslutat den grundläggande utbildningen var över 100 procent i förhållande till andelen förstahandssökande.

Ungdomarna vill studera nära hemorten

Tabell 6. Studerandeströmmarna mellan landskapen bland nya studerande inom gymnasieutbildningen år 2007, i tabellen ingår de landskap där svenskspråkig gymnasieutbildning ges

Landskap där den studerande bor	Nyland		Kymmene-dalen		Östra Nyland		Egentliga Finland		Satakunta		Birkala		Österbotten		Mellersta Österbotten	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Nyland	868	95,3	0	0,0	18	9,9	1	0,6	0	0,0	1	7,7	3	0,4	0	0,0
Kymmene-dalen	0	0,0	14	87,5	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Östra Nyland	38	4,2	2	12,5	164	90,1	0	0,0	0	0,0	1	7,7	0	0,0	0	0,0
Egentliga Finland	3	0,3	0	0,0	0	0,0	158	98,2	0	0,0	0	0,0	1	0,2	0	0,0
Satakunta	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	11	100,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Birkala	1	0,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	11	84,6	1	0,2	0	0,0
Österbotten	1	0,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	613	97,7	3	7,1
Mellersta Österbotten	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	8	1,3	39	92,9
Åland	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	1,2	0	0,0	0	0,0	1	0,2	0	0,0
Antal studerande enl hemlandskap	911	100,0	16	100,0	182	100,0	161	100,0	11	100,0	13	100,0	627	100,0	42	100,0

Statistiken gällande nya studerande och studerandeströmmarna mellan landskapen år 2007 visar klart och tydligt att de ungdomar, som inledde en gymnasieutbildning, föredrog en utbildning nära hemorten. Merparten av de svenskspråkiga ungdomarna i Egentliga Finland, Österbotten, Mellersta Österbotten, Nyland och Östra Nyland påbörjade sina gymnasiestudier i det egna landskapet. De ungdomar, som inte påbörjade studier i hemlandskapet, sökte sig vanligen till grannlandskapen.

Tabell 7. Studerandeströmmarna mellan landskapen bland nya studerande inom den grundläggande yrkesutbildningen år 2007, landskap där svenskspråkig grundläggande yrkesutbildning ges

Landskap där den studerande bor	Nyland		Östra Nyland		Egentliga Finland		Österbotten		Mellersta Österbotten	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Nyland	422	83,9	7	3,9	20	12,0	6	0,8	0	0,0
Östra Nyland	44	8,7	172	95,0	10	6,0	2	0,3	0	0,0
Egentliga Finland	28	5,6	0	0,0	127	76,5	4	0,6	0	0,0
Österbotten	2	0,4	0	0,0	0	0,0	687	95,7	14	32,6
Mellersta Österbotten	0	0,0	0	0,0	0	0,0	16	2,2	29	67,4
Åland	7	1,4	2	1,1	9	5,5	3	0,4	0	0,0
Antal studerande enl hemlandskap	503	100,0	181	100,0	166	100,0	718	100,0	43	100,0

Även i fråga om den läroplansbaserade yrkesutbildningen inledde största flertalet en utbildning inom det egna landskapet. I Österbotten stannade hela 96 procent av ungdomarna i hemlandskapet.

marna kvar i hemlandskapet och andelen var också hög i Nyland. I Egentliga Finland och Mellersta Österbotten var andelarna, som studerade i hemlandskapet, mindre eftersom svenskspråkig grundläggande yrkesutbildning saknas inom flera branscher. De ungdomar i Mellersta Österbotten, som inte stannade kvar i hemlandskapet, valde främst en utbildning i Österbotten. I Egentliga Finland sökte sig de unga, som valde en utbildning utanför det egna landskapet, främst till Nyland men vissa valde också en utbildning i Östra Nyland och på Åland.

Liksom år 2006 rörde sig strömmarna mellan Nyland, Östra Nyland och Egentliga Finland samt mellan Österbotten och Mellersta Österbotten. Däremot var det sällsynt att ungdomar från södra Finland påbörjade en utbildning i Österbotten. Likaså påbörjade österbottniska ungdomar ytterst sällan en utbildning i södra Finland.

Statistiken tyder på, att de ungdomar som väljer en yrkesutbildning, föredrar en som ordnas relativt nära hemorten. Om man söker sig till utbildning i ett annat landskap beror det oftast på att utbildning inom ett visst utbildningsområde inte erbjuds i det egna landskapet. Trots att vissa utbildningsprogram ordnas endast på en ort i Svenskfinland inverkar detta inte i någon högre grad på studerandeströmmarna. De flesta studerandena kommer från det landskap eller närliggande landskap där utbildningen finns.

Utvärderingsgrupp

Inspektör för bildningsväsendet Carola Bryggman
Avdelningssekreterare Desirée Hindström

Källor

Lag om kommun- och servicestrukturreformen (169/2007)
Regeringsprogrammet för Matti Vanhanens andra regering
Utbildning och forskning 2007–2012, Utvecklingsplan. Undervisningsministeriet 2007
Befolkningsstatistik. Statistikcentralen
Koordinaterna för gymnasierna och utbildningsenheterna inom yrkesutbildningen.
Statistikcentralen
Utbildningsstatistik. Statistikcentralen

6.1.3. Perusopetuksen jälkeinen välitön koulutukseen sijoittuminen

Johtopäätökset	Toimenpide-ehdotukset
<p>1. Sijoittuminen toisen asteen tutkintoon johtavaan koulutukseen tai perusopetuksen lisäopetukseen on heikentynyt tarkastelujaksolla 2005–2007 Länsi-Suomen läänissä, kuten koko maassa, yli yksi prosenttiyksikköä. Sijoitusmittarin tavoiteluku 94,5 % saavutettiin vuonna 2007 kaikissa muissa Länsi-Suomen maakunnissa paitsi Keski-Suomen maakunnassa. Koulutukseen sijoitettiin heikosti edelleen Keski-Suomessa, jossa tavoitteesta jäätiin vuonna 2007 vähän yli kolme prosenttiyksikköä. Satakunnassa päästiin parhaimpiin sijoittumisprosentteihin. Toisaalta on huomattava, että osa nuorista sijoittuu myös muuhun kuin tutkintotavoitteeseen koulutukseen, mikä ei käy ilmi Tilastokeskuksen tilastoista.</p> <p>2. Peruskoulun päättäneet hakevat edelleen varsin aktiivisesti toisen asteen koulutukseen. Tavoite, että vähintään 98 % hakeutuu yhteishaussa toisen asteen koulutukseen, saavutettiin läänitasolla.</p>	<p>1. Koulutuksen järjestäjien tulee turvata oppilaanohjauksen resurssit ja kehittää käytänteitä kokonaisvaltaiseen oppilaanohjaukseen, johon liittyy koulutukseen ja työelämään ohjausta sekä henkilökohtaista ohjausta. Erityisesti on otettava huomioon erityisoppilaat ja maahanmuuttajataustaiset nuoret.</p> <p>2. Eri toimijoiden on lisättävä yhteistyötä jatkokoulutuspaikkaa vaille jääneiden seurannan ja henkilökohtaisen ohjauksen järjestämiseksi. Koulutuksen nivelvaihetta on tarpeen myös laajentaa ja luoda maahan tarvittava seurantajärjestelmä aina 20 ikävuoteen saakka, jotta todellisten koulutuksen ulkopuolelle jääneiden tilanne on mahdollista selvittää. Apuvälineistöä seurannalle voi antaa sähköinen hakujärjestelmä, joka kattaa myös muun kuin yhteishakuun kuuluvaan koulutuksen. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten sijoittumisen, edistymisen ja selviytymisen seurannan järjestämiseksi ja seurantavastuun määrittämiseksi tulee tehdä päätöksiä, joilla järjestelmää ja tarvittaessa lainsäädäntöä muutetaan siten kuin opetusministeriön muistiossa 2009:5 (Nuorta ei jätetä – Puhalletaan yhteen hiileen) esitetään.</p>

Johtopäätökset	Toimenpide-ehdotukset
<p>3. Lukiokoulutukseen sijoittui vuonna 2007 noin puolet peruskoulun päättäneistä. Lukioon sijoittuminen on tarkastelujaksolla vähentynyt ja ammatilliseen koulutukseen sijoittuvien osuus on vastaavasti kasvanut.</p> <p>4. Aktiivinen koulutukseen hakeutuminen ei välttämättä takaa koulutukseen pääsyä. Sukupuolten välillä on myös eroja toisen asteen koulutukseen hakeutumisessa ja sijoittumisessa. Lukioihin sijoittui niihin hakeneista tytöistä tarkastelujaksolla yli 97,1 % ja pojista 95 %. Ammatilliseen koulutuksen osalta vastaavat prosenttiluvut olivat tytöillä vajaa 90,4 ja pojilla vajaa 94,2. Keski-suomalaisista ammatilliseen koulutukseen hakeneista tytöistä sijoittui koulutukseen vuonna 2007 vajaa 85,5 %.</p> <p>5. Maakunnittaiset erot koulutukseen pääsyssä ovat suuret. Jatkoselvityksenä on tarpeen selvittää mm., miksi keski-suomalaiset nuoret sijoittuvat koulutukseen läänin muita maakuntia ja Manner-Suomea heikommin.</p>	<p>3. Ammatillisen koulutuksen tarjontaa tulee monipuolistaa ja kehittää nykyistä kannustavammasi myös tytöille. Koulutuksen järjestäjien tulee huolehtia siitä, että monipuolista ammatillista koulutusta on tarjolla maakuntien eri osissa. Koko maassa kaivataan myös ammatillisen koulutuksen tarjonnan säätelyjärjestelmän joustavoittamista, jotta esimerkiksi alueellisen työvoimatarpeen edellyttämään koulutukseen voidaan vastata nykyistä nopeammin. Myös nuorten työpajatoimintaa tulee laajentaa edelleen ja kehittää yhteistyötä ammatillisen koulutuksen kanssa.</p> <p>4. Valinnastaan epävarmoille nuorille tulee eri koulutussektoreilla antaa mahdollisuus opiskella omaehtoisesti sekä yleissivistäviä että ammatillisia aineita, jotka voidaan myöhemmin hyväksi lukea myös tutkintoon johtavassa koulutuksessa.</p>

Arvioinnin taustaa

Arviointikohde

Lääninhallitusten tehtävänä on selvittää opetusministeriön ja lääninhallituksen tulossopimuksen mukaisesti perusopetuksen päättäneiden välitön hakeutuminen ja sijoittuminen koulutukseen. Tässä raportissa selvitetään, mihin perusopetuksen päättäneet hakeutuvat ja sijoittuvat ja kuinka moni jättää hakematta koulutukseen heti perusopetuksen jälkeen. Lisäksi tarkastellaan, miten sukupuolten välinen tasa-arvo toteutuu perusopetuksen jälkeisessä koulutukseen hakeutumisessa ja sijoittumisessa.

Ennakointia

Toisen asteen koulutus on läheisesti yhteydessä elinkeinoelämään ja yhteiskunnan taloudelliseen tilanteeseen. Syksyllä 2008 taloudellisen tilanteen heikentyminen on jo lisännyt

koulutuksen kysyntää. Erityisesti toisen asteen ammatilliseen koulutukseen taantuma voi heijastua niin, että jo työelämässä olleet hakeutuvat uudelleen ammatilliseen koulutukseen ja kilpailevat samoista aloituspaikoista peruskoulunsa päättäneiden kanssa.

Väestön ikärakenteen muutos heijastuu myös koulutustarjontaan ja aiheuttaa muutostarpeita oppilaitosverkostoon. Erityisesti pienten lukiodien osalta tarvitaan hyvinkin monimuotoista eri kouluasteiden yhteistyötä Länsi-Suomen läänissä.

Haasteita aiheuttaa jatkossa koulutustarjonnan saatavuus ja koulutuksen järjestäminen alueen reuna-alueilla asuville nuorille ja aikuisille. Myös koulutuspaikkojen oikea jakautuminen nuorten ja aikuisten koulutuspaikoiksi.

Toisen asteen koulutus voi parhaimmillaan toimia yhteiskunnallista tasa-arvoa lisäävänä tekijänä, mikäli kaikille peruskoulunsa päättävälle tarjoutuu mahdollisuus jatkaa opintojaan toisella asteella. Kuitenkin koulutuksen ulkopuolella jää eri syistä vuosittain joukko nuoria, joiden syrjäytymisriski kasvaa huomattavasti koulutusuran katketessa. Yhteiskunnallisesti huoli kahtiajakautumisesta on merkittävä ja siksi tulisi entistä enemmän panostaa syrjäytymiskehityksen ennaltaehkäisemiseen mahdollistamalla koulutusuran jatkuminen mahdollisimman monelle erilaisissa valmentavissa koulutuksissa ja työpajatoiminnassa. Kuluvalla hallituskaudella siirtymiskynnystä perusopetuksesta ammatilliseen koulutukseen pyritäänkin madaltamaan sekä opetusministeriön että työ- ja elinkeinoministeriön toimin. Nuorten pääsemistä koulutukseen helpotetaan muun muassa vakiinnuttamalla ohjaava ja valmistava koulutus (ammattistartti) osaksi ammatillista koulutusta sekä tuemalla työpajatoimintaa ja oppisopimuskoulutusta.

Seurantavastuuta koulutuksellisten perusoikeuksien toteutumisesta on korostettu sivistysvaliokunnan lausunnossa 10/2008. Lausunnossa todetaan, että järjestelmää ja tarvittaessa lainsäädäntöä muutetaan niin että nimetään vastuullinen taho, joka seuraa oppivelvollisuusiän jälkeen esimerkiksi 25-vuotiaaksi asti nuorten edistymistä ja selviytymistä esimerkiksi vuoden, ja sen jälkeen vastuu siirtyy vuodeksi seuraavalle nimetylle vastuutaholle.

Lainsäädännöllinen ja yhteiskuntapoliittinen perusta

Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyensä ja erityisten taipumustensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä (Suomen perustuslaki 731/1999). Perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta annetun asetuksen (1453/2001) mukaan oppimistaitojen kehittämisessä pyritään tuottamaan valmiudet ja halu jatko-opintoihin ja koko elämän kestävään oppimiseen.

Lukiolain ja (629/1998) ja ammatillista koulutusta säätelevän lain (630/1998) mukaan opiskelijaksi voidaan ottaa henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän. Opiskelijaksi pyrkivällä on oikeus vapaasti hakeutua haluamaansa lukioon tai ammatilliseen koulutukseen. Hakumenettelystä säädetään tarkemmin ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakuasetuksella (30/2008).

Peruskoulun päättäneen nuoren ensisijainen tavoite on koulutukseen hakeutuminen, sillä työttömäksi työnhakijaksi katsotaan vasta 17 vuotta täyttänyt henkilö (Laki julkisesta työvoimapalvelusta 1295/2002; Työttömyysturvalaki 1290/2002).

Opetusministeriö on asettanut tavoitteen koulutustakuusta, jonka mukaan peruskoulun jälkeiset jatko-opinnot turvataan koko ikäluokalle ja samana vuonna peruskoulun päättäneiden pääsy koulutukseen turvataan. Opetusministeriön toiminta- ja taloussuunnitel-

massa 2008–2011 on tavoitteeksi asetettu vuodelle 2008, että ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen sijoittuu 38,5 %, lukiokoulutukseen 55,0 % ja perusopetuksen lisäopetukseen 3,5 %. Tutkintoon johtavaan koulutukseen tai peruskoulun lisäopetukseen siirtyy yhteensä 97,0 %. Opetusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelmassa 2009–2012 ovat luvut ammatilliseen (41 %) ja lukiokoulutukseen (50 %) sijoittuvista muuttuneet varsin paljon, uutta ovat myös arviot valmistavaan koulutukseen ja perusopetuksen lisäopetukseen kansanopistoissa sijoittuvista.

Oppilaitosten ja muiden koulutusta ja opetusta järjestävien yhteisöjen on huolehdittava siitä, että naisilla ja miehillä on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen sekä että tutkimus ja oppiaineisto tukevat tämän lain tarkoituksen toteutumista (Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta 609/1986).

Arviointiasetelma

Arviointikriteerit	Arviointikysymykset	Arviointimittarit	Palvelutavoitteet
Koulutusjärjestelmän toiminnan tuloksellisuus, yhteiskunnallinen vaikuttavuus	1. Miten suuri osuus peruskoulun päättäneistä haki samana vuonna koulutukseen?	Lukioon ja toisen asteen ammatilliseen koulutukseen hakeneiden ja hakemattomien osuudet peruskoulun päättäneistä	Kaikki peruskoulun päättäneet hakevat koulutukseen.
	2. Miten suuri osuus peruskoulun päättäneistä sijoittui samana vuonna koulutukseen?	Samana vuonna lukioon tai ammatilliseen peruskoulutukseen sijoittuneiden ja peruskoulun lisäopetuksessa aloittaneiden osuudet.	Vähintään 94,5 % peruskoulun päättäneistä aloittaa samana vuonna opinnot koulutuksessa tai perusopetuksen lisäopetuksessa**
Sukupuolten välinen tasa-arvo	3. Miten suuri osuus heti peruskoulun jälkeen yhteishaussa hakeneista tytöistä ja pojista pääsi haluamaansa koulutustyyppiin?	Lukioon tai toisen asteen ammatilliseen koulutukseen sijoittuneiden osuus ko. koulutukseen hakeneista peruskoulun päättäneistä tytöistä ja pojista	Sukupuolten väliset erot koulutukseen hakeutumisessa ja sijoittumisessa tasaantuvat*
	4. Miten koulutukseen sijoittuneiden ja koulutuksen ulkopuolelle jääneiden sukupuolijakauma vaihtelee koulutustyypeittäin?	Tyttöjen ja poikien osuus peruskoulun jälkeen lukioon tai toisen asteen ammatilliseen peruskoulutukseen sijoittuneista ja ulkopuolelle jääneistä.	

* Opetusministeriön talousarvioesitys 2009, tavoite vuodelle 2009

** Koulutus ja tutkimus 2007–2012. Kehittämissuunnitelma, Opetusministeriö2007

Arviointitulokset

Peruskoulun päättäneet hakevat koulutukseen hyvin aktiivisesti

Koulutukseen hakeutuneiden oppilasmäärät käyvät ilmi taulukosta 1. Perusopetuksen päättöluokkalaisiin suhteutettu prosentuaalinen osuus on taulukossa 2. Länsi-Suomen läänissä oli hakeneita vuonna 2007 98,8 % eli hakeneiden määrä oli hieman kohonnut vuodesta 2005–2006. Myös hakemattomien määrä oli pienentynyt 1,2 %. Vuonna 2007 ikäluokasta 51,0 % haki lukioon (vuonna 2006 52,0 %) ja 48,0 % ammatilliseen koulutukseen (vuonna 2006 46,3 %). Ammatilliseen koulutukseen haku on kasvanut vuodesta 2005 vuoteen 2007 1,7 prosenttiyksikköä ja lukiokoulutukseen haku pienentynyt vastaavana aikana 1,0 prosenttiyksikköä.

Länsi-Suomen läänin lukioihin sijoittui vuonna 2007 49,0 % ja ammatilliseen koulutukseen 44,0 % peruskoulun päättäneistä. Vuonna 2005 vastaavat luvut olivat 52,0 % ja 42,0 % Lukioon sijoittuminen on näin pienentynyt vuodesta 2005 vuoteen 2007 3,0 prosenttiyksikköä ja ammatilliseen koulutukseen sijoittuminen vastaavasti noussut 2,0 prosenttiyksikköä.

Manner-Suomessa vuonna 2007 lukioihin sijoittui 51,0 % ja ammatilliseen koulutukseen 41,0 % peruskoulun päättäneistä.

Tilastot eivät anna tarkkaa tietoa niistä nuorista, jotka ovat hakeneet opiskelemaan sekä ammatillista tutkintoa että lukiokoulutusta, koska heidät on tilastoitu ammatillisen koulutuksen hakijoiksi. Yhdistelmäopinnot aloittanut opiskelija on puolestaan tilastoitu ammatilliseen koulutukseen sijoittuneeksi. Tilastoista eivät käy myöskään ilmi kansanopistojen tai ammatillisen koulutuksen yhteydessä perusopetuksen lisäopetusta suorittavat opiskelijat. Jotta tilastoista saataisiin kattava tulisi tilastointijärjestelmää kehittää.

Taulukko 1. Peruskoulun päättäneiden välitön hakeutuminen ja sijoittuminen koulutukseen

Peruskoulun sijainti- maakunta	Vuosi	Lukiokoulutus		Toisen asteen ammattillinen koulutus		Ei hakenut yhteis- haussa	Ei jat- kanut välittö- mästi *	Lisäope- tuksen aloitta- neita**	"Koulutuk- sen ulko- puolelle jäävät" ***	Perus- koulun päättä- neitä yhteensä
		Hake- neita	Sijoitu- neita	Hake- neita	Sijoitu- neita					
Vars.-Suomi	2005	2 851	2 714	2 159	2 043	38	291	95	196	5 048
	2006	2 792	2 675	2 358	2 233	88	330	63	267	5 238
	2007	2 790	2 643	2 481	2 316	35	347	89	258	5 306
Satakunta	2005	1 482	1 433	1 292	1 269	14	86	14	72	2 788
	2006	1 479	1 424	1 434	1 374	45	160	15	145	2 958
	2007	1 384	1 351	1 357	1 301	4	93	17	76	2 745
Pirkanmaa	2005	3 028	2 887	2 173	2 031	77	360	156	204	5 278
	2006	3 034	2 886	2 423	2 204	90	457	183	274	5 547
	2007	2 910	2 812	2 492	2 233	98	455	170	285	5 500
Keski-Suomi	2005	1 714	1 640	1 510	1 371	22	235	60	175	3 246
	2006	1 703	1 628	1 628	1 428	48	323	49	274	3 379
	2007	1 649	1 571	1 647	1 459	45	311	15	296	3 341
Etelä-Pohj.	2005	1 323	1 209	1 133	1 153	117	211	7	204	2 573
	2006	1 333	1 304	1 233	1 174	39	127	4	123	2 605
	2007	1 257	1 223	1 297	1 241	35	125	13	112	2 589
Pohjanmaa	2005	1 196	1 158	1 029	993	66	140	36	104	2 291
	2006	1 188	1 136	1 150	1 127	57	132	26	106	2 395
	2007	1 158	1 114	1 081	1 055	54	124	16	108	2 293
Keski-Pohj.	2005	556	523	401	437	50	47	6	41	1 007
	2006	513	490	495	485	21	54	7	47	1 029
	2007	480	466	479	445	12	60	11	49	971
Länsi-Suomi	2005	12 150	11 564	9 697	9 297	384	1 370	374	996	22 231
	2006	12 042	11 543	10 721	10 025	388	1 583	347	1 236	23 151
	2007	11 682	11 180	10 834	10 050	283	1 515	331	1 184	22 745
Manner-Suomi	2005	35 593	33 706	26 575	24 925	1 129	4 666	1 593	3 073	63 297
	2006	35 424	33 666	28 959	26 374	1 455	5 798	1 353	4 445	65 838
	2007	34 792	33 152	29 309	26 548	1 134	5 535	1 294	3 941	65 235

* sisältää myös lisäopetuksen (10. luokalla aloittaneet)

Lähde: Tilastokeskus, Koulutustilastot

** Lähde: Tilastokeskus, Oppilaitostilastot

*** ei sijoittunut tutkintoon johtavaan koulutukseen tai perusopetuksen lisäopetukseen

Koulutukseen hakematta jättäneitä on varsin vähän

Hakematta jättäneiden maakunnittaiset määrät käyvät ilmi jo taulukosta 1 ja ikäluokkaan suhteutettu osuus taulukosta 2. Sijoitusmittarin tavoiteluku 94,5 % jäi saavuttamatta Keski-Suomen maakunnassa. Sijoittumisaste on myös koko tarkastelujaksolla pienentynyt. Vuonna 2007 koulutukseen sijoittuneita Länsi-Suomen läänissä oli 95,0 %, vuonna 2005 lähes 95,5 %. Erityisesti on huomattava, että keskisuomalaiset tytöt sijoittuvat ammatilliseen koulutukseen läänin muita maakuntia ja myös koko Manner-Suomea heikommin. Sijoittumisaste ammatilliseen koulutukseen hakeneilla keskisuomalaisilla tytöillä on ollut koko tarkastelujaksolla 85,4 %. Länsi-Suomen läänissä vastaava prosenttiluku on lähes 91 ja Manner-Suomessa vähän yli 89 (ks. taulukko 3).

Vuonna 2007 toisen asteen sekä peruskoulujen lisäopetuksen ulkopuolelle jääneiden tilanne käy ilmi taulukosta 2. Tyttöjen osuus on kaikissa maakunnissa Keski-Pohjanmaata lukuun ottamatta poikia suurempi. Keski-Suomessa tyttöjen osuus on noin 2,5 prosenttiyksikköä korkeampi kuin Manner-Suomen tyttöjen. Voisikin kysyä, miten ammatillisen koulutuksen vetovoimaa saadaan parannettua tyttöjen keskuudessa.

Kun lasketaan molemmat sukupuolet, Länsi-Suomen maakunnista heikoin tilanne oli Keski-Suomessa, jossa tavoiteluvusta jäi puuttumaan vähän yli viisi prosenttiyksikköä, vaikka yhteishaussa hakemattomien suhteellinen osuus oli siellä läänin maakunnista pienin eli 1,4 %. Parhaiten koulutukseen pääsivät Pohjanmaan nuoret, joista koulutukseen sijoittui 96,9 %.

Lisäopetuksen aloittaneiden osuus on pienentynyt vuosi vuodelta läänitasolla, maakunnissa kasvua on lähinnä Pirkanmaalla.

Länsi-Suomen läänissä on ollut tarkastelujaksolla kaikkina vuosina koulutukseen hakijoita ja sijoittuneita suhteellisesti enemmän kuin Manner-Suomessa.

Taulukko 2. Koulutukseen hakeneiden, sijoittuneiden, hakemattomien, ulkopuolelle jääneiden sekä lisäopetuksessa aloittaneiden osuudet (%) peruskoulun päättäneistä vuosina 2005–2007

Peruskoulun sijainti- maakunta	Vuosi	Sijoit-	2.asteen	Yhteis-	2. asteen	2. asteen	Lisäope-	Koulutuk-
		tumis- mittari 94,5	koulutuk- seen hakeneita	haussa hakemat- tomia	koulutuk- seen si- joittuneita	koulutuksen ulkopuolelle jääneitä **	tuksen aloitta- neita ***	sen ulko- puolelle jääneitä****
Varsinais-Suomi	2005	96,1	99,2	0,8	94,2	5,8	1,9	3,9
	2006	94,9	98,3	1,7	93,7	6,3	1,2	5,1
	2007	95,1	99,3	1,7	93,5	6,5	1,7	4,9
Satakunta	2005	97,4	99,5	0,5	96,9	3,1	0,5	2,6
	2006	95,5	98,5	1,5	95,0	5,4	0,5	4,9
	2007	97,2	99,8	0,2	96,6	3,4	0,6	2,8
Pirkanmaa	2005	96,2	98,5	1,5	93,2	6,8	3,0	3,8
	2006	95,1	98,4	1,6	91,8	8,2	3,3	4,9
	2007	94,8	98,2	1,8	91,7	8,3	0,4	5,2
Keski-Suomi	2005	94,6	99,3	0,7	92,8	7,2	1,8	5,4
	2006	91,9	98,6	1,4	90,4	9,6	1,5	8,1
	2007	91,1	98,7	1,3	90,7	9,3	0,4	8,9
Etelä-Pohjanmaa	2005	92,1	95,5	4,5	91,8	8,2	0,3	7,9
	2006	95,3	98,5	1,5	95,1	4,9	0,2	4,7
	2007	95,7	98,6	1,4	95,2	4,8	0,5	4,3
Pohjanmaa	2005	95,5	97,1	2,9	93,9	6,1	1,6	4,5
	2006	95,6	97,6	2,4	94,5	5,5	1,1	4,4
	2007	95,3	97,6	2,4	94,6	5,4	0,7	4,7
Keski-Pohjanmaa	2005	95,9	95,0	5,0	95,3	4,7	0,6	4,1
	2006	95,5	98,0	2,0	94,8	5,2	0,7	4,5
	2007	94,9	98,8	1,2	93,8	6,2	1,1	5,1
Länsi-Suomi	2005	95,5	98,3	1,7	93,8	6,2	1,7	4,5
	2006	94,7	98,3	1,7	93,2	6,8	1,5	5,3
	2007	94,8	98,8	1,2	93,3	6,7	1,5	5,2
Manner-Suomi	2005	95,1	98,2	1,8	92,6	7,4	2,5	4,9
	2006	93,2	97,8	2,2	91,2	8,8	2,0	6,8
	2007	93,9	98,2	1,7	91,5	8,5	1,9	6,1

* samana vuonna lukiassa, toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa tai lisäopetuksessa aloittaneet

** sisältää myös lisäopetuksen (10. luokalla) aloittaneet

*** lisäopetuksen peruskoulun 10. luokalla aloittaneet

**** ei sijoittunut tutkintoon johtavaan koulutukseen tai perusopetuksen lisäopetukseen

Lähde: Tilastokeskus, Koulutustilastot

lisäopetuksessa aloittaneiden osuudet (%) peruskoulun päättäneistä vuosina 2005–2007.

Sijoittuminen haluttuun koulutukseen onnistui useimmiten

Vuonna 2007 Länsi-Suomen läänin hakijoista 95,0 % (Manner-Suomessa 95,53 %) pääsi haluamaansa koulutukseen. Tytöt ovat päässeet lukiokoulukseen poikia paremmin ja pojat ovat puolestaan onnistuneet tyttöjä paremmin ammatillisen koulutuksen toiveissaan. Maakunnittaisia eroja kuitenkin löytyy: pohjanmaalaisten tyttöjen sijoittumisprosentti vuonna 2007 ammatilliseen koulutukseen hakeneista tytöistä on ollut lähes 14 prosenttiyksikköä korkeampi kuin keskisuomalaisilla tytöillä. Myös keskisuomalaiset pojat ovat sijoittuneet hakemaansa ammatilliseen koulutukseen Länsi-Suomen läänin muiden maakuntien ja myös koko Manner-Suomen poikia huonommin.

Taulukko 3. Peruskoulun jälkeen toisen asteen koulutukseen sijoittuneiden %-osuudet hakeneista sukupuolen mukaan Länsi-Suomen läänin maakunnissa vuosina 2005–2007

Peruskoulun sijainti- maakunta	Vuosi	Sijoittuneita lukio- koulutukseen hakeneista			Sijoittuneita toisen asteen ammatilliseen koulutukseen hakeneista			Toisen asteen koulutukseen sijoittuneet yhteensä		
		Tytöt	Pojat	Molemmat	Tytöt	Pojat	Molemmat	Tytöt	Pojat	Molemmat
Vars.-Suomi	2005	95,5	94,8	95,2	91,2	96,8	94,6	94,0	95,8	95,0
	2006	96,6	94,7	95,8	91,6	96,7	94,7	94,8	95,8	95,3
	2007	96,2	92,9	94,7	91,6	94,4	93,4	94,5	93,7	94,1
Satakunta	2005	97,3	95,9	96,7	97,4	98,7	98,2	97,3	97,5	97,4
	2006	96,9	95,5	96,3	92,7	97,7	95,8	95,2	96,8	96,1
	2007	96,0	97,0	97,6	92,6	98,0	95,9	95,9	97,6	96,8
Pirkanmaa	2005	96,0	94,4	95,3	90,1	95,6	93,5	94,1	95,0	94,6
	2006	96,2	93,6	95,1	87,3	93,4	91,0	93,1	93,5	93,3
	2007	97,3	95,7	96,6	86,9	91,3	89,6	93,5	93,3	93,4
Keski-Suomi	2005	96,4	94,9	95,7	86,8	93,4	90,8	92,6	94,1	93,4
	2006	96,0	95,1	95,6	83,9	90,7	87,7	90,8	92,7	91,7
	2007	96,0	94,4	95,3	85,5	90,7	88,6	93,9	92,3	91,9
Etelä-Pohj.	2005	91,2	91,6	91,4	92,2	108,0	101,8	91,6	100,8	96,2
	2006	98,2	97,4	97,8	92,6	96,8	95,2	96,0	97,1	96,6
	2007	97,5	97,1	97,3	93,4	97,1	95,7	95,8	97,1	94,9
Pohjanmaa	2005	97,6	95,8	96,8	91,6	99,4	96,5	94,5	97,8	96,7
	2006	95,8	95,4	95,6	97,7	98,2	98,0	96,5	97,0	96,8
	2007	97,4	94,3	96,2	96,1	98,4	97,6	97,0	96,8	96,9
Keski-Pohj.	2005	95,4	92,2	94,1	98,3	117,6	109,0	96,4	104,6	100,3
	2006	96,6	94,0	95,5	97,3	98,4	98,0	96,9	96,6	96,7
	2007	96,8	97,5	97,1	94,7	91,8	92,9	96,0	94,1	95,0
Länsi-Suomi	2005	95,7	94,5	95,2	91,6	98,6	95,9	94,2	96,7	95,5
	2006	96,5	94,9	95,9	90,5	95,5	93,5	94,3	95,2	94,8
	2007	97,1	95,0	96,1	90,4	94,2	92,8	93,5	94,6	95,0
Manner-Suomi	2005	95,4	93,8	94,7	89,8	96,4	93,8	93,5	95,1	94,3
	2006	95,7	94,2	95,0	88,7	92,6	91,1	93,2	93,3	93,3
	2007	96,1	95,6	95,3	94,0	97,8	90,6	94,7	93,1	95,5

Lähde: Tilastokeskus, Koulutustilastot
sukupuolen mukaan Länsi-Suomen läänin maakunnissa vuosina 2005–2007.

Sijoittuminen toisen asteen koulutukseen heijastaa myös lukion ja ammatillisen koulutuksen oppilasrakennetta

Pojat sijoittuvat toisen asteen koulutukseen tyttöjä paremmin. Ero poikien eduksi on ollut koko tarkastelujaksolla Länsi-Suomessa ja Manner-Suomessa yli kaksi prosenttiyksikköä. Taulukko 4 kertoo myös, että lukiot ovat tyttöjen ja ammatilliset oppilaitokset sitäkin selvemmin poikien oppilaitoksia.

Taulukko 4. Peruskoulun jälkeen toisen asteen koulutukseen sijoittuneiden %-osuudet sukupuolen mukaan Länsi-Suomen läänin maakunnissa 2005–2007

Peruskoulun sijaintimaakunta	Vuosi	% -osuus lukioon sijoittuneista		% -osuus ammatilliseen koulutukseen sijoittuneista		% -osuus toisen asteen koulutukseen sijoittuneista yhteensä	
		Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Varsinais-Suomi	2005	58,2	41,8	37,2	62,8	49,1	50,9
	2006	58,7	41,3	37,2	62,8	48,9	51,1
	2007	57,7	42,3	37,7	62,3	48,4	51,6
Satakunta	2005	55,7	44,3	38,4	61,6	47,6	52,4
	2006	58,4	41,6	37,1	62,9	47,9	52,1
	2007	61,4	38,6	37,3	62,7	49,5	50,5
Pirkanmaa	2005	58,7	41,3	37,7	62,3	50,1	49,9
	2006	59,6	40,4	37,9	62,1	50,2	49,8
	2007	58,7	41,3	37,9	62,1	49,5	50,5
Keski-Suomi	2005	53,9	46,1	37,8	62,2	46,6	53,4
	2006	56,0	44,0	41,5	58,5	49,2	50,8
	2007	56,0	44,0	38,8	61,2	47,3	52,7
Etelä-Pohjanmaa	2005	59,5	40,5	35,7	64,3	47,9	52,1
	2006	57,6	42,4	37,3	62,7	48,0	52,0
	2007	56,9	43,1	37,8	62,2	47,3	52,7
Pohjanmaa	2005	58,9	41,1	34,9	65,1	47,8	52,2
	2006	57,7	42,3	38,2	61,8	48,0	52,0
	2007	61,6	38,4	32,3	67,7	37,3	52,7
Keski-Pohjanmaa	2005	59,3	40,7	40,3	59,7	50,6	49,4
	2006	58,4	41,6	36,9	63,1	47,7	52,3
	2007	58,8	41,2	39,8	60,2	49,5	50,5
Länsi-Suomi	2005	57,7	42,3	37,3	62,7	48,6	51,4
	2006	58,3	41,7	38,1	61,9	48,9	51,1
	2007	58,5	41,5	37,4	62,6	48,5	51,5
Manner-Suomi	2005	56,4	43,6	37,7	62,3	48,5	51,5
	2006	57,2	42,8	38,1	61,9	48,8	51,2
	2007	57,8	42,2	38,4	61,6	49,2	50,8

Lähde: Tilastokeskus, Koulutustilastot
sukupuolen mukaan Länsi-Suomen läänin maakunnissa 2005–2007
Lähde: Tilastokeskus, Koulutustilastot

Arviointiryhmä

Suunnittelija, merkonomi Liisa Leino (teemavastaava)
Sivistystoimentarkastaja, YM Lea Goyal
Sivistystoimentarkastaja, KM Pentti Nikkinen

Tietolähteet

Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998)
Laki julkisesta työvoimapaalvelusta (1295/2002)
Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta (609/1986)
Lukiolaki (629/1998)

Perusopetuslaki (628/1998)
Suomen perustuslaki (731/1999)
Työttömyysturvalaki (1290/2002)
Valtioneuvoston asetus ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakujärjestelmästä (30/2008)
Opetushallituksen tilastotietojen raportointipalvelu WERA
Tilastokeskuksen koulutustilastot 2005–2007
Tilastokeskus. Koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset 2007
Tilastokeskus. Väestöennuste 2007 iän ja sukupuolen mukaan alueittain 2006–2040
Tilastokeskus. Vuoden 2007 peruskoulun päättäneiden sijoittumien jatko-opintoihin koulutussektorin, peruskoulun sijaintimaakunnan ja sukupuolen mukaan 2007. (12.12.2008)
Länsi-Suomen lääninhallitus. Tilastotietoa Länsi-Suomen läänin yleissivistävästä koulutuksesta 2007.
Opetusministeriön Koulutus ja tutkimus 2007–2012. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriön julkaisuja.
Opetusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelma 2008–2011
Opetusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelma 2009–2012
Opetusministeriö. talousarvioesitys 2009

6.1.3. Placering i utbildning efter avslutad svenskspråkig grundläggande utbildning

Slutsatser

I Västra Finlands län sökte drygt 99 procent av eleverna till fortsatt utbildning efter avslutad svenskspråkig grundläggande utbildning år 2007. Av årsklassen placerade sig 95 procent i examensinriktad utbildning och något under tre procent i påbyggnadsundervisning. I relation till de nationella målsättningarna är resultatet bra.

Fördelningen i andelen studerande mellan gymnasie- och yrkesutbildningen skiljde sig jämfört med undervisningsministeriets mål. Av hela årsklassen inledde 51 procent en gymnasie- och 44 procent en yrkesutbildning. Gymnasieutbildningen ökade i popularitet för första gången på fyra år. Det fanns dock vissa skillnader mellan landskapen. I Egentliga Finland minskade gymnasiebenägenheten till förmån för yrkesutbildningen. I Österbotten ökade andelen studerande inom gymnasieutbildningen jämfört med tidigare år. I Mellersta Österbotten var gymnasiebenägenheten synnerligen hög, vilket delvis kan bero på ett snävt utbud av yrkesutbildning. Detsamma gäller för Birkaland och Satakunta. Andelen elever som inte inledde fortsatt utbildning minskade betydligt jämfört med tidigare år.

Enligt länsstyrelsens förfrågan till studiehandledarna är behovet av nya åtgärder för att minska marginalisering stort och det är synnerligen viktigt att de elever, som inte påbörjar en utbildning efter grundläggande utbildning, följs upp.

Andelen flickor och pojkar som inledde studier på andra stadiet var liksom tidigare år ungefär lika stor. Skillnaderna mellan könen i valet av utbildningsinriktning kvarstod dock, flickorna var fortfarande i majoritet inom gymnasie- och pojkarna inom yrkesutbildningen.

Åtgärdsförslag

En klar arbetsfördelning i ett multidisciplinärt samarbete behövs för uppföljningen av elever som inte inlett studier på andra stadiet. Ansvar för uppföljningen bör påföras någon instans, som fungerar kommunalt eller regionalt. Dessutom behövs satsningar på att utveckla och etablera individuellt anpassade och tillräckligt tidigt inlagda särskilda undervisningsarrangemang för elever med risk för marginalisering inom den grundläggande utbildningen så att samtliga elever får ett avgångsbetyg. Ytterligare bör behovet av regionala så kallade Yrkestior utredas, detta kunde t.ex. genomföras med projektfinansiering ur Europeiska socialfonden. För att fånga upp unga som faller ur systemet borde man eventuellt överväga en förlängning av läroplikten till att gälla tills utbildningen på andra stadiet avslutats. Olika modeller för hur läroplikten verkställs kunde utvecklas. Ungdomsverkstäderna har t.ex. utarbetat många goda modeller som kunde tillämpas.

Fortsatta satsningar på studie- och elevhandledning både inom den grundläggande utbildningen och andra stadiet är nödvändiga. För närvarande varierar tillgången till studiehandledning. I synnerhet i de stora skolorna räcker resurserna inte till för att handleda alla elever i tillräcklig grad. I flera av skolorna skall en studiehandledare handleda över 300 elever, vilket tidsmässigt är omöjligt.

I regionerna och på riksnivå pågår projektarbete som syftar till att minska marginalisering bl.a. genom att koordinera verksamheten mellan ungdomsverkstäderna och utbildningen på andra stadiet. Målgruppen i projekten är elever i grundläggande utbildning vid övergångsskedet till andra stadiet samt studerande på andra stadiet i beråd att avbryta sina

studier. Det är av största vikt att ta tillvara och sprida resultaten från projekten och att säkerställa ekonomiska och eventuella övriga förutsättningar för att etablera nya fungerande arbetsmetoder i utbildningsenheternas ordinarie verksamhet.

En grundlig utvärdering av elevvården inom utbildningen på andra stadiet bör göras i en kommande utvärdering av basservicen. Detta med tanke på att andelen studerande med särskilda behov hela tiden ökar inom utbildningen på andra stadiet. En fungerande elevvård kan på ett tidigt stadium förhindra studieavbrott och förbättra genomströmningen inom utbildningen.

En uppluckring av gränserna mellan gymnasie- och yrkesutbildningen kombinerat med en enhetligare studieupplägning på andra stadiet kunde gynna en mindre skarp könsuppdelning i utbildningen.

Utvärderingsuppdraget

Länsstyrelsen har på uppdrag av undervisningsministeriet utrett hur elever placerat sig i fortsatt utbildning samma år som de avslutat grundläggande utbildning och om skillnaderna mellan könen i placering i olika former av utbildning utjämnats. Den aktuella utredningen berör elever som avslutat grundläggande utbildning vid svenskspråkiga skolor i Västra Finlands län.

Kriterier	Frågeställningar	Indikatorer	Mål för servicenivån
Utbildnings-systemets resultat	Hur har eleverna placerat sig i fortsatt utbildning samma år som de avslutat grundläggande utbildning?	Andelen som sökt och placerat sig i gymnasieutbildning, yrkesutbildning och påbyggnadsundervisning samma år som den grundläggande utbildningen avslutades åren 2005–2007.	Minst 94,5 % påbörjar utbildning i gymnasium, grundläggande yrkesutbildning eller påbyggnadsundervisning samma år som den grundläggande utbildningen avslutats.*
			Samtliga söker till fortsatt utbildning
Jämställdhet mellan könen	Har skillnaderna mellan könen i placering i olika former av utbildning utjämnats?	Andelen placerade flickor och pojkar i olika former av utbildning på andra stadiet och i förhållande till ansökningar åren 2005–2007.	Fördelningen mellan könen i placering i olika former av utbildning på andra stadiet och i förhållande till ansökningar har utjämnats.**

* Undervisningsministeriets budgetförslag 2009, mål för år 2009

** Utvecklingsplanen för utbildning och forskning åren 2007–2012 (UVM 2007)

Inledning

Enligt Finlands grundlag har alla rätt till också annan utbildning än den grundläggande utbildningen. I de centrala utbildningspolitiska handlingarna, som t.ex. i utvecklingsprogrammet för utbildning och forskning 2007–2012, samt i Matti Vanhanens II regeringsprogram uppställs som mål att det skall finnas utbildningsplatser på andra stadiet för hela årsklassen som avslutar sin grundläggande utbildning. I utvecklingsprogrammet betonas,

att antalet ungdomar som saknar yrkesutbildning bör minska för att man skall kunna trygga tillgången till kunnig arbetskraft.

Enligt barn- och ungdomspolitiska utvecklingsprogrammet 2007–2011 har ungdomen i sig ett egenvärde. Det ankommer på hela samhället att erbjuda stöd för ungdomar på väg till ett ansvarsfullt medborgarskap och vuxenliv. En stödform är högklassiga lättillgängliga basservicefunktioner. Programmet betonar, att övergången från en utbildningsnivå till en annan är ett förändringsskede i den ungas liv, ett skede som kan kräva speciella insatser från samhällets sida.

För att fördjupa den aktuella utredningen och få en syn på t.ex. hur man kunde följa upp de ungdomar som inte inlett studier efter grundläggande utbildning samt vilka resurser som skulle behövas för en sådan uppföljning, gjorde länsstyrelserna i Södra Finlands och Västra Finlands län under hösten 2008 en förfrågan riktad till studiehandledarna vid de svenskspråkiga grundskolorna. Av 54 studiehandledare besvarade 45 (83 %) förfrågan. I Södra Finlands län svarade 26 av 30 (86 %) och i Västra Finlands län 19 av 24 studiehandledare (79 %).

På frågan om orsakerna till varför en del av eleverna inte söker till någon form av utbildning uppgav studiehandledarna orsaker som hälsoskäl, motivationsbrist och avsaknaden av avgångsbetyg. Enligt studiehandledarna är det av största vikt att följa upp elever som inte inleder studier efter grundläggande utbildning. En klar ansvarsfördelning i ett sektöröverskridande samarbete skulle underlätta uppföljningen. Alternativt kunde en ny instans inrättas som skulle få uppgifter om de elever som blivit utan studieplats på andra stadiet. Studiehandledarna betonar den personliga kontakten till ungdomarna och engagemanget i deras liv som en förutsättning för en framgångsrik uppföljning. Det behövs flera flexibla lösningar utifrån personliga behov som t.ex. satsningar på den så kallade Yrkestian.

I regionerna samt på riksnivå har flera EU-projekt startat där målgruppen är elever i övergångsskedet till andra stadiet samt studerande som påbörjat andra stadiet men som av en eller annan orsak eventuellt avbryter sina studier. Målet för projekten är att hitta nya lösningar för att förhindra marginalisering. Man söker t.ex. nya verksamhetsmodeller för koordineringen mellan myndigheterna, ungdomsverkstäderna och andra stadiets yrkesutbildning i ärenden som berör studerande med behov av särskilt stöd.

Förändringar i verksamhetsmiljön

Bland den svenskspråkiga befolkningen i länet ökar åldersklassen 16-åringar fram till år 2011. Under de närmaste åren finns det således inte behov av förändringar i antalet studieplatser. Mellan åren 2011 och 2015 minskar åldersklassen som avslutar den grundläggande utbildningen med närmare 15 procent. Procentuellt sett är minskningen mindre i Egentliga Finland än i Österbotten. Den minskande åldersklassen 16-åringar är en stor utmaning för utbildningsanordnarna både inom gymnasie- och yrkesutbildningen. För de små gymnasiernas del gäller det att i tid se över situationen och utarbeta förslag hur problemet kan lösas.

I propositionen till den nya barnskyddslagen (RP 252/2006 rd) omnämns uppföljningen av barns och ungdomars välfärd som alla kommunala myndigheters uppgift. Myndigheterna har som uppgift att samla in fakta om barns och ungdomars uppväxtförhållanden och sociala problem och förmedla dem vidare till beslutsfattare. Att inverka på uppväxtförhållanden ses i stor grad som ett multidisciplinärt arbete och i Barn och ungdomspolitiska utvecklingsprogrammet konstateras, att det framför allt behövs ett djupare samarbete mellan social- och hälsovårdsväsendet, ungdomsväsendet och skolväsendet. Barnskyddslagens 12 § förpliktar kommunerna att göra upp en plan för hur barnskyddet

i kommunen skall förverkligas. Uppgifterna från uppföljningen av barns och ungdomars välfärd utgör grunden i planen, som skall godkännas i kommunfullmäktige tillsammans med kommunens budgetramar. I tider av stagnation är det av största vikt att man inte skär ner på anslagen och att man följer upp vad som inverkar på ungdomars välmående och hur man på olika sätt kan hindra marginalisering.

Det hårda samhällsklimatet påverkar naturligtvis de unga och risken för utslagning ökar liksom också känslan av utanförskap i samhället. För många blir flykten till den virtuella världen ett sätt att lösa problemen. Tyvärr är risken att fastna i destruktiva diskussionsfora överhängande. Via Internet uppstår möjligheten att dela sitt främlingskap med andra. Nätverkskommunikationen med dess möjligheter, men också faror, har kommit för att stanna. Här gäller det för oss vuxna att vara observanta.

Hela 95 procent av eleverna påbörjade en utbildning på andra stadiet

I Västra Finlands län avslutade år 2007 totalt 1 838 elever sin grundläggande utbildning, av dessa fanns 344 i Egentliga Finland, 1 333 i Österbotten, 95 i Mellersta Österbotten samt 30 i Satakunta och 21 i Birkaland. Elevantalet har varierat under de senaste åren. Jämfört med år 2005 ökade antalet elever år 2007 med fyra procent men jämfört med år 2006 minskade det med två procent. Eftersom antalet elever i Satakunta och Birkaland var litet har de räknats samman i tabellerna. I statistiken saknas de elever som avslutade sin grundläggande utbildning inom specialundervisningen.

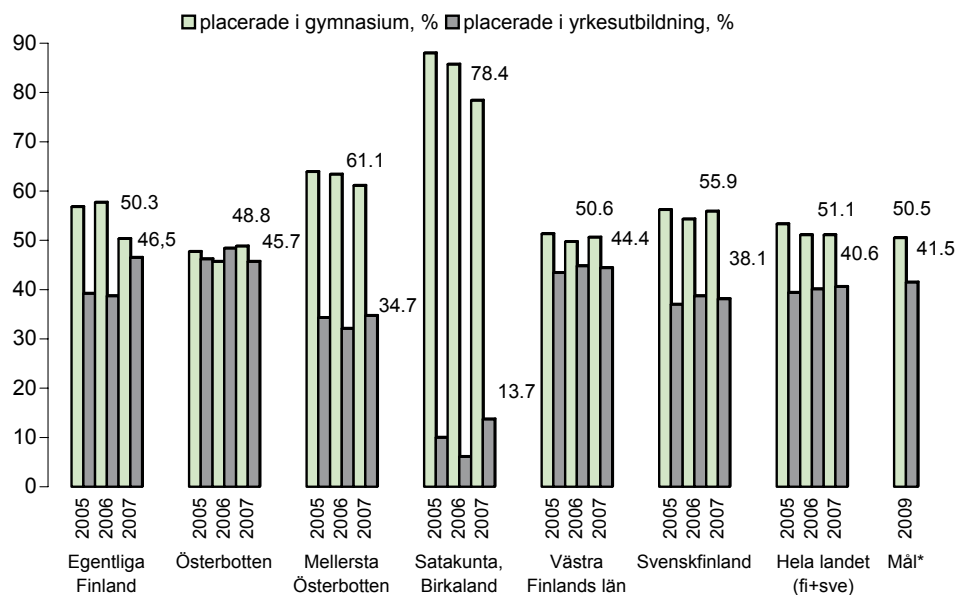
Tabell 1. Antal sökande och placerade i andra stadiets utbildning efter avslutad grundläggande utbildning åren 2005–2007

Landskap där skolan inom grundläggande utbildning är belägen	År	Gymnasieutbildning				Yrkesutbildning				Andra stadiet sammanlagt				Avlagt grundl. utbildning totalt
		Sökande		Placerade		Sökande		Placerade		Sökande		Placerade		
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Egentliga Finland	2005	168	60,4	158	56,8	106	38,1	109	39,2	274	98,6	267	96,0	278
	2006	187	61,3	176	57,7	114	37,4	118	38,7	301	98,7	294	96,4	305
	2007	187	54,4	173	50,3	154	44,8	160	46,5	341	99,1	333	96,8	344
Österbotten	2005	655	49,2	635	47,7	638	48,0	615	46,2	1 293	97,2	1 250	94,0	1 330
	2006	675	47,7	646	45,7	694	49,1	685	48,4	1 369	96,8	1 331	94,1	1 414
	2007	678	50,9	651	48,8	621	46,6	609	45,7	1 299	97,4	1 260	94,5	1 333
Mellersta Österbotten	2005	71	65,7	69	63,9	37	34,3	37	34,3	108	100,0	106	98,1	108
	2006	74	66,1	71	63,4	34	30,3	36	32,1	108	96,4	107	95,5	112
	2007	61	64,2	58	61,1	33	34,7	33	34,7	94	98,9	91	95,8	95
Satakunta och Birkaland	2005	45	90,0	44	88,0	5	10,0	5	10,0	50	100,0	49	98,0	50
	2006	44	89,8	42	85,7	4	8,2	3	6,1	48	98,0	45	91,8	49
	2007	42	82,4	40	78,4	7	13,7	7	13,7	49	96,1	47	92,2	51
Västra Finlands län	2005	939	53,2	906	51,3	786	44,5	766	43,4	1 725	97,7	1 672	94,7	1 766
	2006	980	52,1	935	49,7	846	45,0	842	44,8	1 826	97,1	1 777	94,5	1 880
	2007	968	53,1	922	50,6	815	44,7	809	44,4	1 783	97,8	1 731	95,0	1 823
Svensk-finland	2005	2 082	59,7	1 960	56,2	1 325	38,0	1 294	37,1	3 407	97,7	3 254	93,3	3 487
	2006	2 115	57,4	1 999	54,3	1 459	39,6	1 426	38,7	3 574	97,1	3 425	93,0	3 692
	2007	2 218	59,4	2 082	55,7	1 433	38,2	1 428	38,2	3 650	97,7	3 510	94,0	3 735

Ur tabell 1 framgår antalet sökande och placerade inom andra stadiet i förhållande till antalet elever, som avslutade den grundläggande utbildningen.

År 2007 påbörjade hela 95 procent av årsklassen i Västra Finlands län en utbildning på andra stadiet. Situationen var oförändrad jämfört med tidigare år. Enligt länsstyrelsens statistik inledde 44 elever (2,4 procent) påbyggnadsundervisning inom en folkhögskola och andelen placerade i utbildning på andra stadiet samt i påbyggnadsundervisning var således sammanlagt 97,4 procent av samtliga elever, som avslutade den grundläggande utbildningen. Därmed uppfylldes Undervisningsministeriets mål till denna del.

Figur 1. Andelen elever av hela årsklassen, vilka placerade sig i utbildning på andra stadiet samma år som de avslutade sin grundläggande utbildning, under åren 2005–2007

*Målet definierat år 2009 definierat i undervisningsministeriets budgetförslag år 2009

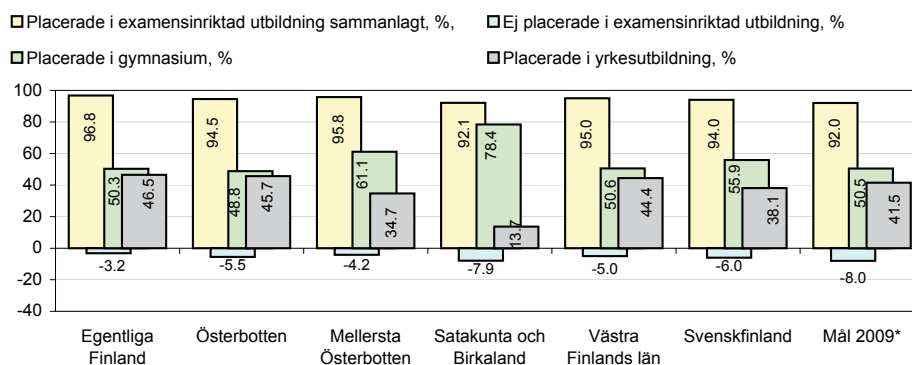
Ur figur 1 framgår andelen elever, som har placerat sig i gymnasie-respektive yrkesutbildning samma år som de avslutat sin grundläggande utbildning, statistiken gäller åren 2005–2007. Fördelningen jämförs med de uppställda målen för år 2009 enligt undervisningsministeriets förslag till statsbudgeten. Jämfört med målen skiljer sig andelen studerande i yrkesutbildning i viss mån i Västra Finlands län. Av länets hela årsklass år 2007 inledde 50,6 procent en gymnasie- och 44,4 procent en yrkesutbildning. Under de tre föregående åren minskade andelen studerande i gymnasiet medan motsvarande andel ökade i yrkesutbildningen. År 2007 vände dock trenden och majoriteten av ungdomarna i länet valde gymnasiet.

Det fanns dock landskapsvisa skillnader. I Egentliga Finland minskade andelen gymnasiestuderande med hela sju procentenheter jämfört med år 2005. Gymnasiebenägenheten minskade både i Åboland och i Åbo regionkommun. I Åboland påbörjade ca 41 procent en gymnasie- och ca 55 procent en yrkesutbildning. I Åbo skedde betydande förändringar gällande valet av utbildningsinriktning, där påbörjade ca 63 procent en gymnasie- och 35 procent en yrkesutbildning. Tidigare år har andelen gymnasiestuderande varit över 70 procent och andelen studerande inom yrkesutbildningen ca 25 procent.

I Österbotten var andelen gymnasiestuderande ca 49 procent, därmed ökade andelen jämfört med de tre föregående åren. I några regionkommuner skedde också betydande förändringar. Gymnasiebenägenheten i Sydösterbottens regionkommun har under flera år

varit låg men steg år 2007 till 54 procent, detsamma gäller Vasa regionkommun. I Jakobstadsregionen fortsatte andelen gymnasiestuderande (42 procent) att minska och andelen studerande inom yrkesutbildningen (49 procent) att öka. I Mellersta Österbotten var gymnasiebenägenheten hög, hela 61 procent av ungdomarna inledde studier i gymnasiet. Motsvarande andel inom yrkesutbildningen var 35 procent.

Figur 2. Andelen placerade i olika utbildningsinriktningar på andra stadiet år 2007 i förhållande till undervisningsministeriets mål för år 2009

Ur figur 2 framgår de regionala skillnaderna i förhållande till undervisningsministeriets mål. Figuren gäller placeringen i olika utbildningsinriktningar bland dem som avslutat en grundläggande utbildning i de svenskspråkiga skolorna i länet.

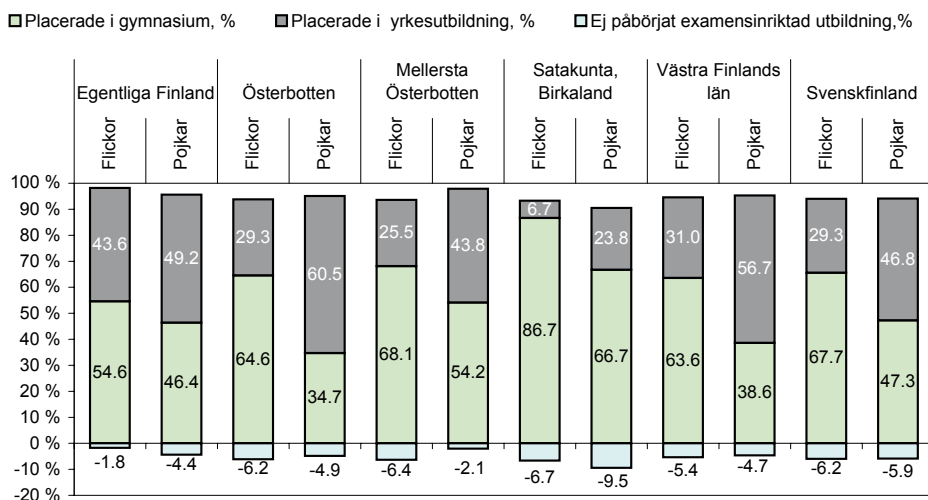
Statistikcentralens uppgifter gällande andelen sökande och placerade samma år som de avslutat den grundläggande utbildningen blir något missvisande eftersom där endast ingår uppgifter gällande den examensinriktade utbildningen. De som väljer påbyggnadsundervisning, en icke-examensinriktad folkhögskoleutbildning eller en utbildning på Åland antecknas som icke-sökande och icke-placerade. Enligt länsstyrelsens egen statistik valde endast sex elever i Västra Finlands län att inte söka till fortsatt utbildning. Detta var 0,3 procent av hela årsklassen, som avslutade den grundläggande utbildningen. Undervisningsministeriets mål, att samtliga elever skall söka till fortsatt utbildning, infriades således till 99,7 procent. Andelen icke-sökande minskade jämfört med föregående år.

Andelen elever som inte påbörjade en utbildning på andra stadiet var lägre än vad man räknat med statistiskt. År 2007 var det fråga om 92 elever, varav 44 hade påbörjat en påbyggnadsundervisning och 15 elever en utbildning på Åland. Däremot saknas uppgifter om de övriga 33 eleverna.

Flickorna väljer gymnasiet och pojkarna en yrkesutbildning

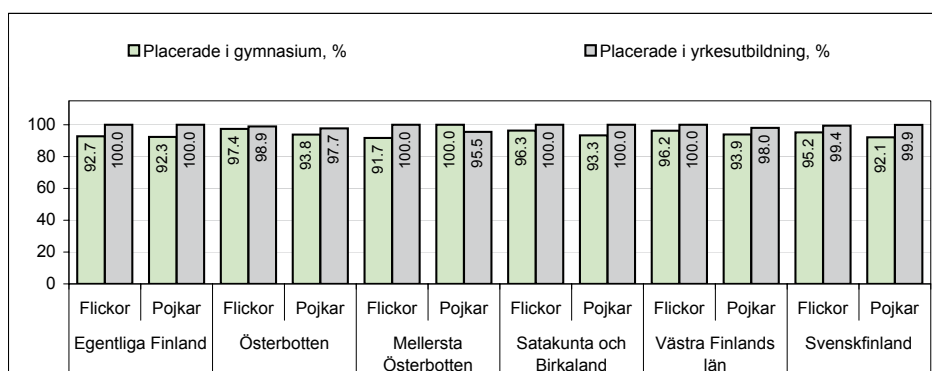
Av årsklassen elever som avslutade sin grundläggande utbildning i Västra Finlands län år 2007 var 872 flickor och 951 pojkar. Under åren 2005–2007 har pojkarna varit i majoritet.

Figur 3. Andelen placerade flickor i förhållande till årsklassen flickor och andelen placerade pojkar i förhållande till årsklassen pojkar år 2007

Liksom tidigare år fanns det inga större skillnader mellan könen vad gäller placeringen överlag i utbildning på andra stadiet. År 2007 placerade sig cirka 95 procent av såväl flickorna som pojkarna i fortsatt utbildning. Däremot fanns det tydliga skillnader i valet av utbildningsinriktning. Andelen flickor som placerade sig i gymnasieutbildning var fortsättningsvis hög och ökade t.o.m. något jämfört med föregående år. En klar majoritet av pojkarna valde å sin sida en yrkesutbildning, detta var speciellt märkbart bland de pojkar, som bodde i landsbygdskommunerna. Fördelningen mellan flickornas och pojkarnas placering i olika utbildningsinriktningar på andra stadiet utjämnades således inte och det fanns fortsättningsvis stora skillnader mellan könen trots att man fäst uppmärksamhet vid frågan under många år.

Figur 4. Andelen flickor av alla sökande flickor och andelen pojkar av alla sökande pojkar till utbildning på andra stadiet år 2007

I Västra Finlands län påbörjade en något större andel av de sökande flickorna studier inom den utbildning som de prioriterat i första hand än av de sökande pojkarna. Detta gällde såväl gymnasie- som yrkesutbildningen. Det fanns dock vissa variationer landskapen emellan. I Egentliga Finland började en lika stor andel av de sökande flickorna som av de sökande pojkarna en utbildning på andra stadiet. I Österbotten var andelen förstahandssökande pojkar som inledde gymnasieutbildning drygt tre procent lägre än motsvarande andel flickor. Inom yrkesutbildningen var tendensen densamma även om skillnaderna var mindre.

Jämfört med hela Svenskfinland inledde en något större andel av de sökande i Västra Finlands län en utbildning på andra stadiet. Situationen har varit likadan under de tre senaste åren.

Utvärderingsgrupp

Inspektör för bildningsväsendet Carola Bryggman
Avdelningssekreterare Desirée Hindström

Källor

Finlands grundlag (731/1999)

Barnskyddslagen 417/2007

Regeringsprogrammet för Matti Vanhanens andra regering

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till barnskyddslag och vissa lagar som har samband med den, RP 252/2006

Barn och ungdomspolitiska utvecklingsprogrammet 2007–2011. "Framtiden förpliktar, nutiden avgör". Undervisningsministeriet 2007

Opetusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelma 2009–2012. Opetusministeriön 2008

Utbildning och forskning åren 2007–2012. Utvecklingsplan, Undervisningsministeriet 2007

Utbildningsstatistik för åren 2005, 2006 och 2007. Statistikcentralen, Länsstyrelsens statistik gällande antalet elever i påbyggnadsundervisning

6.2. Liikuntatoimi

Ikääntyvien liikuntapalvelut kunnissa

Johtopäätökset	Toimenpide-ehdotukset
<p>1. Lähes kaikki kunnat järjestävät ohjattua liikuntaa ikääntyneille Länsi-Suomen läänissä. Kuitenkin yli puolet vastanneista kunnista on sitä mieltä, että ikääntyvien ohjatun liikunnan tarjonta ei ole kunnassa riittävää. Eniten tyytymättömyyttä on maaseutumaisissa kunnissa.</p> <p>2. Henkilökohtaiset liikuntaneuvontapalvelut on järjestetty hyvin Länsi-Suomen läänin kunnissa. Sen sijaan ikääntyvien liikuntapalveluista tiedottamisessa on parannettavaa: vain viidesosa vastanneista kunnista tiedottaa kaikista liikuntaneuvontapalveluista koordinoitusti.</p> <p>3. Kuljetuspalvelujen ja avustajien saatavuus on huomioitu heikosti ikääntyvien liikuntapalvelujen tuottamisessa. Kunnan palvelulinjojen reitit palvelevat ikääntyvien liikunnan harrastusta parhaiten kaupunkimaisissa kunnissa. Erityisesti ikääntyneille suunnattuja liikuntapaikkoja on eniten Keski-Suomessa.</p> <p>4. Liikuntatoimesta vastaavien viranhaltijoiden mukaan hieman yli neljäsosa Länsi-Suomen läänin vastanneista kunnista on varautunut ikääntyvien liikuntapalvelujen tarpeen muutoksiin riittävästi. Kaupunkimaiset kunnat ovat varautuneet muutokseen selvästi taajaan asuttuja ja maaseutumaisia kuntia paremmin.</p> <p>5. Ikääntyvien liikuntapalvelujen kehittäminen perustuu ennalta laadittuun strategiaan 38 prosentissa vastanneista kunnista. Erityisen hyvä tilanne on kaupunkimaisissa kunnissa, joissa reilu neljä viidesosaa kehittää palveluita strategiaan pohjautuen.</p> <p>6. Lähes puolet kunnista tekee säännöllistä yhteistyötä ikääntyvien liikuntapalvelujen tuottamiseksi eri hallintokuntien ja muiden palvelutuottajien välillä. Alueellista tai seudullista yhteistyötä tekee kuitenkin vain neljäsosa vastanneista kunnista. Paras tilanne on Etelä-Pohjanmaalla ja Keski-Suomessa.</p>	<p>1. Kunta- ja palvelurakenteen sekä väestön ikärakenteen muuttuessa tulee erityisesti kiinnittää huomiota maaseutumaisien kuntien ikääntyvän väestön liikuntapalvelujen kehittämiseen.</p> <p>2. Liikuntaa kunnan strategisena valintana tulee vahvistaa siten, että ikääntyvien liikunta otetaan huomioon kuntien eri viranomaisten toimintastrategioissa ja -ohjelmissa.</p> <p>3. Valtion tulisi yhteistyössä kuntien kanssa kehittää resurssi- ja informaatio-ohjauksen keinoin avustaja- ja kuljetuspalveluita erityisesti huonokuntoisten ikääntyvien osalta.</p>

Arviointi-kriteerit	Arviointi-kysymykset	Arviointi-mittarit	Palvelutavoitteet / hyvä palvelutaso
Kuntien tarjoamat ikääntyvien liikuntapalvelut	<p>Miten kunnassa järjestetään ikääntyvien ohjatun liikunnan palvelut?</p> <p>Miten kunnassa järjestetään liikuntaneuvonta ja liikuntapalveluista tiedottaminen?</p> <p>Miten kunnan liikuntaolosuhteilla edistetään ikääntyvien liikuntaa?</p>	<p>Keskeiset ohjatun liikunnan palvelut</p> <p>Liikuntaneuvonta</p> <p>Liikuntapalveluista tiedottaminen</p> <p>Ikääntyneille erityisesti kohdistetut liikuntapaikat</p> <p>Muut liikuntapaikat ikääntyville sopivin varustein ja ohjein</p> <p>Liikuntapaikkojen ja -palvelujen saavutettavuus</p>	<p>Kunta edistää ikääntyvien liikunnan harrastusta tarjoamalla ohjatun liikunnan palveluja</p> <p>Kunnassa on liikuntaneuvonta-palveluja ikääntyville. Kunnassa tiedotetaan koordinoitusti liikuntapalveluista</p> <p>Kunnan liikuntaolosuhteilla edistetään ikääntyvien liikuntaa</p> <p>Kunta järjestää avustajia ja kuljetuksia liikuntapaikoille</p>
Ikääntyvien liikuntapalvelujen kehittäminen ja arviointi	Miten kunta on varautunut ikääntyvien liikuntapalvelujen tarpeen muutokseen?	<p>Sisältyykö ikääntyvien liikuntapalvelujen kehittäminen johonkin kunnan strategia-asiakirjaan?</p> <p>Yhteistyö ja työnjako muiden hallinnonalojen ja järjestöjen kanssa</p>	<p>Ikääntyvien liikuntapalvelujen kehittäminen perustuu ennalta laadittuun strategiaan</p> <p>Kunnassa tehdään säännöllistä yhteistyötä ikääntyvien liikuntapalvelujen tuottamiseksi eri hallintokuntien ja muiden palveluntuottajien välillä</p>

Arvioinnin taustaa

Liikuntatoimen arviointikohde vuonna 2008 oli ikääntyvien liikuntapalvelut kunnissa. Aiheeseen liittyviä valtakunnallisia palvelutavoitteita ei ole määritelty lainsäädännössä, vaan palvelutavoitteet on muodostettu arviointiryhmän asiantuntemukseen ja aiheeseen liittyviin suosituksiin perustuen. Ikääntyvillä tarkoitetaan tässä arvioinnissa yli 65-vuotiaita henkilöitä.

Käyttömaksupolitiikan arviointi perustui kuntien liikuntatoimesta vastaavien viranhaltijoiden arvioon ja arviointiaineisto kerättiin läänin kunnilta verkkokyselynä. Länsi-Suomen läänissä kyselyyn vastasi 22 kaupunkimaista, 30 taajaan asuttua ja 97 maaseutumaista kuntaa eli vastausprosentti oli 79 % (149 kuntaa). Vastanneiden kuntien alueella asuu 88 % läänin väestöstä, joten tältä osin vastausprosenttia voidaan pitää hyvänä.

Suomen perustuslaki edellyttää julkisen vallan turvaavan perusoikeudet Suomen kansalaisille. Kunnallisen liikuntatoimen palvelut ovat osa Suomen perustuslaissa säädettyistä sivistyksellisistä perusoikeuksista. Kuntalain mukaan kunnan tehtävänä on edistää asukkaidensa hyvinvointia ja kestävää kehitystä alueellaan. Liikunta on hyvinvointipolitiikan keskeinen väline ja sillä on merkittävä rooli kuntalaisten toimintakyvyn ja terveyden ylläpidossa.

Liikuntalain 2 §:n mukaan kunnan tulee luoda edellytyksiä kuntalaisten liikunnalle kehittämällä paikallista ja alueellista yhteistyötä sekä terveyttä edistävää liikuntaa, tukemalla kansalaistoimintaa, tarjoamalla liikuntapaikkoja sekä järjestämällä liikuntaa ottaen huomioon myös erityisryhmät. Liikuntalain asettamien tavoitteiden toteutumista paikallistalossa tuetaan resurssi- ja informaatio-ohjauksella.

Liikunnalla pyritään tukemaan kansansairauksien ehkäisytyötä ja siten vähentämään niiden aiheuttamia kustannuksia kansantaloudelle. Liikunta terveyden edistäjänä sisältyy hallituksen kaikkiin kolmeen politiikkaohjelmaan. Ikääntyneiden terveyden ja toimintakyvyn kannalta merkittävin näistä on Terveyden edistämisen politiikkaohjelma, jossa tavoitteena on toimintakyvyn ja omatoimisuuden säilyttäminen mahdollisimman korkeaan ikään asti.

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä terveyttä edistävän liikunnan ja ravinnon kehittämislinjoista ikääntyneiden liikunnan osalta tavoitteeksi on asetettu riittävät ja laadukkaat liikuntapalvelut, jotka ovat helposti saavutettavissa ja kustannuksiltaan edullisia.

Kunnissa tarjolla olevia ikääntyneille suunnattuja liikuntapalveluja voidaan tuottaa monilla eri tavoilla. Palvelujen tuottajina voivat olla kunnan eri hallinnonalat sekä yritykset, oppilaitokset ja kansalaisjärjestöt. Myös yritykset, kylpylät ja kuntoutuslaitokset ovat osallistuneet liikuntapalvelujen tuottamiseen kehittämällä uusia tuotekonsepteja tai toimimalla ostopalveluperiaatteella. Laajassa yhteistyöverkossa keskeisin kysymys on palveluketjujen hallittavuus ja tehtävän jako.

Liikunta tukee ja ylläpitää monin tavoin ikääntyvien ihmisten toimintakykyä ja omatoimisuutta sekä terveyttä. Oikein annostelulla liikunnalla voidaan vahvistaa mm. tuki- ja liikuntaelimestöä ja hidastaa joidenkin tuki- ja liikuntaelimestön ikääntymismuutosten ilmenemistä sekä vahvistaa luonnollisesti sydän- ja verenkiertoelimestön kuntoa. Toimintakyvyn säilyttämisen kannalta keskeisimmät tekijät ovat päivittäinen lihasvoiman ja tasapainon harjoittaminen. Merkittäviä tuloksia harjoituksen hyödyistä ikääntyvien osalta on saatu esimerkiksi Ikäinstituutin Voimaa vanhuuteen -ohjelman interventioissa. Käytännön ohjeita on koottu Ikääntyneiden ihmisten ohjatun terveyslääkinnän laatusuosituksiin.

Liikuntaharrastuksen on todettu olevan yhteydessä myös psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin, esimerkiksi koettuun terveydentilaan. Myös Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista korostaa liikunnan merkitystä ikäihmisten omatoimisuuden ja elämänhalun lisäämisessä sekä yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden vahvistamisessa. Ikääntyminen, fyysinen inaktiivisuus ja sairaudet pienentävät yksilön fyysistä voimavara-reserviä. Liikunnan avulla ikääntyvät ihmiset voivat kuitenkin ylläpitää toimintakykyään, ja tätä kautta mahdollisuuksiaan omatoimiseen itsenäiseen elämään huolimatta mahdollisista iän mukanaan tuomista sairauksista.

Ennakointi

Seuraavien vuosikymmenien aikana ikääntyvien määrä kasvaa voimakkaasti. Vuonna 2000 yli 65-vuotiaiden osuus oli koko väestöstä 15 prosenttia, ja vuoteen 2030 mennessä se kasvaa 26 prosenttiin. Ikäihmisten joukko on hyvin heterogeeninen ja vahvasti polarisoitunut, mitä tulee terveyteen ja toimintakykyyn. Myös liikkumisen erot ovat suuret. Aktiivisimmat ikäihmiset liikkuvat entistä enemmän ja passiivisimmat entistä vähemmän. Tämä asettaa suuria haasteita liikuntapalvelujen tarjonnalle. Alueellinen väestökehitys on johtamassa siihen suuntaan että harvaan asutuilla alueilla asuu vähemmän ihmisiä, jotka ovat kuitenkin aiempaa iäkkäämpiä. Tässä tilanteessa tasa-arvoisten liikuntapalvelujen turvaaminen vaatii saumatonta yhteistyötä kunnan eri toimialojen kesken. Liikuntapalvelujen saavutettavuus tulee vaatimaan entistä enemmän niin kuljetuspalveluja kuin avustajia. Ohjatun liikunnan palvelujen tuottamisessa henkilöstön osaaminen korostuu, koska kohderyhmä on kunnoltaan ja toimintakyvyltään hyvin vaihteleva. Liikuntapaikkojen rakentamisessa tulee korostumaan esteettömyys sekä tilojen muunneltavuus eri käyttäjäryhmien tarpeisiin.

Arviointitulokset

Lähes kaikki kunnat järjestivät ohjattua liikuntaa Länsi-Suomen läänissä. Kuitenkin yli puolet vastanneista kunnista oli sitä mieltä, että ikääntyvien ohjatun liikunnan tarjonta ei ollut kunnassa riittävää. Eniten tyytymättömyyttä oli maaseutumaisissa kunnissa.

Ikääntyvät ihmiset ovat laaja ja myös hyvin heterogeeninen ryhmä fyysisen aktiivisuuden näkökulmasta. Liikunnan tavoitteet ja toteutuminen voivat vaihdella tavoitteellisesta kilpaharrastuksesta eläkeläisyhdistyksen kuntojumppaan tai päivittäiseen lyhyeen kävelylenkkiin rollaattorin kanssa. Usein arkiliikunnan toteutuminen tuottaa suuren osan päivittäisestä fyysisestä aktiivisuudesta. Tästä syystä on tärkeää, että ikääntyville on tarjolla riittävästi esteettömiä ja turvallisia asuin- ja liikkumisympäristöjä, ohjattua liikuntatoimintaa ja aitoja mahdollisuuksia osallistua kansalaistoimintaan.

Peruspalvelujen arvioinnin 2007 tulokset osoittivat, että kunnat tukivat erityisryhmien liikuntaa huomattavasti Länsi-Suomen läänissä tarjoamalla ilmaisia tai alennettuja liikuntapaikkoja ja järjestämällä ohjattuja liikuntapalveluja. Kuljetusten järjestäminen ja avustajan hankkiminen oli pääsääntöisesti liikkujan vastuulla. Tietoa täydennettiin vuonna 2008 pelkästään ikääntyneiden kuntalaisten osalta, sillä vain osa ikääntyneistä kuuluu erityisryhmien palveluiden piiriin.

Kolmea kuntaa lukuun ottamatta kaikki vastanneet kunnat Länsi-Suomen läänissä järjestivät ohjattua liikuntaa ikääntyville. Ryhmien lukumäärä Länsi-Suomen läänissä oli yhteensä 2441 ryhmää. Eniten ryhmiä oli Pirkanmaalla (605), Varsinais-Suomessa (591) ja Keski-Suomessa (517). Kunnat ohjeistettiin merkitsemään ryhmien lukumäärät siten, että kuinka monta ryhmää viikossa kukin järjestäjätaho järjestää.

Useimmiten järjestäjätahona oli liikuntatoimi/vapaa-aikatoimi, erilaiset järjestöt, kansalais- tai työväenopisto. Kunnan sosiaali- ja terveystoimi oli yhtenä järjestäjätahona 69 kunnassa. Esimerkiksi Merimaskussa sosiaalitoimi järjesti suurimman osan ikääntyneiden liikuntapalveluista. Muita järjestäjätahoja olivat mm. palveluyritykset, seurakunnat, asukas- ja kyläyhdistykset ja vanhusten päiväkeskukset.

Länsi-Suomen läänissä 28 % vastanneista kunnista ilmoitti hankkivansa ainakin osan ikääntyvien ohjatun liikunnan palveluista ostopalveluina. Yleisintä ostopalveluiden hankkiminen oli Varsinais-Suomessa (42 %) ja Satakunnassa (37 %) ja vähäisintä Pohjanmaalla (8 %). Ainoastaan 9 kuntaa hankki kaikki liikuntapalvelut ostopalveluina. Suurin osa kunnista jotka hankkivat palveluja ostopalveluna ilmoittikin, että alle 25 % ohjatun liikunnan palveluista hankitaan ostopalveluna. Näyttää siltä, että ostopalvelut täydentävät joidenkin kuntien osalta hyvin kunnan omaa palvelujärjestelmää, mutta eivät korvaa sitä kokonaan. Kuntakoolla ei ollut merkittävää vaikutusta ostopalvelujen hankkimiseen.

Suurin osa (79 %) kunnista tuki myös ikääntyvien liikunnan järjestämisessä ei-kunnallisia toimijoita, esimerkiksi järjestöjä. Yleisintä se oli Varsinais-Suomessa ja Etelä-Pohjanmaalla, jossa 90 % vastanneista kunnista ilmoitti tukevansa ei-kunnallisia toimijoita, vähäisintä Pohjanmaalla jossa vastaava luku oli 42 %. Kaikki kaupunkimaiset kunnat yhtä kuntaa lukuun ottamatta tukivat ei-kunnallisia toimijoita, kun taas taajaan asutuilla ja maaseutumaisilla kunnilla vastaava luku oli hieman alhaisempi. Yleisimmät tukimuodot olivat avustukset toiminnan järjestämiseen ja maksuttomien tilojen luovutus ryhmien käyttöön. Kolmanneksi yleisin tukimuoto oli koulutuksen järjestäminen. Muita tukimuotoja olivat esimerkiksi markkinointi, yhteiset tapahtumat ja välineläin.

Taulukko 1. Onko ikääntyvien ohjatun liikunnan tarjonta riittävää Länsi-Suomen läänissä 2008

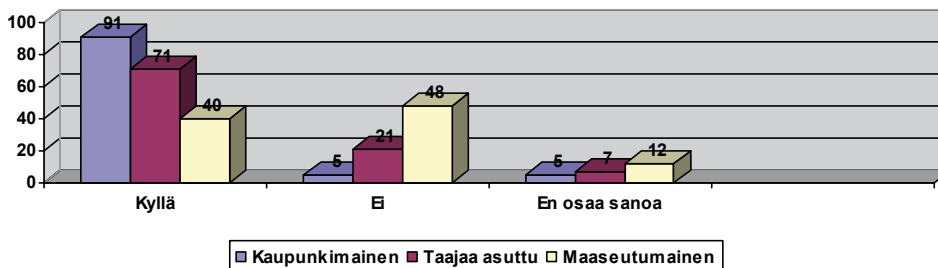
Maakunta	Kyllä %	Ei %	En osaa sanoa %	Ei vastausta %
Varsinais-Suomi	43	42	15	0
Satakunta	47	42	11	0
Pirkanmaa	31	61	8	0
Keski-Suomi	19	70	11	0
Etelä-Pohjanmaa	57	38	0	5
Pohjanmaa	34	58	8	0
Keski-Pohjanmaa	27	55	18	0
Länsi-Suomi	37	52	10	1

Yli puolet vastanneista kunnista oli sitä mieltä, että ikääntyvien ohjatun liikunnan tarjonta ei ollut kunnassa riittävää. Kuntakoko selittää selvästi ohjatun liikunnan tarjontaa, sillä kaupunkimaisista kunnista 59 % oli tyytyväisiä ohjatun liikunnan tarjontaan, kun taas maaseutumaisien kuntien osalta vastaava luku oli 31 %. Kaupunkimaisissa kunnissa liikuntatoimen henkilöstö- ja liikuntapaikkaresurssit mahdollistavat laajemman erikoistumisen ikääntyvien liikuntaan kuin maaseutumaisissa kunnissa, joissa ohjattua liikuntaa voi olla vaikeampi järjestää. Joissakin kunnissa resurssipula on ratkaistu yhteistyössä naapurikuntien kanssa; esimerkiksi Keuruulla, Multialla ja Petäjävedellä on perustettu yhteinen erityisliikunnan ohjaajan virka, joka toimi kolmen kunnan alueella.

Ikääntyvät liikunnanharrastajat ovat liikunta- ja toimintakyvyiltään erilaisia. Osa on täysin itsenäisiä, osan liikunta- ja toimintakyky on hieman heikentynyt ja osan huomattavasti heikentynyt. Yli puolet kunnista oli eriyttänyt ohjatun liikunnan palveluita osallistujien liikunta- ja toimintakyvyn mukaan. Paras tilanne oli Pohjanmaalla, jossa 67 % vastanneista

kunnista oli eriyttänyt palveluitaan liikunta- ja toimintakyvyn mukaan ja heikoin Satakunnassa, jossa vastaava luku oli 42 %.

Kuvio 1. Onko ohjatun liikunnan palvelut eriytetty liikunta- ja toimintakyvyn mukaan Länsi-Suomen läänissä 2008 kuntakoon mukaan luokiteltuna

Kuntakoolla oli selvästi vaikutusta siihen, ovatko ohjatun liikunnan palvelut eriytetty liikunta- ja toimintakyvyn mukaan. Selittäviä tekijöitä voivat olla esimerkiksi kaupunkimaisten kuntien monipuolisemmat henkilöstö- ja ohjaajaresurssit, laajempi ja monipuolisempi liikuntapaikkatarjonta sekä laajempi väestöpohja, joka luo kysyntää eriytetuille liikuntapalveluille maaseutumaisia kuntia enemmän.

Ikääntyneillä on etenkin kaupunkimaisissa kunnissa erittäin hyvät mahdollisuudet saada henkilökohtaista liikuntaneuvontaa Länsi-Suomen läänissä.

Palvelutarjonnan näkökulmasta tärkeitä ovat liikuntaolosuhteiden lisäksi ohjatun liikunnan palvelut sekä liikuntaneuvonta ja liikuntapalveluista tiedottaminen. Myös kuljetukset ja liikkuminen liikuntapalveluihin sekä avustajat ovat palvelukokonaisuuden merkittäviä osia, joiden puuttuminen voi osalle ikääntyvistä olla liikuntaharrastuksen este.

Liikuntaneuvonnalla tarkoitetaan yksilöllistä neuvontaa henkilölle sopivan liikkumistavan ja määrän löytämiseksi, ja liikuntapalveluista tiedottamisella taas yleistä ikääntyvien liikuntapalveluista tiedottamista kunnassa.

Taulukko 2. Onko ikääntyneillä mahdollisuus saada henkilökohtaista liikuntaneuvontaa Länsi-Suomen läänissä 2008

Maakunta	Kyllä %	Ei %	En osaa sanoa %	Ei vastausta %
Varsinais-Suomi	61	24	15	0
Satakunta	58	16	21	5
Pirkanmaa	77	19	4	0
Keski-Suomi	70	4	19	7
Etelä-Pohjanmaa	95	5	0	0
Pohjanmaa	75	25	0	0
Keski-Pohjanmaa	64	36	0	0
Länsi-Suomi	71	17	10	2

Henkilökohtaisen liikuntaneuvonnan osalta tilanne oli Länsi-Suomen läänissä hyvä. Kaupunkimaisista kunnista kaikki vastanneet kunnat yhtä kuntaa lukuun ottamatta järjes-

tivät liikuntaneuvontaa. Taajaan asutuista kunnista neuvontaa järjesti 75 % ja maaseutu-
maisista kunnista 66 %.

Paikkoja, joista kuntalainen voi saada henkilökohtaista liikuntaneuvontaa voi kunnassa
olla useita tai sitten kunta voi keskittää neuvonnan ainoastaan yhteen paikkaan.
Yleisimmin liikuntaneuvontaa oli saatavilla liikuntavirastosta (74 kuntaa) ja toiseksi yleis-
simmin terveyskeskuksesta vastaanottokäynnin yhteydessä (70 kuntaa). Terveysneuvolasta
liikuntaneuvontaa oli saatavilla 41 kunnassa ja kiertävä liikuntaneuvoja löytyi 7 kunnas-
ta.

Selkeä liikuntapalveluista tiedottaminen on osa onnistunutta palvelujärjestelmää. Se aut-
taa ikääntyviä valitsemaan itselleen parhaiten sopivan ryhmän tai toiminnan ja tukee näin
liikuntaharrastusta. Mikäli kaikkien järjestäjien liikuntaryhmien kokonaistarjonta on koottu
yhteen kalenteriin tai muuhun vastaavaan tiedotteeseen, se helpottaa myös liikuntaneu-
vonnan toteuttamista kunnassa.

Tiedottamisen osalta selvästi yleisin käytäntö Länsi-Suomen läänissä oli se, että kaikki
ikäntyvien liikuntapalvelujen tarjoajat tiedottavat itse omista palveluistaan (50 %).
Koordinoidusti kunnan tarjoamista ikääntyvien liikuntapalveluista tiedotti 23 % vastan-
neista kunnista, kun taas kaikista ikääntyvien liikuntapalveluista tiedotti koordinoidusti
viidesosa vastanneista kunnista.

Lehti-ilmoitukset ja kunnan nettisivut olivat ylivoimaisesti yleisin tiedotuskanava kuntalai-
sille. Ikääntyvien liikunnan toimintakalenteri tai vastaava löytyi 44 kunnasta ja kuntatiedot-
teen kautta tiedotettiin 36 kunnassa.

**Erityisesti ikääntyneille suunnattuja liikuntapaikkoja oli eniten Keski-Suomessa.
Avustajia järjesti 19 kuntaa ja säännöllisiä kuljetuksia liikuntapaikoille 23 kuntaa.
Kunnan palvelulinjojen reitit palvelivat ikääntyvien liikunnan harrastusta parhaiten
kaupunkimaisissa kunnissa.**

Liikuntapalvelujen tuottamisen kannalta ikääntyvien ryhmää, jolla tässä tarkoitetaan yli
65-vuotiaita, tulee tarkastella toimintakyvyn näkökulmasta ikäaottelun sijaan. Hyväkun-
toiset aktiiviset ikäihmiset pystyvät itse hakeutumaan haluamiensa erilaisten liikuntapal-
velujen pariin, eivätkä he tarvitse erityisesti ikääntyneille suunnattuja liikuntapaikkoja.
Liikuntapalvelutarjonnan kokonaisuutta tukevat erityisesti ikääntyvien näkökulmasta
suunnitellut liikuntapaikat, kuten seniorikuntosalit, sekä ulkona liikkumista tukevat rollaat-
torireitit ja penkitetyt ulkoilureitit.

Toiminta- ja liikuntakyvyltään hieman heikentyneet tai huomattavasti heikentyneet tarvit-
sevat liikuntapalveluja, joissa heidän toiminnanrajoituksensa on huomioitu. Lisäksi he
tarvitsevat usein tukitoimia kuten kuljetuksia, apuvälineitä tai avustajia. Mikäli kunta ha-
luu panostaa ikääntyvien liikuntaan, nämä toimintakyvyltään erilaiset ryhmät tulisi ottaa
huomioon liikuntapalveluja suunniteltaessa.

Taulukko 3. Erityisesti ikääntyneille suunnatut liikuntapaikat Länsi-Suomen läänissä vuonna 2008

Maakunta	Kyllä %	Ei %	En osaa sanoa %	Ei vastausta %
Varsinais-Suomi	30	70	0	0
Satakunta	16	74	5	5
Pirkanmaa	38	50	8	4
Keski-Suomi	44	52	0	4
Etelä-Pohjanmaa	24	76	0	0
Pohjanmaa	34	58	0	8
Keski-Pohjanmaa	36	64	0	0
Länsi-Suomi	32	63	2	3

Suurin osa vastanneista kunnista (63 %) ilmoitti, ettei kunnassa ole erityisesti ikääntyneille suunnattuja liikuntapaikkoja. Yleisin ikääntyneille suunnattu liikuntapaikka oli terapia/vesivoimisteluallas, joka löytyi 39 kunnasta. Seniorikuntosali oli 30 kunnassa ja esteetön, penkitetty puisto tai luontopolku oli 21 kunnassa (esimerkkinä Mäntävuori Vilppulassa). Rollaattorireitti löytyi Jalasjärveltä, Mäntästä, Paimiosta ja Salosta. Paimiossa järjestettiin vanhuksille kävelytapahtumia lämmitettävällä jalkapallokentällä.

Ero kaupunkimaisten ja maaseutumaisten kuntien välillä oli huomattava: kaupunkimaisista kunnista 64 % vastasi, että kunnassa oli erityisesti ikääntyneille suunnattuja liikuntapaikkoja. Vastaava luku oli taajaan asuttujen kuntien osalta 54 % ja maaseutumaisten kuntien osalta 19 %. On luonnollista, että kuntakoko vaikuttaa liikuntapaikkatarjontaan. Maaseutumaisissa kunnissa liikuntapaikkarakentaminen ei ole niin erikoistunutta kuin kaupunkimaisissa kunnissa.

Osa liikunnan harrastajista tarvitsee avustajaa liikuntapaikalla. Vastanneista kunnista 19 (13 %) kuntaa järjesti avustajan liikuntapaikalle ja 23 (15 %) järjesti ikääntyneille säännöllisiä kuljetuksia liikuntapaikoille. Paras tilanne kuljetusten järjestämisen osalta oli Keski-Suomessa, jossa hieman yli neljännes kunnista järjesti kuljetuksia. Kuljetuksia järjestettiin eniten ohjatun liikunnan palveluihin.

Lähes puolet (48 %) vastanneista kunnista oli sitä mieltä, että kunnan palvelulinjojen reitit ja muut vastaavat kuljetukset eivät palvelleet ikääntyvien liikunnan harrastusta, reilu viidennes oli tyytyväinen reitteihin ja viidennes ei osannut vastata kysymykseen. Palvelulinjojen reitteihin oltiin useimmin tyytyväisiä Etelä-Pohjanmaalla ja Pirkanmaalla ja vähiten Keski-Pohjanmaalla ja Satakunnassa. Kaupunkimaisista kunnista jopa 59 % oli tyytyväinen palvelulinjojen reitteihin, kun taas taajaan asutuissa kunnissa vastaava luku oli 26 % ja maaseutumaisissa 14 %.

Kaupunkimaiset kunnat olivat varautuneet ikääntyvien liikuntapalvelujen tarpeen muutokseen selvästi taajaan asuttuja ja maaseutumaisia kuntia paremmin.

Kaupunkimaisissa kunnissa ikääntyvien liikuntapalvelujen kehittäminen perustui huomattavasti useammin ennalta laadittuun strategiaan kuin taajaan asutuissa ja maaseutumaisissa kunnissa.

Lähes puolet kunnista teki säännöllistä yhteistyötä ikääntyvien liikuntapalvelujen tuottamiseksi eri hallintokuntien ja muiden palvelutuottajien välillä. Paras tilanne oli Etelä-Pohjanmaalla ja Keski-Suomessa.

Seuraavat asiat edistävät ikääntyvien liikuntaa: asianmukaiset liikuntatilat, sopivat ryhmät, kuljetuspalvelut, laadukas ohjaus, tieto liikuntapalveluista, edullinen hinta, avustaja ja toimijoiden yhteistyö. Vastaajaa pyydettiin arvioimaan miten edellä mainitut asiat ovat huomioitu kunnan ikääntyvien liikuntapalveluiden tuottamisessa. Edullinen hinta ja laadukas ohjaus olivat selvästi erittäin hyvin hoidettuja kunnissa, kun taas avustaja ja kuljetuspalvelut olivat useimmiten mainittuja luokassa ”ei huomioitu lainkaan”. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että mikäli ikääntyvä pääsee omatoimisesti liikuntapaikalle eikä tarvitse avustajaa kunnan puolesta, hän saa parhaimmassa tapauksessa laadukasta ohjausta edullisesti.

Ikääntyvien liikuntapalvelujen kehittäminen on kunnassa pääsääntöisesti aina tietynasteinen strateginen linjaus, joka pohjautuu joko virallisesti hyväksytyyn (vähintään lautakunnan tasoinen päätös) päätökseen tai vakiintuneeseen käytäntöön. Mikäli kehittäminen pystytään sitomaan liikuntatoimen kehittämissuunnitelmiin tai muihin vastaaviin strategisiin asiakirjoihin, vahvistaa se liikuntapalvelujen johdonmukaista ja pitkäjänteisyyttä kunnissa. Ikäihmisten palvelujen laatusuosituksessa tavoitteeksi on kirjattu, että kunnalla on valtuuston hyväksymä ikääntymispoliittinen strategia.

Taulukko 4. Sisältykö ikääntyvien liikuntapalvelujen kehittäminen johonkin kunnan strategia-asiakirjaan Länsi-Suomen läänissä 2008

Maakunta	Kyllä %	Ei %	En osaa sanoa %	Ei vastausta %
Varsinais-Suomi	43	36	18	3
Satakunta	42	26	21	11
Pirkanmaa	42	35	23	0
Keski-Suomi	44	37	15	4
Etelä-Pohjanmaa	28	48	24	0
Pohjanmaa	42	25	25	8
Keski-Pohjanmaa	18	82	0	0
Länsi-Suomi	39	39	19	3

Kaupunkimaisista kuntien osalta tilannetta voidaan pitää erittäin hyvänä, sillä 82 % vastaajista ilmoitti, että ikääntyvien liikunnan kehittäminen sisältyi johonkin kunnan strategia-asiakirjaan. Taajaan asuttujen kuntien osalta vastaava luku oli 41 % ja maaseutumaisien 29 %. Maaseutumaisien kuntien osalta tilannetta saattaa selittää mm. se, että väkiluvultaan alhaisissa kunnissa ei välttämättä ole lainkaan liikuntatoimen viranhaltijaa, vaan liikuntatoimen tehtäviä hoitaa oman toimen ohella muun hallintokunnan viranhaltija.

Mikäli kunnan liikuntapalvelujen kehittäminen sisältyi johonkin strategia-asiakirjaan, tällöin kehittämisen keskeinen painopiste oli useimmiten laadukas ohjaus, edullinen hinta ja toimijoiden yhteistyö. Vain yhdessä kunnassa mainittiin avustaja ja kuljetuspalvelut. Neljänneksi tärkein painopiste oli sopivat ryhmät ja viidenneksi tieto liikuntapalveluista ja kuudenneksi tärkein oli asianmukaiset liikuntatilat.

Säännöllinen yhteistyö ikääntyvien liikuntapalvelujen koordinoimiseksi ja kehittämiseksi tehostaa liikuntapalvelujen järjestämistä jo pelkästään taloudellisesta näkökulmasta. Ikääntyvien liikuntaan liittyvä erityisosaaminen tehostuu ja päällekkäisiä toimintoja kunnassa pystytään välttämään.

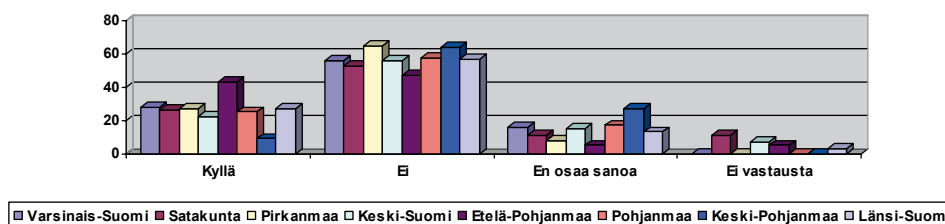
Taulukko 5. Onko kunnassa säännöllistä yhteistyötä ikääntyvien liikuntapalvelujen koordinoimiseksi ja kehittämiseksi Länsi-Suomen läänissä 2008

Maakunta	Kyllä %	Ei %	En osaa sanoa %	Ei vastausta %
Varsinais-Suomi	56	41	3	0
Satakunta	32	47	16	5
Pirkanmaa	38	54	4	4
Keski-Suomi	63	22	7	8
Etelä-Pohjanmaa	67	33	0	0
Pohjanmaa	42	58	0	0
Keski-Pohjanmaa	18	73	9	0
Länsi-Suomi	49	43	5	3

Länsi-Suomen läänissä säännöllisen yhteistyön osalta tilanne oli hyvä. Kaupunkimaisissa kunnissa yhteistyön tekeminen oli jo vakiintunut käytäntö, sillä hieman yli kolme neljäsosaa vastanneista kunnista ilmoitti tekevänsä säännöllistä yhteistyötä liikuntapalveluiden koordinoimiseksi ja kehittämiseksi. Taajaan asutuissa kunnissa yhteistyötä tehtiin yli puolessa vastanneista kunnista ja maaseutumaisissa 41 %.

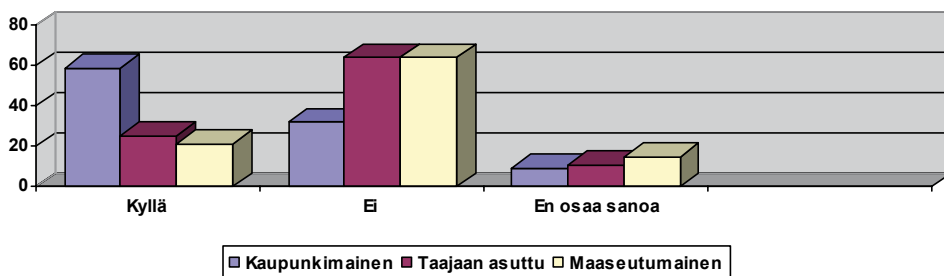
Useimmiten kunnan liikuntatoimella oli merkittävä rooli yhteistyössä, sillä 48:ssa vastanneista kunnista yhteistyötä johti liikuntatoimi. Sosiaali- ja terveystoimi johti yhteistyötä 11:ssä vastanneista kunnista. Yhteistyötä tehtiin yleisimmin liikuntatoimen ohella sosiaali- ja terveystoimen kanssa, toiseksi eniten järjestöjen ja kolmanneksi eniten kansalais- ja työväenopistojen kanssa. Hyvänä esimerkkinä yhteistyöstä oli Kokkolan kaupunki, jossa liikunta-, sosiaali- ja terveystoimi toimivat tasavahvasti ikääntyvien liikunnan kehittämisessä ja koordinoinnissa. Liikuntatoimen asioita käsiteltiin vanhusneuvostossa, jonka sihteerinä toimi sosiaalipuolen työntekijä.

Kuvio 2. Onko kunta huomionnut tarpeeksi ikääntyvien määrästä aiheutuvat palvelutarpeen muutokset Länsi-Suomen läänissä 2008

Liikuntatoimen viranhaltioiden arvioinnin mukaan Länsi-Suomen läänissä ei ole varauduttu riittävästi ikääntyvien liikuntapalvelujen tarpeen muutokseen, sillä ainoastaan hieman yli neljäsosa (27 %) vastanneista kunnista vastasi kysymykseen myönteisesti. Taulukosta 8 ilmenee, että erityisen huono tilanne oli taajaan asutuissa ja maaseutumaisissa kunnissa.

Kuvio 3. Onko kunta huomionut tarpeeksi ikääntyvien määrästä aiheutuvat palvelutarpeen muutokset Länsi-Suomen läänissä 2008. Luokittelu kuntakoon mukaan.

Ikääntyneiden ihmisten ohjatun terveystiikunnan laatusuosituksissa (2004) on nostettu esiin liikuntapalvelun ja ohjauksen hyvä laatu niin kuntapäätäjien kuin toiminnan käytännön järjestäjienkin suuntaan. Laadukas toiminta edellyttää mm. eettisyyttä, ikääntyvien liikuntatarpeiden ja toimintarajoitusten tunnistamista ja osallistujien toiveiden huomioimista palvelujen järjestämisessä. Ohjauksen laatua ja ikääntyvien erityistarpeiden huomioimista voidaan parantaa koulutuksen avulla kouluttamalla sekä varsinaisia ohjaajia että ryhmissä toimivia vertaisohjaajia.

Lähes puolet vastanneista kunnista (47 %) järjesti ikääntyvien parissa työskentelevälle henkilöstölle terveyttä edistävän liikunnan koulutusta ja vertaisohjaajakoulutusta järjesti 32 % vastanneista kunnista. Yleisintä koulutuksen järjestäminen oli Etelä-Pohjanmaalla, jossa terveyttä edistävän liikunnan koulutusta järjesti 81 % ja vertaisohjaajakoulutusta yli puolet vastanneista kunnista.

Taulukko 6. Onko kuntanne mukana alueellisessa tai seudullisessa ikääntyvien liikuntapalvelujen kehittämisessä tai järjestämisessä Länsi-Suomen läänissä 2008

Maakunta	Kyllä %	Ei %	En osaa sanoa %	Ei vastausta %
Varsinais-Suomi	27	58	15	0
Satakunta	16	63	16	5
Pirkanmaa	16	65	19	0
Keski-Suomi	45	41	7	7
Etelä-Pohjanmaa	28	67	5	0
Pohjanmaa	17	58	8	17
Keski-Pohjanmaa	9	64	27	0
Länsi-Suomi	25	58	14	3

Mikäli kunnalla ei ole taloudellisia resursseja panostaa ikääntyvien liikuntaan, voidaan palveluja järjestää useamman kunnan alueella yhteistyössä lähikuntien kanssa. Alueellisella ja seudullisella yhteistyöllä voidaan huomattavasti edistää palvelujen kehittämistä ja tuottamista sekä käyttää tehokkaammin hyödyksi henkilöstön erityisosaamista. Jo pelkästään informaation vaihdon ja hyvien käytänteiden levittämisen vuoksi koulutusten ja erilaisten verkostojen tapaamiset on taloudellisempaa ja hyödyllisempää tehdä seutukunnittain tai vähintään muutaman kunnan yhteistyönä.

Länsi-Suomen läänin vastanneista kunnista ainoastaan viidesosa oli mukana alueellisessa tai seudullisessa ikääntyvien liikuntapalvelujen kehittämisessä tai järjestämisessä.

Paras tilanne oli Keski-Suomessa ja huonoin Keski-Pohjanmaalla, jossa ainoastaan yksi kunta vastasi kysymykseen myönteisesti.

Kuntaliitokset sekä erilaiset kuntien yhteistoiminta-alueet tulevat todennäköisesti lisäämään yhteistyötä ikääntyvien liikuntapalveluiden järjestämisessä tulevaisuudessa. Esimerkkinä Järvi-Pohjanmaan kuntien (Alajärvi, Vimpeli, Soini) vuoden alusta alkanut yhteistyö, joka pyrkii liikuntapalvelujen kehittämisessä huomioimaan ja panostamaan myös ikääntyvien liikuntapalvelujen tuottamiseen.

Arviointiryhmä

Sivistystoimentarkastaja Satu Sjöholm (teemavastaava)
 Suunnittelija Ann-Mari Ekman
 Sivistystoimentarkastaja Keijo Kuusela
 Sivistystoimentarkastaja Ismo Myllyaho
 Osastosihteeri Paula Puttonen
 Osastosihteeri Tiina Kaijanen

Lähteet

Ikääntyneiden ihmisten ohjatun terveystoiminnan laatusuositukset, Opetusministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö, STM:n oppaita 2004:6
 Ikääntyvän väestön palvelut syrjäseuduilla, Sisäasiainministeriön julkaisuja 55, 2006
 Leinonen R, Havas E, Fyysinen aktiivisuus iäkkäiden henkilöiden hyvinvoinnin edistäjänä, Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu 3, Jyväskylä, 2008
 Lehmuspuisto V, Åkerblom S, iäkkäiden ihmisten liikuntapaikkojen suunnittelu, Arki- ja terveystoiminnan tilat palvelu- ja hoiva-asumisympäristöissä, Opetusministeriön liikuntapaikkajulkaisu 94, 2008
 Liikunta, Käypä hoito -suositus, Duodecim 2008; 124(19):2252–73
 Piispanen T, Yhdessä kehittäen paikallisiin ratkaisuihin – Erytysliikuntaa kuntiin 2004–2006 -kehittämis- ja konsultointiprojekti, LTS:n julkaisu 160, 2007
 Senioriliikuntatutkimus 2007–2008, SLU:n julkaisusarja2, 2008
 Tapaturmakatsaukset, KTL, 2008
 Terveystoiminnan edistämisen barometri 2008, Ajankohtaiskatsaus kuntien ja järjestöjen terveyden edistämiseen, Terveystoiminnan edistämisen keskuksen julkaisuja 2, 2008
 Valtioneuvoston periaatepäätös terveyttä edistävän liikunnan ja ravinnon kehittämislinjoista, 2008
 Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista, 2008.
 Voimaa vanhuuteen -ohjelman seurantaraportti 2006, Voimaa vanhuuteen -julkaisuja 2, 2007

6.3. Nuorisotoimi

6.3.1. Nuorisolain 7 §:n mukaiset tavoitteelliset peruspalvelut

Johtopäätökset	Toimenpide-ehdotukset
<p>1. Nuorten kasvatuksellisen suunnitelmallisen ohjauksen tarjonnassa on kunnissa varsin suuria eroja. Joissakin kunnissa asia on hoidettu hyvin, joissakin taas on runsaasti parannettavaa. Alueellinen tasa-arvo ei toteudu.</p> <p>2. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmien laadinta on edistynyt verkkaisesti ja vaihtelevasti. Lasten ja nuorten mukaan ottaminen ohjelman laatimistyöhön on hoidettu puutteellisesti.</p> <p>3. Nuorisotilojen määrä, koko, kunto ja varustetaso vastaavat pääsääntöisesti hyvin tarvetta. Sen sijaan puutteita on tilojen palvelutasossa esimerkiksi aukiolossa.</p> <p>4. Kunnat järjestävät nuorille harrastustoimintaa pääosin hyvin. Eri toimijoiden (kunta, seurakunnat, kolmas sektori) välinen yhteistyö on kuitenkin vähäistä.</p> <p>5. Nuorisoyhdistysten ja muiden nuorisoryhmien tukeminen on kunnissa monipuolista.</p> <p>6. Kansainvälinen nuorisotoiminta on kunnissa melko vähäistä.</p>	<p>1. Kuntien tulee laatia lastensuojelulain 12 §:n mukainen lasten ja nuorten hyvinvointia edistävä suunnitelma ja ottaa siinä mahdollisuuksien mukaan huomioon nuorisolain 4 §:n mukaiset lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelman linjaukset. Kuntien tulee lisätä nuorisotoimen edustusta moniammatillisissa työryhmissä.</p> <p>2. Kuntien tulee vahvistaa nuorisotilojen asemaa yhteisöllisenä nuorisotoimen peruspalveluna ja lisätä tilojen aukioloa sekä pätevää, koulutettua, vakinaista henkilökuntaa. Kunnissa tulee lisätä verkossa tehtävää nuorisotyötä.</p> <p>3. Kunnissa tulee tehostaa nuorten harrastustoiminnan koordinoitua päällekkäisten toimintojen välttämiseksi ja harrastusmahdollisuuksien monipuolistamiseksi.</p> <p>4. Kuntien tulee lisätä eri hallinnonalojen moniammatillista yhteistyötä. Toiminnan koordinoitua tulee lisätä. Kuntien ja valtion tulee kohdistaa resursseja erityisesti eri toimijoiden yhteishankkeisiin.</p> <p>5. Kuntien ja valtion tulee suunnata informaatio-ohjausta kansainvälisyyden ja suvaitsevaisuuden lisäämiseen. Monikulttuurisuus tulee ottaa huomioon nuorisotalon koulutuksessa.</p> <p>6. Kuntien tulee lisätä nuorisolain 8 §:n mukaista nuorten kuulemistä. Kuntien tulee kuulla nuorten mielipiteitä heitä koskevien peruspalveluiden tuottamisesta.</p>

Arviointiasetus

Arviointi-kriteerit	Arviointi-kysymykset	Indikaattorit	Palvelutavoitteet / hyvä palvelutaso
Nuorten kasvatuksellisen ohjauksen tarjonta ja suunnitelmallisuus	Onko kunnassa olemassa edellytykset nuorten kasvatukselliselle ohjaukselle?	Nuorisotyöntekijöiden määrä, työsuhteen laatu ja koulutustausta Erityisnuorisotyön muodot ja erityisnuorisotyöntekijöiden määrä Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma Nuorisotoimen edustus moniammatillisessa työryhmässä	Kaikilla nuorisotyöntekijöillä on vähintään toisen asteen ammatillinen tutkinto. Kunnassa tehdään tarvittaessa erityisnuorisotyötä. Kunnassa on laadittu lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma tai vastaava. Nuorisotoimella on edustus moniammatillisessa työryhmässä.
Nuorten toimintatilojen tarjonta ja saavutettavuus	Onko kunnassa riittävästi toimintatiloja nuorille ja mitä toimintaa niissä tarjotaan?	Nuorisotilojen ja leirikeskusten määrä, kunto ja varustetaso Nuorisotilojen neliöt Nuorisotilojen aukioloajat Toimintamuodot nuorisotiloilla	Kunnassa on riittävästi nuorisotiloja. Nuorisotilojen ja leirikeskusten kunto ja varustetaso arvioidaan vähintään hyväksi. Kunnassa on vähintään yksi nuorisotila auki myös perjantaisin ja lauantaisin. Nuorisotiloilla on monipuolista toimintaa.
Harrastusmahdollisuuksien tarjonta	Mitä harrastustoimintaa kunta tarjoaa nuorille tai millaisen harrastustoiminnan järjestämistä kunta on mahdollistamassa?	Kunnan tarjoama tai mahdollistama harrastustoiminta	Kunta tarjoaa nuorille monipuolista harrastustoimintaa tai mahdollistaa sen järjestämistä.

Arviointi-kriteerit	Arviointi-kysymykset	Indikaattorit	Palvelutavoitteet / hyvä palvelutaso
Nuorisoyhdistyksien ja muiden nuorisoryhmien tukeminen	Miten kunnassa tuetaan nuorisoyhdistyksiä ja muita nuorisoryhmiä?	Kunnan nuorisotoimen jakaman avustuksen määrä Kunnan avustamien nuorisoyhdistyksien ja muiden nuorisoryhmien määrä Muu tuki	Kunta jakaa avustuksia nuorisoyhdistyksille ja muille nuorisoryhmille.
Kunnan kansainvälisen nuorisotoiminnan tarjonta	Onko kunnassa kansainvälistä nuorisotoimintaa ja mikä on sen sisältö?	Kansainvälinen nuorisotoiminta Kansainväliseen nuorisotoimintaan varattu määräraha	Kunnassa on kansainvälistä nuorisotoimintaa. Kansainväliseen nuorisotoimintaan on varattu erillinen määräraha.

Johdanto

Nuorisotoimen peruspalvelujen arviointikohteena olivat nuorisolain (72/2006) 7 §:n mukaiset tavoitteelliset peruspalvelut. Nuorisolain 7 §:ssä määritellään tavoitteelliset peruspalvelut seuraavasti: ”Kunnan nuorisotyöhön ja -politiikkaan kuuluvat nuorten kasvatuksellinen ohjaus, toimintatilat ja harrastusmahdollisuudet, tieto- ja neuvontapalvelut, nuorisoyhdistyksien ja muiden nuorisoryhmien tuki, liikunnallinen, kulttuurinen, kansainvälinen ja monikulttuurinen nuorisotoiminta, nuorten ympäristökasvatus sekä tarvittaessa nuorten työpajapalvelut tai muut paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin sopivat toimintamuodot.” Aiheen rajaamiseksi on arvioinnista jätetty pois nuorten työpajatoiminta, nuorten tieto- ja neuvontapalvelut sekä monikulttuurinen nuorisotoiminta. Näistä aihealueista on kerätty tai kerätään tietoa muulla tavoin.

Kunnallisen nuorisotyön perusta ei nojaa ainoastaan nuorisolakiin, vaan se voidaan johtaa niin perustuslakiin (731/1999 16 §) kuin kuntalakiin (365/1995 1 §). Lisäksi lastensuojelulaki (417/2007) velvoittaa kuntia lasten ja nuoren hyvinvointia edistävään, sektorirajat ylittävään yhteistyöhön. Laissa todetaan, että kunnan tai kuntien tulee yhdessä laatia suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun suunnittelemiseksi ja kehittämiseksi. Myös valtioneuvostossa vuonna 2007 hyväksytty lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma suosittelee kuntia paikallisten lapsi- ja nuorisopolitiittisten ohjelmien laadintaan. Se myös sisältää valtakunnalliset nuorisopolitiikan tavoitteet alle 29-vuotiaiden kasvu- ja elinolojen parantamiseksi.

Nuorisolain 7 §:ssä määritellyt palvelut eivät ole subjektiivisia oikeuksia, vaan jokainen kunta voi itse päättää, miten nuorisotyön palvelut järjestää. Kuitenkin nuorisolain perusteluissa todetaan, että hyvin hoidettu kunnallinen nuorisotyö koostuu näistä palveluista. Valtio tukee kunnallista nuorisotyötä sekä maksamalla valtionosuuksia että jakamalla kohdennettuja avustuksia. Vuonna 2008 kunnat saivat valtionosuutta 14 euroa jokaista kunnan alle 29-vuotiasta nuorta kohden. Kohdennettuja valtionavustuksia kunnat voivat hakea muun muassa nuorisotiloihin, nuorten työpajatoimintaan ja koululaisten kerhotoimintaan.

Käynnissä olevan kunta- ja palvelurakennemuutoksen myötä kuntia yhdistyy ja joitakin palveluita voidaan tarjota yli kuntarajojen. Myös vaihtoehtoisia tapoja tuottaa kunnallisia palveluja otetaan käyttöön. Muutokset vaikuttavat luonnollisesti myös kunnissa tehtävään nuorisotyöhön.

Tämän arvioinnin tiedot kerättiin lähettämällä vuoden 2008 lopulla kuntien nuorisotoimiin tai vastaaviin Webropol-kysely, jossa kysyttiin tietoja kunnan nuorisotoimen tilasta sekä arvioita kehittämiskohteista. Länsi-Suomen läänissä kyselyyn vastasi 87 prosenttia kunnista (vuonna 2008 läänissä oli 188 kuntaa) koko maan vastausprosentin ollessa 91. Länsi-Suomen läänissä korkein vastausprosentti oli Pirkanmaalla ja Keski-Suomessa (93 %) ja matalin Varsinais-Suomessa (77 %). Muiden maakuntien vastausprosentit olivat: Satakunta 88 prosenttia, Etelä-Pohjanmaa 92 prosenttia, Pohjanmaa 82 prosenttia ja Keski-Pohjanmaa 92 prosenttia

Ennakointi

Eryteisesti kasvukeskusten ulkopuolella nuorten palveluissa on suuria alueellisia eroja. Joissain kunnissa palvelut on järjestetty hyvin, ja nuorille on paljon harrastus- ja muita mahdollisuuksia. Kuitenkin samanaikaisesti on kuntia, joissa ei ole yhtään koko-aikaista nuorisotyöntekijää, eikä juurikaan harrastusmahdollisuuksia. Yhteistyön merkitys palvelujen tuottamisessa kuntien sisäisessä, kuntien välisessä ja seutukunnallisessa yhteistyössä ymmärretään. Yhteistyö kunnan eri hallintokuntien, seurakuntien ja eri järjestöjen kanssa on sujuvaa. Eri toimijat nähdään saman työn mahdollistajina ja edistäjinä, ei kilpailijoina. Kuntien sisällä moniammatillisuus nuorisotyössä, kuten muillakin sektoreilla, on tärkeää. Nuoret nähdään toimijoina kaikissa kunnan palveluissa, ei ainoastaan nuorisotoimessa.

Kuntaliitokset luovat kunnille ja niiden nuorisotoimelle sekä positiivisia että negatiivisia haasteita. Myönteisiä vaikutuksia saadaan aikaan yhdistämällä voimavaroja ja tekemällä yhteistyötä. Uusia organisaatioita luotaessa nuoria kuullaan ja heidät otetaan mukaan päätöksentekoon heitä koskevissa asioissa.

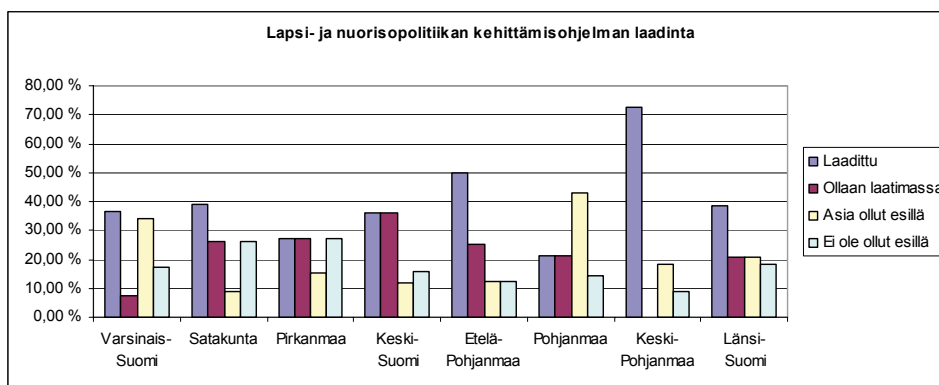
Arvioinnin tulokset

Nuorten kasvatuksellisen ohjauksen edellytykset kunnissa

Valtioneuvoston hyväksymässä lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa kehoitetaan kuntia laatimaan paikallistason LANUPO-ohjelmia. Ohjelmatyössä on tarkoituksena ylittää eri hallinnonalojen rajoja ja vahvistaa paikallistason moniammatillista yhteistyötä laatimalla erilaisia paikallistason ohjelmia ja suunnitelmia nimenomaan yhdessä.

Kyselyn perusteella lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma on laadittu tai sitä ollaan laatimassa 59 prosentissa vastanneista kunnista. Paras tilanne on Keski-Pohjanmaan maakunnassa, jossa peräti 73 prosenttia kunnista on laatinut ohjelman. Kuitenkaan lähes 20 prosentissa läänin kunnista ohjelman laatiminen ei ole ollut edes esillä. Huolestuttavin tilanne on Pirkanmaalla, jossa peräti 27 prosenttia kunnista ilmoittaa, ettei ohjelman laadintaa ole lainkaan käsitelty.

Kuvio 1. Lapsi- ja nuorisopoliittisen kehittämisohjelman laatimisen tilanne maakunnittain Länsi-Suomen läänissä 2008

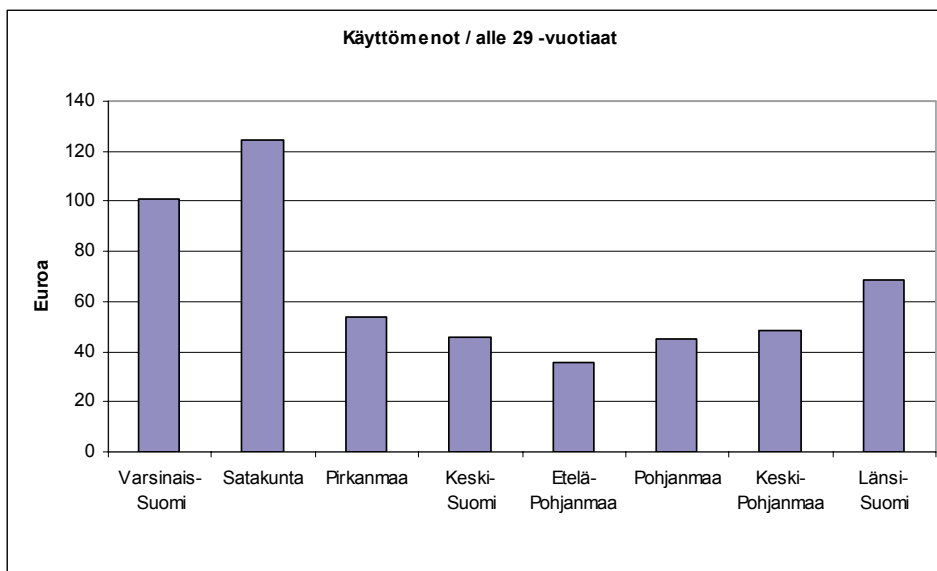

Lähes puolet kunnista, joissa lapsi- ja nuorisopoliittisen kehittämisohjelma on jo laadittu, ovat tehneet ohjelman yhteistyössä toisen tai toisten kuntien kanssa. Neljännes vastaajista on hyödyntänyt valtakunnallista kehittämisohjelmaa, ja kolmannes on tehnyt kunnan ohjelman täysin omalla ohjelmallaan. Ohjelman laadintaa on koordinoitunut useimmiten sosiaalitoimi (39 %). Nuorisotoimen koordinoimana ohjelma on laadittu lähes 27 prosentissa kunnista. Vain alle puolet kunnista (36 %) on ottanut lapsia ja nuoria mukaan ohjelman valmisteluun. Lapset ja nuoret ovat osallistuneet muun muassa vastaamalla kyselyihin tai kunnan nuorisovaltuuston tai muun vastaavan kautta.

Lääninhallitus kysyi myös, onko nuorisotoimella edustus kunnan nuorten asioita käsittelevässä moniammatillisessa työryhmässä/-ryhmissä. Kaikissa ryhmissä nuorisotoimella on edustus ainoastaan vajaassa 15 prosentissa vastanneista kunnista. Jossain nuorten asioita käsittelevässä moniammatillisessa työryhmässä edustus on 81 prosentilla. Heikoin tilanne vastausten perusteella on Varsinais-Suomessa, jossa vain 63 prosentilla vastanneista on edustus kaikissa tai vain osassa moniammatillisista työryhmistä.

Kuntia pyydettiin ilmoittamaan nuorisotoimen käyttömenot viimeisen tilinpäätöksen perusteella. Mukaan pyydettiin laskemaan palkkamenot, mutta ei investointimenoja. Kuntien käyttämien erilaisten käyttömenojen laskentaperusteiden vuoksi saatuja lukuja voidaan pitää vain suuntaa-antavina.

Kuvio 2. Kuntien käyttömenot / alle 29-vuotiaat maakunnittain Länsi-Suomen läänissä 2008

Käyttömenoissa näyttää olevan suuria eroja maakuntien kesken. Korkeimmat menot ovat Satakunnassa, jossa kuntien ilmoittamat käyttömenot ovat 124 euroa/alle 29-vuotias. Pienimmät menot ovat Etelä-Pohjanmaalla 36 euroa. Länsi-Suomen läänin keskiarvo on vajaat 69 euroa/alle 29-vuotias.

Ostopalveluja Länsi-Suomen läänissä käyttää noin puolet kuntien nuorisotoimista. Koko nuorisotoimen ostaa kaksi kuntaa. Eniten ostopalveluja käytetään Keski-Suomessa (68 %) ja vähiten Pohjanmaalla, jossa 64 prosenttia kunnista ei käytä lainkaan ostopalveluja. Tyypillisimpiä ostopalveluja ovat nuorisotilojen käytön valvonta, nuorisotilojen ohjaustehtävät sekä kerhotoiminnan ja tapahtumien järjestäminen.

Taulukko 1. Kuntien ostopalvelut maakunnittain Länsi-Suomen läänissä 2008

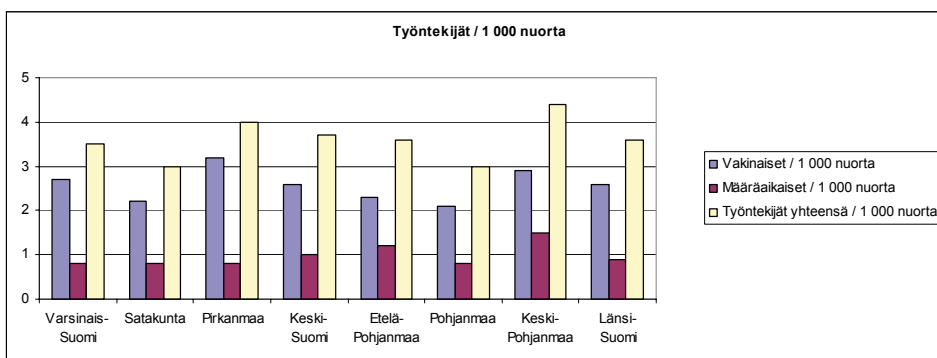
Maakunta	Ostaa palveluja	Prosenttia kunnista	Ei osta palveluja	Prosenttia kunnista
Varsinais-Suomi	21	51,2	20	48,8
Satakunta	10	43,5	13	56,5
Pirkanmaa	12	46,2	14	53,8
Keski-Suomi	17	68	8	32
Etelä-Pohjanmaa	10	41,7	14	58,3
Pohjanmaa	4	28,6	9	64,3
Keski-Pohjanmaa	6	54,5	5	45,5
Länsi-Suomi	80	48,8	83	50,6

Kuntia pyydettiin selvittämään nuorisotoimen työntekijöiden koulutustausta. Tavoitteeksi on asetettu, että jokaisella nuorisotyöntekijällä olisi vähintään toisen asteen ammatillinen perustutkinto. Länsi-Suomen läänissä vajaalla kymmenellä prosentilla työntekijöistä ei ole lainkaan ammatillista koulutusta. Suhteessa eniten kouluttamattomia on nuorisohjaajissa, joista lähes 14 prosentilla ei ole ammatillista koulutusta. Koulutetuimpia ovat nuori-

so-sihteerit tai vastaavat sekä erityisnuorisotyöntekijät, joista alle kolme prosenttia on vailla ammatillista koulutusta.

Kyselyssä pyydettiin ilmoittamaan myös nuorisotyöntekijöiden ja erityisnuorisotyöntekijöiden määrät sekä erityisnuorisotyön muotoja. Nuorisotyöntekijöitä Länsi-Suomessa läänissä on keskimäärin 3,6 tuhatta 13–18-vuotiasta nuorta kohden. Eniten työntekijöitä on Keski-Pohjanmaalla (4,4/1 000 nuorta). Vakinaisia työntekijöitä on suhteellisesti eniten Pirkanmaalla (3,2/1 000 nuorta). Vähiten vakinaisia työntekijöitä on Pohjanmaalla.

Kuvio 3. Nuorisotyöntekijöiden määrä / tuhat 13–18-vuotiasta nuorta maakunnittain Länsi-Suomen läänissä 2008

Arvioinnissa hyväksi palvelutasoksi on asetettu se, että kunnassa tehdään tarvittaessa erityisnuorisotyötä. Kyselyn perusteella erityisnuorisotyötä tehdään 58 prosentissa vastanneista kunnista. Maakunnittain vertailtuna erityisnuorisotyötä tehdään alle puolessa kunnista Pohjanmaalla ja Satakunnassa. Eniten työtä tehdään Keski-Suomessa (68 %). Erityisnuorisotyön muodoista yleisimpiä ovat yksilötyö, pienryhmätoiminta, päihdekasvatus ja etsivä työ (esimerkiksi katupäivystys). Erityisnuorisotyöntekijöitä löytyy vain 18 prosentista kunnista. Useimmiten työntekijä löytyy Satakunnasta, jossa 26 prosentissa vastanneista kunnista on erityisnuorisotyöntekijä.

Kyselyyn vastanneista kunnista vain reilut 13 prosenttia ilmoittaa tekevänsä reaaliaikaista, vuorovaikutteista nuorisotyötä verkossa. Kolmannes tekee nuorisotyötä IRC-galleriassa ja viidennes Messengerissä. Muita verkkoympäristöjä ovat muun muassa Habbo-maailma ja erilaiset nuorten tieto- ja neuvontaportaalit.

Ympäristökasvatus on huomioitu 55 prosentissa vastanneiden kuntien nuorisotyössä. Ympäristökasvatusta toteutetaan monin eri tavoin. Suosittuja paikkoja ympäristökasvatukselle ovat leirit ja retket sekä erilaiset teemaillat.

Toimitilojen tarjonta ja toiminta

Nuorisotilojen määrä ja koko vastaavat tarvetta vastaajien mukaan erinomaisesti tai hyvin 69 prosentissa kunnista. Puolet vastaajista myös arvioi tilojen kunnon, varustuksen ja palvelutason vastaavan erinomaisesti tai hyvin tarvetta.

Nuorisotilat ovat auki jokaisena viikon päivänä 13 prosentissa vastanneista kunnista. Useimmiten kaikki kunnan nuorisotilat ovat suljettuina sunnuntaisin ja lauantaisin. Vähintään yksi tila on avoinna vajaan 35 prosentissa kunnista lauantaisin ja 88 prosentissa kunnista perjantaisin.

Nuorisotilojen tyypillisin toimintamuoto on avoin nuorisotalotoiminta, jota on kaikissa kyselyyn vastanneista kunnista. Tiloilla järjestetään usein myös harrastus- ja kerhotoimintaa sekä kokous- ja järjestötoimintaa. Nuorisokahvilatoimintaa tiloilla järjestää puolet kyselyyn vastanneista.

Länsi-Suomen läänin alueella on vastanneissa kunnissa yhteensä 46 kunnan omistamaa, ympärivuotista leirikeskusta.

Kunnan tarjoama ja mahdollistama harrastustoiminta

Kyselyyn vastanneista kunnista 73 prosenttia arvioi kuntansa nuorten harrastusmahdollisuudet erinomaisiksi tai hyviksi. Pääsääntöisesti mahdollisuudet arvioidaan hyviksi, mutta tyydyttävänä mahdollisuuksia pitää 26 prosenttia vastanneista. Parhaimmiksi harrastusmahdollisuudet arvioidaan Etelä-Pohjanmaalla, jossa jopa 92 prosenttia vastanneista arvioi mahdollisuudet erinomaisiksi tai hyviksi. Kyselyn perusteella huonoin tilanne näyttäisi olevan Varsinais-Suomessa, jossa reilut 63 prosenttia vastanneista arvioi harrastusmahdollisuudet erinomaisiksi tai hyviksi.

Kunnan järjestämistä tai kunnan tukemista harrastusmuodoista yleisin on liikunta, jota järjestää tai mahdollistaa jopa 93 prosenttia kunnista. Muita suosittuja toimintoja ovat kädentaidot, musiikki ja erilaiset monitoimikerhot. Harrastustoiminnan tarjontaan toivotaan enemmän monipuolisuutta. Lisää kaivataan esimerkiksi erilaista musiikki- ja teatteritoimintaa sekä erilaisia moottorikerhoja. Monessa kunnassa liikuntamahdollisuuksien todetaan olevan hyvät, joskin siinäkin löytyy puutteita. Liikuntamahdollisuuksia kaivataan myös sellaisille nuorille, jotka eivät halua harrastaa kilpaurheilua. Yhtenä suurena haasteena kyselyssä nousi esiin sellaiset nuoret, joita ei seurojen tai yhdistysten järjestämä toiminta kiinnosta.

Harrastusmahdollisuuksia voitaisiin vastaajien mukaan kehittää monella tapaa. Useat vastaajat kaipaavat ennen kaikkea lisää resursseja harrastustoimintaan. Kuntiin kaivataan lisää nuorisotiloja, bänditiloja ja erilaisia kokoontumispaikkoja eri toimijoille. Nuorisotilojen toivottaisiin myös olevan useammin avoinna. Monet vastaajista tarvitsisivat enemmän ohjaajia, niin nuoriso-ohjaajia kuin kerho-ohjaajiaakin. Ohjaajien puute rajoittaa myös ryhmien määrää. Kun ryhmiä ei ole riittävästi, eivät kaikki halukkaat pääse mukaan toimintaan. Lisäksi myös rahaa toiminnan järjestämiseen ja esimerkiksi varusteiden hankintaan tarvitaan lisää.

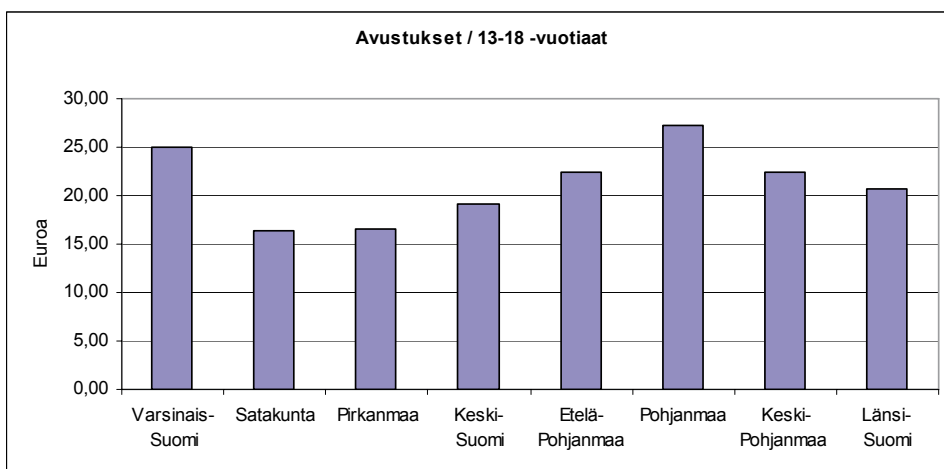
Useassa kyselyyn vastanneista kunnista toivottaisiin lisää yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Kuntien ja seurakuntien nuorisotoimien sekä eri yhdistysten ja nuorisoryhmien välillä keskustelua kaivataan. Samalla toivottaisiin lisää keskitettyä tiedotusta nuorten harrastusmahdollisuuksista kunnissa.

Nuorisoyhdistysten ja nuorisoryhmien tukeminen

Länsi-Suomen läänissä kunnat jakavat rahallisia avustuksia nuorisoyhdistyksille ja -ryhmille reilut 20 euroa kunnan 13–18-vuotiasta asukasta kohden. Maakunnittaisessa vertailussa eniten avustuksia jaetaan Pohjanmaalla ja vähiten Satakunnassa ja Pirkanmaalla.

Kunnat tukevat nuorisoyhdistyksiä ja nuorisoryhmiä rahallisten avustusten lisäksi myös monilla muilla tavoilla. Tiloja antaa yhdistysten ja ryhmien käyttöön ilmaiseksi 91 prosenttia vastanneista kunnista. Varusteita lainaa ilmaiseksi 74 prosenttia. Lisäksi kunnat muun muassa vuokraavat tiloja sekä järjestävät koulutuksia ohjaajille. Kaikki vastanneista kunnista tukevat nuorisoyhdistyksiä ja nuorisoryhmiä jollain tapaa.

Kuvio 4. Kuntien nuorisoyhdistyksille ja -ryhmille jakamat avustukset / 13–18-vuotiaat maakunnittain Länsi-Suomen läänissä 2008

Kansainvälinen nuorisotoiminta kunnissa

Kansainvälisiä yhteyksiä vuoden 2008 aikana on ollut 35 prosentissa vastanneista kunnista. Suhteellisesti eniten yhteyksiä on Pohjanmaalla, jossa 57 prosentissa kunnista on kansainvälistä toimintaa. Vähiten yhteyksiä oli Keski-Suomessa, 24 prosentissa vastanneista kunnista. Läänin alueella toimintaan oli varattu erillinen määräraha 13 prosentissa vastanneista kunnista. Useimmiten määrärahaa oli varattu Pohjanmaalla (29 %) ja vähiten Keski-Suomessa (0 %). Määrärahan suuruudet vaihtelevat alle tuhannesta eurosta 20 000 euroon saakka. Kansainvälinen yhteistyö tapahtuu usein EU:n nuorisotoimintaohjelman avustuksella.

Lähes puolella kunnista toiminta on ystävyyskuntatoimintaa. Tyypillisiä kumppanvaltioita ovat Italia, Saksa, Unkari, Viro ja muut EU:n maat. Yli puolella kansainvälistä toimintaa tarjoavista kunnista toiminta on sisältänyt nuorten vaihtoja. Myös leiritoiminta on suosittua.

Itsearvointia ja kehittämissuhteita

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, miten heidän mielestään nuorisotoimen palvelut on kunnassa järjestetty. Yli puolet kyselyyn vastanneista kokee, että nuorisotyön palvelut on järjestetty kunnassa erinomaisesti tai hyvin. Parhaaksi tilanteensa arvioivat varsinaissuomalaiset. Heistä 61 prosenttia kokee, että palvelut on järjestetty kunnassa erinomaisesti tai hyvin. Kuitenkin 42 prosenttia läänin alueen vastanneista kokee, että palvelut on järjestetty tyydyttävästi tai huonosti. Heikoimman arvion saa Pohjanmaa, jossa 64 prosentin mielestä palvelut on järjestetty tyydyttävästi tai huonosti.

Kyselyssä vastaajilta pyydettiin myös nuorisotyön palveluiden kehittämissuhteita. Vastaajat löysivät nuorisotoimen palveluista useita kehittämiskohteita. Ehdottomasti suurin osa vastaajista kaipaa lisää työntekijöitä nuorisotoimeen, nykyisten työntekijöiden kooikaistamista ja vakinaistamista. Myös erityisnuorisotyöhön kaivataan työntekijöitä. Lisäksi toivotaan yksinkertaisesti lisää rahaa, jotta toimintaa saataisiin monipuolistettua. Vastaajat kantavat huolta kuntaliitoksien seurauksista. Usea vastaaja arvelee, että liitosten seurauksena nuorisotoimen asema kunnan organisaatiossa huononee ja sitä myötä resurssit ja palvelut entisestään vähenevät. Joku uskoo tapahtuvan päinvastoin.

Vastaajat kertovat, että nuorisotiloja tarvitaan enemmän, lisäksi niiden toivotaan olevan useammin auki, parempikuntoisia ja paremmin varusteltuja. Isona kehittämiskohteena nousee esiin myös yhteistyö eri nuorisosektorin sekä moniammatillisten toimijoiden kesken. Myös opetussektorin kanssa toivotaan enemmän yhteistyötä. Yhteistyö tulisi nähdä mahdollisuutena, eikä eri toimijoita pitäisi kokea keskenään kilpailevina. Myös nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia tulee parantaa. Nuorisotyötä tulee kehittää systemaattisesti niin, että nuorten todellinen kuuleminen ja heidän mielipiteidensä huomioon ottaminen todella vaikuttavat kunnallisessa päätöksenteossa. Toivottiin myös nuorten tiedotuspisteiden ja Internet-pohjaisen nuorisotiedottamisen lisäämistä. Usea vastaaja oli myös huolissaan nuorten alueellisesta tasa-arvosta. Syrjäseuduille ja pienempiin taajamiin kaivataan lisää toimintaa.

Arviointiryhmä

Suunnittelija Marjut Mikkola (teemavastaava)
Sivistystoimentarkastaja, KM Päivi Pienmäki-Jylhä
Harjoittelija, YM Tuija Kautto

Tietolähteet

Kuntalaki (365/1995)
Lastensuojelulaki (417/2007)
Nuorisolaki (72/2006)
Perustuslaki (731/1999)
Valtioneuvoston 13.12.2007 hyväksymä hallituksen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma 2007–2011.

Kartta 1. Kunnan lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämishojelman laatimistilanne 2008

